

revista economică

11 14 • III
1975

CONSILIUL SUPREM AL DEZVOLTĂRII ECONOMICE ȘI SOCIALE
Institutul Central de Cercetări Economice

„Intr-o singură ființă,
România, vrednic faur,
Își votează candidatul:
VIITORUL COMUNIST”

LEGĂMÎNT

DE-A SCRIE-N FAPTĂ AL PARTIDULUI PROGRAM

LEGĂTURILE trainice cu țara, cu pământul ei, de care-și animă năzuințele de viitor, fac să vibreze una din coardele cele mai sensibile ale sufletului omenesc. Permanența poporului nostru pe acest pământ de răscruce a vînturilor istoriei a fost determinată de capacitatea lui de a vibra la unison pentru împlinirea idealurilor de libertate și dreptate socială și națională. Eminescu — poet al sensibilității românești — transpunea fiorul sfînt al dragostei de țară prin vorbele atît de simple ale lui Mircea: „Eu? Imi apăr sărăcia, și nevoile, și neamul... / Și de aceea tot ce mișcă-n țara asta, rîul, ramul / Mi-e prieten...”

Și tot de aceea, țara și-a exprimat, încă o dată prin votul de la 9 Martie voința nestrămutată de a-și uni forțele pentru a merge pe drumul ireversibil spre comunism, spre ridicarea României pe treptele înalte ale civilizației și progresului, pentru o viață liberă, demnă.

Spre comunism vom merge pe drumul descris de Congresul al XI-lea al partidului, iar pentru îmfăptuirea lui, în cadrul profundului democratism al orînduirii noastre, poporul și-a ales în unanimitate reprezentanții în forurile de conducere locală și națională, care să decidă tacticile potrivite fiecărei etape a îmfăptuirii strategiei înscrise în Programul partidului.

Într-o lume în care schimbările se succed în ritm acoperat, în care se adîncesc interdependențele dintre state, iar piața mondială este bulversată de multiple crize, este necesară o mare capacitate de adaptare la schimbare urmărind în același timp cu consecvență propriile țeluri, valorificînd optim propriile posibilități și resurse, pentru a putea asigura țării condiții favorabile în diviziunea internațională a muncii, în economia mondială.

Cu înaltă responsabilitate civică poporul nostru a semnat prin votul acordat candidaților Frontului Unității Socialiste un

...Legămînt de neodihnă pe-ale epocii mari schele

Legămînt de omenfe, de-ndrăzneță dăruire, cum spune un poet contemporan. Legămînt de a contribui la creșterea puterii industriale a țării, la modernizarea agriculturii, la dezvoltarea armonioasă a tuturor județelor și localităților patriei, la folosirea cît mai deplină a potențialului ei material și uman, la îndeplinirea cincinalului înainte de termen, la îmfăptuirea exemplară a cincinalului următor menit să asigure

dezvoltarea puternică a forțelor de producție pe baza științei și tehnicii contemporane.

Votul de la 9 Martie a însemnat mai presus de orice o investiție în viitorul comunist al României, o adeziune fierbinte la politica internă și externă a partidului nostru, concepută cu clarviziune și condusă cu exemplară măiestrie de secretarul său general — tovarășul Nicolae Ceaușescu. Politica României de prietenie și solidaritate cu țările socialiste, de colaborare multilaterală cu țările în curs de dezvoltare, cu toate statele lumii, fără deosebire de orînduire socială, se bucură de o înaltă apreciere și stimă pe arena mondială. România militează cu consecvență pentru instaurarea unor relații internaționale noi, bazate pe egalitate, respect al independenței și suveranității naționale, neamestec în treburile interne, pentru crearea unei ordini economice și politice noi, a unei lumi mai bune și mai drepte pe planeta noastră. Aceste principii pe care se întemeiază întreaga politică externă a țării noastre corespund pe deplin aspirațiilor celor mai profunde ale poporului român de libertate și dreptate, spiritului său de solidaritate față de cauza socialismului, progresului social și a păcii în lume.

La conturarea profilului propriu structurilor economice ale României moderne, la perfecționarea sistemului său de conducere economico-socială, la înflorirea culturii și civilizației comuniste, la desăvîrșirea chipului moral al omului nou, s-a angajat să participe un popor întreg sudat printr-o profundă comunitate de idealuri și năzuințe, prin atașament neclintit față de destinele țării și nestrămutată încredere în politica partidului. El înțelege bine că împlinirea dorințelor și aspirațiilor sale nu pot fi decît rezultatul propriului fel de a munci, al temeiniciei, solidității și creativității sale. Una din posibilitățile proprii sistemului nostru socialist este tocmai capacitatea sa de a valorifica izvorul nesecat de idei și inițiative, forța creatoare și inovatoare a poporului. Spiritul creator caracteristic politicii partidului nostru constituie un permanent exemplu și imbold pentru dezvoltarea creativității și inventivității poporului. În zilele noastre, mai mult ca oricînd, este necesară adaptarea continuă la realitățile în schimbare, mobilitatea de spirit și acțiune. În domeniul economiei numai capacitatea de adaptare la nou, la tendințele progresului tehnic și ale pieței mondiale sînt de natură să preîntîmpine, pe cît posibil, efectele nedorite pe care le pot exercita asupra economiei noastre influențele conjuncturii mondiale. Preocuparea pentru finalitatea oricăror acțiuni economice, pentru raționalitatea oricărui efort, pentru economicitate și calitate sînt de natură să asigure valorificarea optimă a resurselor, forță competitivă produselor românești. Să ne concretizăm atașamentul față de țară în mîndria de a realiza tot ceea ce întreprindem la parametrii calitativi cei mai înalți, să cultivăm în jurul nostru spiritul de exigență și răspundere pentru punerea în valoare a potențialului creator al națiunii noastre socialiste !

Să ne manifestăm dragostea de țară prin grija pentru viitorul ei, care se pecetluiește prin actele noastre, prin comportamentul nostru de zi cu zi, prin

forța viziunii noastre prospective și prin competența și eficiența eforturilor noastre cotidiene, prin spiritul umanist comunist în care educăm cadrele viitorului. Pentru că țara sîntem noi toți : strămoșii care-au fost, noi cei ce îi modelăm chipul de azi și cei ce mîine vor veni să ne urmeze.

Simbol al unității noastre

Istoria civilizației omenești a ilustrat de nenumărate ori **voința unitară a popoarelor ca forță puternică de propulsare pe calea progresului**. Și nu este o simplă coincidență în faptul că popoarele au înscris pagini glorioase ale istoriei lor atunci cînd au avut în fruntea lor personalități care au știut să exprime cerințele istorice esențiale ale popoarelor în epocile respective, și au avut forța de a capta voințele tuturor pentru împlinirea năzuințelor de progres, devenind simboluri ale unității de voință a popoarelor.

Adevărat simbol al unității de gîndire și acțiune, de aspirații comuniste de progres, libertate, echitate și dreptate a poporului nostru este astăzi președintele României — Nicolae Ceaușescu. Alegerile de la 9 Martie au dovedit, din nou, permanențele poporului nostru, optimismul robust, credința în tot ce are mai bun, mai înălțător omul, capacitatea sa de a vibra la unison, profundul atașament, încrederea și dragostea nețărmurită față de patrie, față de conducătorul care a făcut ca România socialistă să dobîndească un nume demn în lume, să înscrie în istoria civilizației sale remarcabile pagini de progres economico-social și care i-a proiectat cu forță pre-vizională excepțională traiectul spre comunism.

Prin glasul tovarășului Nicolae Ceaușescu, vibrînd de emoție patriotică, răsună ecourile istoriei și se aud acordurile viitorului, iar prin cuvintele sale se exprimă infinită încredere în oameni, în înțelepciunea lor și admirație față de dîrzenia legendară a poporului român. Vorbînd în fața alegătorilor, a întregului popor, tovarășul Nicolae Ceaușescu a pronunțat solemnul său angajament și îndemn ce stăruie în inimile noastre : „Voi servi, dragi prieteni și tovarăși, fără preget cauza socialismului și comunismului în România și în lume ! Voi milita neabătut pentru colaborare și pentru pace în lume ! Nu voi face nimic care să dăuneze poporului nostru, și voi face totul ca să împiedic pe oricine să dăuneze intereselor poporului nostru ! Voi servi numai și numai poporul, partidul, socialismul și comunismul !”.

Și tocmai de aceea, poporul în întregul său și-a exprimat prin votul de la 9 Martie unitatea de vîre și faptă, încrederea, stima și prețuirea față de partid și de tovarășul Nicolae Ceaușescu, și-a exprimat hotărîrea de a merge neabătut pe drumul României spre comunism, trasat în Programul partidului !

dr. Maria D. POPESCU

VIITORUL — domeniu al inițiativei istorice

MOMENTUL istoric de la 9 martie, alegerile de deputați în Marea Adunare Națională și în consiliile populare delimitează un cadru propice reflexiilor asupra rolului inițiativei și voinței sociale în determinarea viitorului unei națiuni.

Desfășurându-se în atmosfera de mobilizare a eforturilor pentru ridicarea României pe noi trepte ale progresului, alegerile au permis oamenilor muncii să-și exercite drepturile lor democratice, să se pronunțe pentru programul făuririi societății socialiste multilateral dezvoltate, să hotărască asupra viitorului așteptat și realizabil prin propriile lor eforturi. Direcțiile principale de îndeplinire multidimensională a socialismului în perspectiva următoarelor decenii, constituie de fapt substanța programului electoral al Frontului Unității Socialiste, program care dă o expresie

larg populară strategiei trecerii societății românești de la starea de țară în curs de dezvoltare la starea de stat socialist cu un înalt grad de maturizare a forțelor de producție, care la rîndul său va condiționa un nivel superior de civilizație. Egalizarea nivelului de dezvoltare a țării noastre cu cel al țărilor socialiste avansate din punct de vedere economic, apropierea României de țările industrializate dezvoltate ale lumii reprezintă un obiectiv strategic rezultat atît din analiza științifică a realității, cît și dintr-un act de alegere deliberată a unui anumit drum în istoria de miine a lumii. Perspectivele societății românești, al căror contur concret îl găsim în Programul P.C.R. și în directivele dezvoltării economice și sociale în următoarele decenii sînt astfel expresia voinței și năzuinței întregii națiuni.

Determinismul economic și voința colectivă

PROPRIA noastră experiență istorică ne permite să apreciem cu luciditate rolul și funcțiile cercetării viitorului ca instrument al științei conducerii societății socialiste. Avem nevoie de explorarea viitorului întrucît timpul social ne presează. Deciziile luate astăzi, de cele mai multe ori vor da efecte palpabile peste 5, 10 sau 20 de ani. Să nu uităm că pentru a construi o hidrocentrală și a amenaja zona afectată avem nevoie de 5 și chiar mai mulți ani. Orizontul devine și mai îndepărtat în cazul deciziilor care privesc amenajarea complexă a teritoriului, creșterea demografică, noile resurse energetice etc. Dar așa cum demonstrează evoluția practicii sociale, ceea ce pot realiza mijloacele științifice ale cercetării viitorului este de a tona granița dintre incertitudine și certitudine, de a explora posibilitățile ascunse într-o realitate istorică și de a evidenția urmările posibile în cazul actualizării uneia din ele. În aceste limite ale realismului și spiritului științific, previzibilul rămîne o posibilitate „în sine” care nu va deveni o realitate „pentru noi” în afara acțiunii umane. Previzibilul trece „în act” doar prin inițiativa și voința socială, prin deciziile și activitățile corespunzătoare desfășurate de forțele sociale angajate în realizarea progresului social. Conținutul concret al viitorului, mai exact al prezentului pe care îl vom trăi miine, decurge astfel din actele noastre sociale, de gradul în care se va manifesta răspunderea noastră față de aceste acte. Cercetarea viitorului nu urmărește să descrie o anumită succesiune de evenimente, rostul ei fiind cu totul altul. Cercetarea științifică

pregătește informațiile necesare pentru acțiune, dar alegerea căii de acțiune cade exclusiv pe umerii generațiilor angajate în procesul istoriei. Mijloacele oferite de știința contemporană ne permit să analizăm condițiile și posibilitățile necesare depășirii condițiilor pentru a atinge o anumită stare în viitor, pe care o dorim. Viitorul nu apare astfel în fața noastră ca un drum cu sens unic, ci este larg deschis în fața acțiunii. Rămîne să ne încordăm energia pentru a realiza idealurile care ne orientează. Sîntem astfel departe de ideea că popoarele joacă în istorie roluri dinainte scrise pentru teatrul lumii.

Ce rol poate îndeplini voința colectivă a unei națiuni, a unui popor într-o epocă de triumf a gândirii științifice, într-o epocă în care conducerea și organizarea socială se realizează pe temeiul celor mai noi cuceriri ale științei și tehnicii? În ce măsură determinismul istoric poate fi corelat cu rolul voinței popoarelor în dinamica progresului? Am cădea pradă unei concepții economice vulgarizatoare despre istorie dacă am reduce resorturile progresului doar la determinismul de natură strict economică și am exclude rolul politicului, al inițiativei și voinței claselor și popoarelor. Fără îndoială în spatele inițiativei istorice a unei clase sau a unei națiuni se află necesități economice, dar forma concretă pe care o îmbracă acțiunea istorică va depinde de conținutul politic al inițiativei istorice. De altfel, Antonio Gramsci, sublinia că inițiativa politică reprezintă singura expresie a economiei, întrucît orice transformare a prezentului în viitor este produsul aplicării unei voințe colective pentru îndeplinirea unui țel social. Admiterea determinismului ca postulat pentru interpretarea științifică a progresului nu trebuie să transforme istoria într-o schemă prin intermediul căreia viitorul

popoarelor și națiunilor este înghesuit într-un tipar preconcept. Desigur, viața ne-a oferit situații în care viziunea mecanicistă asupra evenimentelor a generat erori. Dar, popoarele învață lecțiile istoriei nu pentru a le repeta și face aceleași erori, ci pentru a deschide drumuri noi. Traectoria reală a unei societăți, departe de a fi rezultatul copierii unui șablon, parcurge un drum inedit care exprimă modul concret în care un popor realizează idealurile sale de progres în acord cu ființa sa proprie.

Propriul nostru viitor se conturează prin înlănțuirea cerințelor determinismului istoric cu inițiativa și voința poporului nostru de a acționa într-o direcție adecvată intereselor sale. Ce ar fi fost astăzi România dacă strategia dezvoltării sale s-ar fi întemeiat pe extrapolarea situației de țară eminamente agricolă, dacă trecerea ei din trecut în viitor s-ar fi restrîns la amplificarea potențelor sale agricole. De altfel, o asemenea extrapolare ar fi generat în activitatea economică o puternică criză datorită neconcordanței dintre exigențele unei politici agrare intensive și lipsa unei industrii capabile să preia eforturile cerute de sporirea producției vegetale și animaliere. Dacă astăzi ne aflăm în rîndul țărilor cu o economie dinamică și în plin proces de diversificare, aceasta se datorește nu numai legilor obiective ale dezvoltării socialiste, dar și manifestării inițiativei și voinței populare în stabilirea căilor de progres. Poporul român pășind pe calea industrializării intense și-a schimbat destinul agrar și și-a făurit un nou loc în economia mondială. Ca atare în istorie ca și în biologie teoriile „preformiste” indiferent de varietatea lor concretă nu au un fundament real, ci reprezintă cel mult forma abstractă pe care o îmbracă dorința unora ca un po-

por să parcurgă stadii economice și sociale convenabile din motive conjuncturale. Desigur, determinismul economic nu ne permite să ne fixăm orice fel de obiective și să sărim peste etapele obiectiv necesare de dezvoltare. Însă, departe de a fi „preformat“ viitorul economic, social și cultural al unei națiuni decurge din deciziile luate de forțele social politice ce-și exercită rolul de forțe motrice ale progresului, într-un context istoric.

Actul încărcat de răspundere al opțiunii valorice

VIITORUL social se construiește, nu se așteaptă, ceea ce presupune un anumit grad de libertate în înfăptuirea actelor noastre politice, economice, culturale. Care este expresia esențială a acestei libertăți? Capacitatea de a alege! În fiecare moment important al existenței sociale ca și al existenței personale când trebuie să luăm decizii sîntem în situația de a alege.

Actul opțiunii ne permite să sesizăm dimensiunile reale ale efortului de a depăși linia despărțitoare dintre prezent și viitor. Dacă ne adresăm experienței istorice constatăm că evenimentele nu pot fi întotdeauna obiect de opțiune. Evenimentele apar și dispar, în bună măsură în mod imprezvizibil producînd adeseori sinuozități în desfășurarea progresului. Dincolo de suprafața în continuă mișcare a evenimentelor am putea însă evidenția tendințele „grele“ din economie, viața socială, sau culturală care străbat asemenea unor curenți puternici adîncurile istoriei. Cunoașterea tendințelor, nu ne absolvă de actul încărcat de răspundere al alegerii, pentru că nu putem fi în același timp pentru sau împotriva unei tendințe care își face loc prin masa evenimentelor. A fi pentru sau împotriva unui anumit curs în economie sau viața socială înseamnă a alege între valori. Adevărata libertate în făurirea viitorului începe cu alegerea pe care o facem în domeniul valorilor economice, sociale, culturale, morale, estetice. Opțiunea valorică înseamnă manifestarea deliberată a inițiativei istorice a unui popor. Explorarea evantaiului de posibilități de dezvoltare, evantai desfășurat de cercetarea științifică constituie doar primul pas în explorarea viitorului. Pasul următor îl reprezintă alegerea valorică care va permite trecerea de la virtualitatea unei stări viitoare la actualizarea ei pe plan economic, social-politic, cultural. Ajungem astfel la rolul răspunderii sociale ca revers al inițiativei istorice.

În țara noastră inițiativa istorică aparține clasei muncitoare, care prin partidul ei de avangardă a unit și conduce întregul popor pe calea făuririi unei noi societăți. Opțiunea politică, stadiul atins astăzi de societatea românească a căpătat conținutul concret al procesului de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate. Direcțiile în care va acționa întregul popor pentru înfăptuirea acestei opțiuni prevăd în principal creșterea puternică a forțelor de producție pe baza cuceririlor re-

voluției tehnico-științifice, sporirea pe această bază a producției de bunuri materiale pentru a satisface necesitățile întregului popor, sistematizarea teritorial-administrativă; dezvoltarea proporțională a ramurilor economiei naționale și în acest context orientarea spre ramurile și subramurile de înaltă tehnicitate concomitent cu dezvoltarea intensivă a agriculturii.

O opțiune economică și socială cu însemnate repercusiuni asupra dinamicii societății noastre a fost făcută prin hotărîrea ca viitorul cincinal să devină cincinalul revoluției tehnico-științifice, al afirmării largi a cuceririlor celor mai avansate ale cunoașterii în toate ramurile și sectoarele societății românești. O asemenea orientare cere nu numai o sporire substanțială a înzestrării tehnice a economiei, dar și crearea unei voințe colective în favoarea realizării unei cotituri în domeniul calității producției. După etapele în care accentul s-a pus mai mult pe evoluția economică extensivă, intrăm în etapa accentuării dezvoltării intensive și a îmbunătățirii calității producției și produselor. Perfectionarea în continuare a conducerii și organizării activității economico-sociale urmărește utilizarea mai eficientă a tuturor resurselor materiale și umane. Concentrarea eforturilor spre obiectivele calitative ale preocupărilor viitoare în toate domeniile va permite să atingem mai repede și cu cheltuieli materiale mai mici cotele cantitative stabilite pentru următoarele trei decenii de progres economic și social.

Ca rezultat al acestor opțiuni majore se va asigura un ritm înalt al creșterii economico-sociale.

Orientarea în domeniul creșterii potențialului economic al țării nu vizează crearea unei „societăți de consum“, a unei societăți obsedate de creșteri cantitative ale producției și ale consumului în sine. Opțiunea socială vizează o orientare diferită în domeniul stabilirii nivelului și structurii consumului. Idealul societății socialiste de mîine este idealul unei societăți capabile să asigure un mediu social demn pentru personalitatea umană. O asemenea orientare produce și o modificare a evantaiului de nevoi umane, prin eliminarea exagerărilor și cultivarea modestiei, echilibrului, în deplin acord cu principiile eticii și echității socialiste promovate în societatea noastră.

Pe lîngă faptul că succesele economice asigură o creștere a retribuției oamenilor muncii, o parte din ce în ce mai mare de nevoi comune vor fi acoperite de societate, din fondurile sociale de consum. În 1974 cheltuielile social-culturale ale statului s-au ridicat la 2 770 lei pe o persoană față de 1 600 lei în anul 1969.

Deși în perioada 1976-1980 creșterea desfacărilor de mărfuri va fi cu 40-45 la sută mai mare față de actualul cincinal, se vor combate tendințele de risipă urmărindu-se asigurarea condițiilor necesare pentru dezvoltarea corespunzătoare a vigoarei fizice și intelectuale a poporului nostru.

Conversiunea prognozelor în programa de acțiune

DISCERNĂMÎNTUL valorilor, fundamentarea deciziilor prin anumite valori care jalonează dezvoltarea noastră în cadrul societății contemporane ne permite să ne manifestăm libertatea de a ne construi propria noastră istorie, să dăm întreaga măsură energiei și capacității creatoare a poporului nostru.

Într-un din viitorologii occidentali de mare suprafață, Robert Jungk, mărturisirea recent, în cadrul unui interviu dat revistei „L'Express“ (nr. 1 225) că după părerea sa, în momentul de față pe plan mondial există în domeniul prognozei mii de diagnosticieni capabili de critică și analiză, dar ceea ce ne trebuie sînt terapeuții, capabili să ne indice cum am putea acționa adecvat în interesele umanității.

Observație profundă, care ne atrage atenția asupra finalității activității de explorare a viitorului social. Într-adevăr, exercițiile viitorologice care descriu diversele înfățișări posibile ale lumii de mîine în culori optimiste sau pesimiste rămîn sterile dacă nu sînt convertibile în programe de acțiune. O asemenea conversiune este posibilă pe planul dezvoltării economice și sociale în momentul în care cercetarea științifică a viitorului este integrată organic structurii politice a unei societăți, cînd devine element intrinsec al relației conducere-știință. În statul nostru socialist, datorită structurii sale unitare politice, economice și sociale, previziunea este instituționalizată în organisme de partid și stat care facilitează trecerea de la explorarea științifică la elaborarea programelor și planurilor de acțiune în vederea actualizării, a transformării „în prezent“ a unui viitor posibil, cuprins virtual în realitatea românească. Se înfăptuiește astfel o unitate organică între cerințele legilor obiective și acțiunea deliberată a poporului nostru. După cum remarca cu mult simț dialectic unul din marii gînditori marxisti Antonio Gramsci, previziunea înseamnă acțiunea creatoare de istorie. „În societate — scria A. Gramsci — „prevedem“ în măsura în care acționăm, în măsura în care aplicăm un efort voluntar și deci contribuim concret la crearea rezultatului „prevăzut“. Prevederea nu se relevază așadar, ca un act științific de cunoaștere, ci ca expresie abstractă a unui efort pe care-l facem, ca modul practic de a crea o voință colectivă...“¹⁾. Acest mod prospectiv de a aborda viitorul care realizează unitatea necesară între explorarea științifică și acțiunea politică practică este singura care poate da semnificație eforturilor desfășurate astăzi în direcția scrutării viitorului social.

După cum ne arată practica socială, conținutul unei politici nu poate fi epuizat prin intermediul termenilor știin-

prof. dr. Sergiu TAMĂȘ

(Continuare în pagina 32)

¹⁾ Antonio Gramsci, Opere alese, Editura Politică, București, 1969, pag. 109

SPECIALIZAREA ÎN INDUSTRIE

• Conexiuni • Interdependențe • Perspective

PROCESUL SPECIALIZĂRII producției industriale parcurge în prezent o perioadă de intensificare accentuată, în scopul realizării sarcinilor trasate de partid în legătură cu sporirea continuă a eficienței economice. În aceste condiții, știința economică poate și trebuie să ofere cadrul necesar orientării politicii de specializare industrială până în pragul optimalității. O atare colaborare este cu atât mai

imperioasă cu cât dezvoltarea specializării este în economia noastră socialistă o mărime planificată.

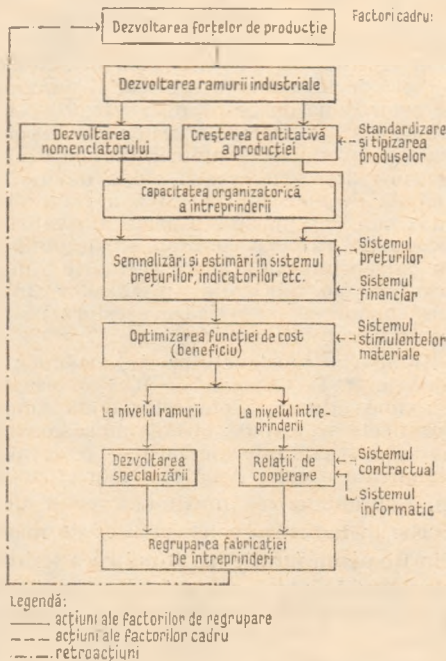
Dacă studiul științific al specializării este rămas în urmă față de studiul creșterii industriale, aceasta se datorează credem dificultăților de cuantificare; în timp ce creșterea industrială poate fi relativ ușor măsurată, variațiile specializării afectează cu deosebire valorile de întrebuintare ale produselor, care nu își găsesc totdeauna expresia în prețurile de catalog.

De ce o abordare sistemică a problemei?

ACEASTĂ dificultate poate fi conturată prin abordarea macroeconomică (graficul nr. 1) a problemei, analizând specializarea nu în raport cu o întreprindere, ci în raport cu o structură (economie națională, ramură, subramură). O astfel de abordare corespunde totodată caracterului planificat al economiei noastre, precum și interconexiunilor specializării cu o sumă de parametri macroeconomici.

Dacă se consideră nomenclatorul de fabricație al ramurii ca mărime de intrare, iar deciziile de specializare ca mărime de ieșire ale unui sistem putem încerca să definim elementele sistemului, acțiunile și retroacțiunile dintre aceste elemente.

Fig. 1. Macrosistemul cibernetice al regrupării fabricației.

Descrierea sistemului este de natură a permite înțelegerea cauzelor care potențază sau frânează specializarea, constituind deci un instrument de diagnostică și perfecționare.

Dezvoltarea nomenclatorului de fabricație al unei ramuri determină într-o structură industrială cu specializare staționară o creștere a nomenclatorului de

- Ce influențează deciziile de specializare ?
- Factori care potențază sau frânează specializarea...
- Rolul „valorii de semnal” al prețurilor
- Semnificațiile și implicațiile unei conexiuni : specializare-dimensionare

fabricației al întreprinderilor. O dată cu aceasta crește și fluxul informațional care trebuie să ajungă la nivelul conducerii pentru a genera decizii de organizare și adaptare. În raport cu acest flux, capacitatea conducerii întreprinderii de a adopta deciziile corespunzătoare comportă restricții cu caracter uman, puțin influențate de tehnica modernă de calcul.

În cazul cînd această capacitate este depășită apar o serie de semnale negative (creșterea prețului de cost, scăderea valorii de întrebuintare a produselor etc.); aceste semnale generează la nivelurile de producție noi necesități, iar la nivelurile ierarhice superioare noi decizii de specializare avînd ca urmare reducerea presiunii informaționale la nivel de întreprindere pe seama regrupării fabricației în cadrul ramurii după criterii de omogenitate constructiv-tehnologică mai exigentă.

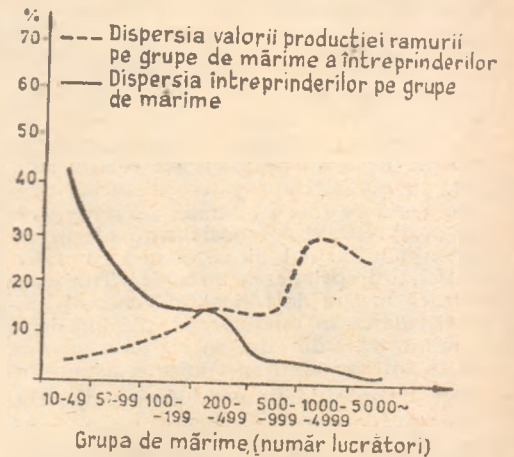
Valoarea de semnal a prețurilor — de cost și de producție — depinde de proprietatea prețurilor de a exprima avantajul realizat de societate prin fabricarea unui produs într-o întreprindere specializată. Răspunsul decizional la aceste semnale ridică problema „sensibilizării” întreprinderii și întregii economii la variațiile parametrilor preț de cost și valoare de întrebuintare, prin pirghii corespunzătoare de cointerensare materială.

Rezultă de aici că deciziile de specializare și deci nivelul specializării sînt influențate și de factorii cadru — exteriori procesului industrial — cum ar fi sistemul prețurilor și sistemul cointerensării materiale. Acești factori, la care trebuie adăugat sistemul contractual, influențează specializarea și prin aceea că definesc cadrul relațiilor de cooperare; influența acestor factori cadru este astfel „proliferată” în toate aspectele regrupării fabricației — fie că țîn de specializare sau cooperare. Abordarea specializării ca „parte” dintr-un sistem arată că specia-

lizarea și cooperarea se potențază reciproc, specializarea creînd condițiile tehnice necesare cooperării, cooperarea unificînd cu eficiență superioară producțiile separate prin specializare.

În mod firesc facilitatea compunerii produsului prin cooperare condiționează descompunerea fabricației acestuia prin specializare. În lipsa unei atari facilități specializarea structurilor industriale se dezvoltă cel mult orizontal, sub formă de întreprinderi specializate pe produs final, dar cu grad înalt de integrare, ceea ce reduce considerabil sfera și avantajele specializării. Rezultă de aici că tot ceea ce poate influența mecanismul cooperării — ponderea factorilor economici și a intervențiilor administrative în funcționarea

Fig. 2. Dispersia întreprinderilor constructoare de mașini din R. D. Germană și a valorii producției ramurii pe grupe de mărime a întreprinderilor (1970).

acestui mecanism, polaritatea orientată către beneficiar sau furnizor a „pieței”, cooperării — influențează deopotrivă „apetența” de specializare a economiei, deciziile de specializare la diferite niveluri.

Dificultățile persistente în mecanismul cooperării explică, credem, reținerea unor proiectanți — centrale industriale și organe de avizare față de o specializare mai avansată, îndeosebi pe verticală, a producției.

Corelația specializare-creștere

ABORDAREA sistemică a specializării pune în evidență și corelația necesară între creșterea industrială și diviziunea muncii industriale prin specializare și

cooperare. Corelația dintre specializare și creștere înseamnă că, pe de o parte, specializarea trebuie să „meargă” pînă la limita economică permisă de creștere și că, pe de altă parte, un anumit nivel de specializare industrială poate fi economic pentru o țară în curs de dezvoltare.

Procesul de industrializare socialistă comportă în mod firesc exigențe de specializare specifice fiecărei etape de creștere. Potențate de creșterea industrială, specializarea și cooperarea potențează la rindul lor această creștere, ceea ce impune un caracter cibernetic întregului sistem.

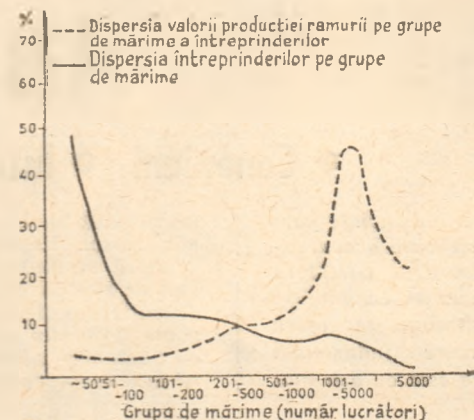
Dacă începutul dezvoltării industriale se întemeiază pe întreprinderi cu grad înalt de integrare a fabricației — determinat de lipsa unor furnizori specializați — în etapa industrializării competitive devine rațională reducerea gradului de integrare, proliferarea unor întreprinderi specializate orizontal și vertical, în măsură să asimileze rapid progresul tehnic și să facă față cerințelor competiției internaționale. S-a calculat astfel că durata asimilării în fabricație a unui nou tip de excavator ar putea fi redusă în industria noastră cu cca 40%, în cazul cînd ar exista o fabricație centralizată de elemente pneumatice și hidraulice, angrenaje, elemente de frînă etc.

Pentru țara noastră problema specializării actuale a industriei se pune în condițiile specifice intrării în etapa industrializării competitive, caracterizată, între altele, printr-o producție destinată în mare măsură exportului. În această perioadă, așa cum se subliniază și în Directivele Congresului al XI-lea al P.C.R., trebuie să se elimine tendințele de a produce de toate, care contravin exigențelor economiei moderne.

Dacă specializarea orizontală a industriei s-a îmbunătățit prin intrarea în funcțiune a unor noi uzine și fabrici, specializarea verticală — axată pe fabricarea componentelor sau pe anumite faze ale procesului tehnologic — continuă să ridice probleme. Întreprinderile din țara noastră au încă, mai ales în construcția de mașini, un grad de integrare relativ ridicat, nu numai comparativ cu întreprinderile similare din străinătate, ci și în raport cu posibilitățile de specializare oferite de potențialul actual al economiei noastre. Astfel, întreprinderea mecanică Timișoara fabrică mașini de ridicat în genere și poduri rulante în mod special, plecînd de la semifabricate din oțel, în loc de a procura de la întreprinderi specializate subansamblele tipizate de uz general (cuplaje, roți dințate reductoare, lagăre, cabine ș.a.). Chiar într-un sector relativ specializat ca producția de autocamioane, integrarea este destul de ridicată. Întreprinderea de autocamioane Brașov fabrică integrat cele mai importante subansamble (motorul, cabina, ambreiajele, punțile). Un grad similar de integrare reprezintă și întreprinderea de autoturisme Pitești.

Fabricația unor importante subansamble tipizate sau tipizabile nu este concentrată în întreprinderi specializate, fiecare beneficiar uzînd subansamble de care are nevoie. Astfel, în lipsa unor furnizori specializați, întreprinderi de produse finale ca „23 August”-București, „1 Mai”-Ploiești, „Progresul”-Brăila își confecționează singure elementele pentru acționări hidraulice și pneumatice.

Fig. 3. Dispersia întreprinderilor constructoare de mașini din R. F. Germania și a valorii producției ramurii pe grupe de mărime a întreprinderilor (1969).

Adeseori specializarea verticală se prezintă sub forma intermediară de secție — din cadrul unei întreprinderi de produse finale — profilată ca furnizoare de componente pentru diverși beneficiari. Soluția este doar aparent mai rațională decît organizarea unei întreprinderi specializate, fie chiar mai mici, întrucît perturbă fabricația produsului final, subordonînd, totodată, acestea, fabricația componentelor pentru terți.

Ca urmare a unei specializări insuficiente — mai ales pe verticală — numărul întreprinderilor care contribuie la realizarea unui produs complex este relativ redus, funcția de furnizor revenind chiar unor întreprinderi nespecializate. Astfel, produse complexe ca giganticele mașini pentru preluarea minereurilor din depozit sînt confecționate practic integral de întreprinderea „1 Mai”-Ploiești, deși numeroase subansamble tipizate sau tipizabile ar putea reveni unor furnizori specializați.

Insuficiența capacității și numărului întreprinderilor furnizoare mijlocii și mici în măsură a fabrica componente în serii mici și refuzul întreprinderilor mari de a accepta comenzi în serie mică suprapune problemei specializării o problemă de optimizare dimensională.

Specializarea și dimensiunea optimă a întreprinderii

SPECIALIZAREA nu afectează raționalitatea întreprinderii mari, dar o raportează în criteriul omogenității constructiv-tehnologice a nomenclatorului; restricțiile dimensionale introduse de specializare afectează creșterea nomenclatorului peste un prag de eterogenitate tehnologică, fără a influența creșterea pe seama producției omogene, supusă unor alte restricții decît specializarea.

În stadiul actual, metodele matematice de optimizare a specializării unei structuri industriale — definite prin numărul, dimensiunile și profilul întreprinderilor — păstrează un caracter de studiu deoarece:

— numărul iterațiilor necesare pentru o aplicație ar fi imens, chiar dacă se folosesc metode de cercetare dirijată, permițînd să se selecteze pe baza anumitor reguli numai unele grupe de iterații;

— formularea funcției de cost pentru fiecare produs susceptibil a intra în nomenclatorul întreprinderii este dificilă, ținînd seama că nomenclatorul produselor, caracteristicile tehnice ale acestora și consumurile specifice se modifică în timp.

Optimizarea specializării industriale nu poate în nici un caz să se bazeze pe funcții simple de cost de tipul $y = a + \frac{b}{Q}$

(unde a = costuri proporționale; b = costuri fixe; Q = cantitatea fabricată). Acestea nu reflectă influența omogenității constructiv-tehnologice a nomenclatorului asupra costurilor fixe, conducînd la concluzia inexactă că o întreprindere este cu aît mai economică cu cît nomenclatorul ei este mai mare. Pentru a surprinde efectele economice ale omogenității nomenclatorului este necesar să se folosească funcții complexe de cost de tipul $y = a + \alpha \frac{b}{Q}$ (unde α = raportul în care se modifică costurile fixe ale produsului în diverse variante de nomenclator ale întreprinderii); atari funcții sînt susceptibile a conduce la întreprinderi specializate.

Principalul ghid pe care știința economică îl poate oferi practicii în abordarea problemelor specializării la nivel macroeconomic este însă de natură statistică. Astfel, plecînd de la constatarea că în industria constructoare de mașini specializarea implică un număr sporit de întreprinderi profilate pe componente (piese, subansamble, ansamble) sau specializate tehnologic (turnătorii, forje etc.) rezultă că ponderea întreprinderilor mici și mijlocii în raport cu întreprinderile mari și foarte mari (dimensiuni corespunzînd de regulă integrării fabricației) ar putea să constituie unul din criteriile de evaluare a gradului de specializare a ramurii.

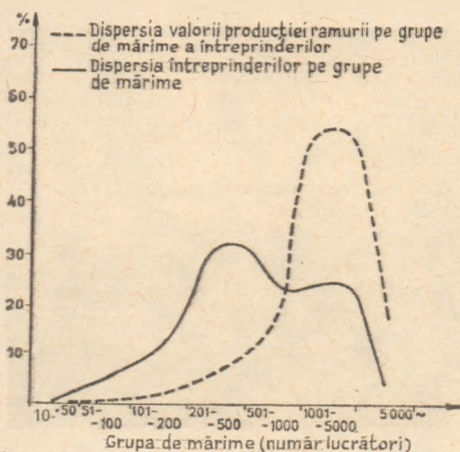
Pentru o mai bună interpretare a variațiilor curbei de dispersie a mărimii întreprinderilor se poate utiliza ca referință curba de dispersie a valorii producției ramurii; această curbă are o alură uniformă, exprimînd faptul că cea mai mare parte din producția globală a ramurii este obținută totdeauna în întreprinderi mari și foarte mari.

În etapa de demarare a procesului de industrializare, caracterizată printr-un număr restrîns de mari întreprinderi, cu grad ridicat de integrare a fabricației, maximele celor două curbe de dispersie (dispersia numerică a întreprinderilor și dispersia valorii producției ramurii) concordă. Pe măsura depășirii acestei etape devine rațională decalarea progresivă a celor două maxime; cea mai mare parte din valoarea producției ramurii continuă să fie obținută în întreprinderile mari și foarte mari, profilate pe fabricația produselor finale, însă ponderea numerică a acestora pe ansamblul ramurii, scade.

Industria construcțiilor de mașini prezintă în R. D. Germană și R. F. Germania maxime decalate ale celor două curbe (graficele nr. 2 și 3); în Polonia se constată caracteristici intermediare — o decalare incipientă a celor două curbe (graficul nr. 4). Suprapunerea maximelor celor două curbe în industria construcțiilor de mașini din România (grafic nr. 5) indică o serioasă rămînere în urmă a specializării, mai ales a celei verticale în raport cu creșterea ramurii.

În unele țări socialiste industrializate, unde maximele celor două curbe de dispersie mai sînt încă concordante (ca urmare a procesului de concentrare a fabricației) se constată în ultimul timp o tendință de creștere a ponderii întreprinderilor mijlocii și mici. Astfel, în Cehoslovacia numărul întreprinderilor constructoare de mașini avînd sub 500 muncitori

Fig. 4. Dispersia întreprinderilor constructoare de mașini din industria republicană a Poloniei și a valorii producției ramurii pe grupe de mărime a întreprinderilor (1971).

a crescut de peste 4 ori în intervalul 1967—1971, ponderea acestora pe ansamblul ramurii trecînd de la 3 la 8,5%; în același interval a scăzut ponderea întreprinderilor cu 1 000—2 500 muncitori de la 26,5 la 17%, iar a celor cu peste 5 000 muncitori de la 9,9%, la 6,5%.

Specificul tehnologic al ramurilor

SPECIFICUL tehnologic al fiecărei ramuri exercită în mod firesc o influență marcată asupra specializării, întrucît tehnologiile de fabricație prezintă particularități diferite la regruparea fabricației.

Procesele de prelucrare mecanică, caracterizate prin substituibilitatea materialelor, transfer fără pierderi energetice și prelucrări pe mașini-unelte, prezintă facilități maxime de recuperare a nomenclatorului între întreprinderi specializate, după criterii de omogenitate constructiv-tehnologică. Dimpotrivă, procesele de combinare chimică și de amestec fizic, caracterizate prin dependență de materia primă sau materiale, pierderi energetice de transfer și divizibilitate relativ redusă sînt tehnologic apte de concentrare în combinate industriale după criterii specifice de omogenitate combinatorie. Ca urmare tipologia specializării — impusă și în industria chimică de suprapresiunea informațională — este mai labilă.

Scheme-cadru de specializare industrială

INDUSTRIA construcțiilor de mașini oferă cele mai mari posibilități și prezintă, totodată, cele mai stringente cerințe de specializare. Ca urmare procesul de specializare prezintă aici aspecte tipice, fiind chiar posibilă elaborarea unei scheme cadru cuprinzînd în linii mari:

- a) întreprinderi specializate orizontale:
 - întreprinderi mari și foarte mari, profilate pe produse finale în serie mare (automobile, tractoare, mașini agricole, motoare electrice etc.);
 - întreprinderi mijlocii profilate pe fabricația de produse finale complexe în serii mici sau ca unicate (mașini-unelte, utilaje tehnologice etc.);
 - întreprinderi științifice de prototipuri, cu profil tehnico-științific, avînd ca obiectiv principal generarea și valorificarea inovației tehnice.
- b) întreprinderi specializate verticale;
 - întreprinderi furnizoare de componente cu destinație generală (de catalog);

— întreprinderi furnizoare de componente specifice unuia sau mai multor produse finale;

— secții specializate în fabricația componentelor pentru mai multe întreprinderi, în cadrul unei întreprinderi de produs final;

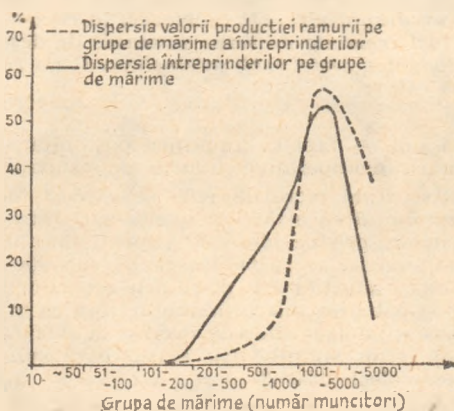
— întreprinderi multiscop cu dotație universală pentru prelucrarea fabricației reziduale (componente nestandardizate și netipizate în serii mici);

— întreprinderi specializate tehnologic (turnătorii, forje, tratamente termice etc.);

— întreprinderi pentru fabricarea SDV-urilor.

În actuala etapă a industrializării noastre crește raționalitatea unor întreprinderi de produse finale, cuprinzînd faza inițială (concepție și dezvoltare) și finală (montaj, încercări) a fabricației. Desfășurînd un volum mare de cooperare cu furnizorii specializați, concentrîndu-și eforturile asupra unui număr limitat de probleme, o atare întreprindere, ale cărei dimensiuni scad în consecință față de întreprinderea integrată, va putea să-și extindă tipodimensional programul de fabricație, dispunînd de mai multă elasticitate pentru a susține competiția internațională.

Fig. 5. Dispersia întreprinderilor constructoare de mașini din industria republicană a României și a valorii producției ramurii pe grupe de mărime a întreprinderilor (1972).

Racordarea între macro și microeconomic

ABORDAREA sistemică a specializării arată că atît în diagnoză, cît și pentru îmbunătățirea procesului de regrupare a fabricației trebuie să se țină seama de toți factorii care influențează acest proces. Caracterul bipolar al procesului de regrupare a fabricației, bazat atît pe decizii centrale de specializare, cît și pe decizii locale de cooperare ridică problema racordării dintre sferelor decizionale macro și micro-economice.

Forma concretă a acestei racordări prezintă raționalități diferite de la o etapă la alta. Creșterea industrială, cerința unei competitivități ridicate, participarea la diviziunea internațională a muncii generează cerințe noi de perfecționare a racordării dintre macro și micro-economic, dintre deciziile centrale și inițiativele locale, folosirea preponderentă în acest scop a pîrghiilor economice.

Specializarea structurilor industriale pe baza unor criterii științifice și perfecționarea în paralel a mecanismului cooperării sînt condiții pentru ca diviziunea socială a muncii să pontenteze tot mai mult creșterea economiei naționale.

dr. ing. Șerban ORĂSCU

DIN CRONICA ÎNTRECERII

CIFRE DE BILANT

● La 8 martie, chemarea „cincinalul înainte de termen“ a devenit realitate în peste 300 de unități economice. Încă din primele două luni ale anului, economia națională a primit peste prevederile de plan 200 000 t de cărbune, 25 000 t de oțel, 23 000 t fontă și peste 30 000 t laminate finite pline și tevi, 435 autovehicule, 1 800 t fire și fibre chimice ș.a.

EFICIENȚĂ

● Un calcul recent, evidențiază faptul că o reducere cu numai 1 la sută a consumului de metal în industria constructoare de mașini ar echivala — la nivelul anului 1980 — cu o producție suplimentară de circa 32 000 tractoare sau 2 800 de vagoane de călători. Pregătind aceste realizări, în industria constructoare de mașini urmează să se economisească 4,5 t de metal la fiecare 1 milion lei producție. Ca urmare a re proiectării unor repere, colectivul întreprinderii mecanice „Muscelul“ a obținut o diminuare a greutateii autoturismului „Aro“ cu circa 40 de kg. La întreprinderea de motoare electrice din Pitești s-au creat condiții pentru realizarea unor economii anuale de peste 80 t prin utilizarea în largă măsură a inlocuitorilor plastici ai metalului.

PREZENTE NOI ÎN PEISAJUL INDUSTRIAL

● La întreprinderea metalurgică din Iași au intrat în funcțiune două noi capacități de producție: o linie continuă de țevi sudate longitudinal și o alta de profile pentru electrofiltre. În felul acesta, producția întreprinderii ieșene sporește în 1975 cu peste un miliard de lei față de realizările anului trecut.

● Au început lucrările pentru construcția unui important complex hidro-energetic cu o putere instalată de 349 MW în Munții Retezat, pe Riul Mare. Ca potențial, noua amenajare se situează pe locul doi, după hidrocentrala de pe Lotru. Barajul, ce se va construi va putea crea un lac de acumulare de 209 milioane mc. Cele două turbine de 167,5 MW sînt de fabricație românească.

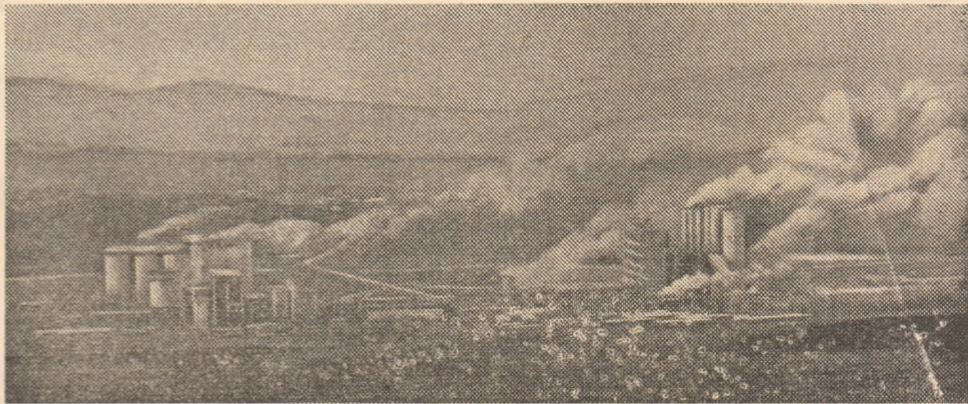
● La peste 2 100 metri, colectivele de muncă din cadrul unui șantier al Ministerului Transporturilor și Telecomunicațiilor lucrează la realizarea noului traseu al Drumului național 87 C Oașa-Sugaș, în defileul dintre Munții Cibinului și Sebeșului. La execuția acestei șosele montane se utilizează soluții tehnice avansate care permit atingerea unui înalt grad de mecanizare și automatizare a lucrărilor care necesită volum mare de muncă.

REDUCEREA CICLULUI CERCETARE-VALORIFICARE

● Colectivul Institutului de cercetări și proiectări tehnologice în transport din București a atins de pe acum nivelele stabilite prin plan pentru activitatea de cercetare din perioada 1971-1975. Specialiștii au reușit să reducă durata medie a ciclului de cercetare-valorificare cu 3 luni și să sporească, totodată, eficiența de la 5,2 la 6,9 lei pentru fiecare leu cheltuit în munca de cercetare.

ELECTROFILTRELE PRIN „FILTRUL“ EFICIENȚEI ECONOMICE

sau cum pot fi recuperate din „praf“ milioane de lei

CERINȚELE INTERNE impuse de volumul mare de construcții, cât și posibilitățile de export, au determinat sporirea continuă a producției de ciment. În acest scop, unitățile mai vechi au fost dezvoltate și modernizate, iar în anii din urmă au fost construite noi linii tehnologice și combinate producătoare de ciment la Medgidia, Bicaz, Turda, Tîrgu Jiu, Aleșd, Cîmpulung, Fieni. Alte noi capacități urmează a fi puse în funcțiune începînd cu anul acesta, la Hoghiz-Brașov și Minia-Deva. Dezvoltarea capacităților de producție, folosirea lor din plin au permis, așa cum se subliniază și în recentul comunicat al Direcției Centrale de Statistică, ca producția de ciment realizată în 1974 să fie mai mare cu 137,8% față de 1970. În viitorul cîcinal ea va spori la cel puțin 1000 kg pe un locuitor față de circa 540 kg pe un locuitor în 1974.

Noile linii tehnologice și combinate dispun de instalații și aparatură modernă, de înaltă productivitate și, parțial, de instalații de desprăfuire. De asemenea, la capacitățile ce se dau în acest an în funcțiune au fost instalate mijloace automate de desprăfuire pe întreg parcursul procesului de producție, astfel încît microclimatul nu va mai fi afectat de poluare cu praf de argilă și calcar.

Remedii există și totuși... praful persistă

O PROBLEMĂ de un deosebit și larg interes este cea privitoare la recuperarea prafului degajat în diferitele faze ale procesului tehnologic de fabricație a cimentului (la măcinarea materiilor prime — calcar și argilă — arderea clincherului, măcinarea cimentului, însăcuire etc.) care, pe de o parte, provoacă pagube întreprinderilor, iar pe de altă parte, contribuie la poluarea atmosferei. Pentru a preîntîmpina aceste fenomene negative au fost luate, în decursul anilor, o serie de măsuri, parte din ele dovedindu-se eficiente. Astfel, la întreprinderile unde cimentul se realizează numai după procedeul umed (procedeul care permite în mică măsură folosirea prafului recuperat), s-au profilat 1-2 cupatoare de clincher pe procedeul uscat (cazul întreprinderii de ciment — Turda), care asigură utilizarea totală a prafului recuperat. De asemenea, au fost realizate și introduse diferite mijloace de desprăfuire, a fost întronat în întreprinderi un mai înalt spirit gospodăresc etc.

Tot în rîndul măsurilor luate se află și instalarea de electrofiltre la toate cupatoarele mari de clincher din dotația unităților mai vechi, precum și la toate cupatoarele întreprinderilor noi (Tîrgu-Jiu, Aleșd, Cîmpulung). Aceste instalații permit recuperarea în medie a 90% din materia primă ce s-ar pierde sub formă de praf la cupatoarele de clincher (fără electrofiltre s-ar pierde circa 10% din materia primă consumată), redînd-o producției și înlăturînd în acest fel în bună măsură și poluarea aerului. De menționat că, în prezent, există și o întreprindere specializată în execuția de electrofiltre — la Bistrița-

Năsăud, — fapt ce amplifică posibilitatea dotării mai operative cu astfel de instalații.

Așa sînd lucrurile, cum se explică totuși faptul că astăzi, la unele mari întreprinderi producătoare de ciment, praful continuă să se răspîndească pe suprafețe întinse, aducînd atît prejudicii economice, cît și poluarea microclimatului, fără ca intervențiile factorilor de decizie să se facă mai serios simțite? Nu există oare suficiente electrofiltre?

Despre așa ceva nu poate fi vorba. Ele există în toate întreprinderile care dispun de agregate mari, iar pentru achiziționarea lor statul investește sume importante (electrofiltrele costă, în funcție de mărimea lor, între 3 și 8 milioane lei). Explicația este alta: parte din aceste instalații nu funcționează la capacitatea lor proiectată, iar altele, defectîndu-se adeseori, aduc o înfrîmă contribuție la rezolvarea problemei pentru care sînt destinate. Astfel, în unele întreprinderi electrofiltrele existente nu funcționează întotdeauna la capacitatea planificată, randamentul lor este diminuat la 50—60%. Dacă la aceasta mai adăugăm și faptul că o parte din ele se defectează periodic, datorită atît deficiențelor în conducerea proceselor tehnologice de fabricație, cît și a modului defectuos de întreținere, că pentru reparații lor nu se asigură din timp piese de schimb, din care cauză ele rămîn inactice perioade uneori destul de lungi, putem avea în mare explicația pierderilor de materie primă ce au loc la fiecare întreprindere.

Un electrofiltru instalat la cupatoarele de clincher, pentru a funcționa normal, trebuie să aibă asigurate anumite condiții (debit constant de funcționare a cupatoarelor, temperatură, umiditate și compoziția gazelor între anumite limite prescrite etc.). Uneori aceste condiții nu se asigură. Din această cauză este diminuată puterea de

reținere a prafului, astfel încît randamentul filtrelor se reduce la 50-60%. Diferitele neajunsuri existente în funcționarea cupatoarelor de clincher dereglează, de asemenea, mersul electrofiltrelor. Fenomenele respective sînt prezente mai pregnant la întreprinderile de ciment din Medgidia, Tg. Jiu, Aleșd și Cîmpulung.

Cine poartă, așadar, răspunderea pentru nefuncționarea lor, pentru pierderile de materii prime, pentru poluarea, în continuare, a atmosferei din preajma întreprinderilor producătoare de ciment, pentru asigurarea funcționării electrofiltrelor cu randament maxim? Este vorba oare numai de defecțiuni în modul de folosirea acestora? Sau se poate vorbi și de o serie de defecțiuni în organizarea și conducerea producției, sau, mai ales, de modul în care unii conducători de întreprinderi concep eficiența economică pe baza unor calcule simpliste? Analizele întreprinse permit un răspuns afirmativ la această ultimă întrebare.

Un „filtru“ pentru strategia producătorului

AM PRECIZAT mai înainte faptul că electrofiltre există în general în toate întreprinderile; dar, totodată, este necesar de a rătăci că ele nu sînt instalate la toate agregatele și instalațiile care produc praf. Din studiile întreprinse, din convorbirile purtate cu diverșii specialiști, a rezultat că lipsa de preocupare a unor conducători de întreprinderi pentru extinderea utilizării mijloacelor de desprăfuire este determinată de sporirea cheltuielilor de investiții care, în mod direct, influențează costurile de producție. O asemenea situație o întâlnim, în special, la unitățile care dispun de cupatoare de clincher de capacitate mai mică (300 t/zi). Atît la Medgidia, la Bicaz, la Comarnic cît și la Fieni, unde se află 14 asemenea cupatoare, nici unul nu dispune de electrofiltre, praful de calcar și argilă fiind răsînd în întreaga zonă învecinată unităților respective.

Pe de altă parte, întreprinderile care dispun de electrofiltre, le-au montat doar la cupatoarele de clincher și nu la toate instalațiile unde, în cadrul procesului tehnologic, se produce mult praf (morile de ciment, însăcuire etc.). Este adevărat că pentru marile întreprinderi din Tg. Jiu, Aleșd și Cîmpulung Muscel există un program de extindere a dotărilor cu mijloace

de desprăfuire la toate agregatele unde se produce praf în cantitate mare, dar realizarea lui este eşalonată abia... în anii 1976—1979. Totodată, este prevăzută dezafectarea din întreprinderi a unor cuptoare mici, sau reprofilarea altora (cazul întreprinderii din Comarnic).

Sînt și unele deficiențe în ce privește partea constructivă, de execuție a electrofiltrelor. Deși în prezent există o întreprindere specializată (care execută partea mecanică, în timp ce partea electrică este realizată de alte întreprinderi profilate), nu s-a ajuns încă la formula unui **furnizor general** — în a cărui sarcină să intre livrarea completă a instalației, montajul și asigurarea fiabilității sale.

Este adevărat că, prin grija centralei industriale s-au constituit, la nivelul unor întreprinderi, echipe și ateliere de întreținere speciale pentru electrofiltre. Totodată, centrala are organizat, în cadrul întreprinderii de servicii tehnice pentru instalații și aprovizionare cu utilaje și piese de schimb (ISTIAUPS), un nucleu de „service”, care execută modificări sau lucrări mai grele de întreținere a electrofiltrelor. Din păcate însă în aceste sectoare sînt puțini oameni cu înaltă calificare. Majoritatea celor ce lucrează la întreținere sînt calificați la locurile de muncă în meserii de mecanici, lăcătuși, electricieni (cu o vechime între 2—5 ani) cînd pentru întreținerea electrofiltrelor se cer cadre cu o înaltă pregătire de electronist, automatist, mecanic și electrician. Problema nu și-a găsit încă o rezolvare, centrala industrială căutînd posibilități pentru continua ridicare a calificării profesionale și evitarea fluctuației cadrelor.

Referindu-ne la acest aspect, trebuie să arătăm că, într-adevăr, cu cît gradul de mecanizare și automatizare este mai ridicat, cu cît instalațiile de desprăfuire cuprind toate sectoarele și utilajele unde se produce praf, cheltuielile pentru investiții devin mai mari, ele afectînd, prin amortismentele ce se percep, prin cheltuielile necesitate de buna funcționare a electrofiltrelor, prețul de cost pe tonă de ciment, care poate fi mai ridicat cu circa 15—20%. Avînd însă în vedere efectul pozitiv al acestor instalații asupra recuperării unei importante cantități de materie primă pentru care s-au cheltuit anumite sume de bani, pentru prelucrarea căreia s-a consumat energie electrică și țînînd seama de influențele exercitate asupra eficienței economice a unităților din zonă, cheltuielile pentru aceste investiții (electrofiltre) se justifică pe deplin. Spre exemplu, la un cuptor de 800 t clincher/zi, din cantitatea de 130 tone praf ce s-ar elimina pe coș — se recuperează, cu ajutorul electrofiltrelor, circa 115 tone. **La nivelul unui singur an cantitatea ce se recuperează, în cazul cînd electrofiltrul funcționează la parametrii planificați, valorează circa 1 300 000 lei. La nivelul tuturor liniilor tehnologice existente în întreprinderile producătoare de ciment din țară, calculul estimativ conduce, în cazul utilizării de electrofiltre, la economisirea unei cantități de materie primă a cărei valoare se ridică anual la zeci de milioane de lei.** Dacă la acestea mai adăugăm și cheltuielile determinate de consumul de energie pentru prelucrare, avem o imagine mai elocventă asupra economiilor ce pot fi realizate.

Investițiile pentru electrofiltre, pentru întreținerea lor sînt totuși costisitoare în comparație cu economiile obținute prin recuperarea prafului de ciment. Dar faptul că ele aduc o serie de avantaje nu numai

pentru întreprinderile din sectorul de ciment, ci au o influență pozitivă pe un front mult mai larg, le conferă, fără îndoială, o ridicată eficiență socială. Iată, deci, că apare necesară, în primul rînd, instaurarea unor adevărate „filtre” și pentru modul de a gîndi și acționa al unor conducători de întreprinderi la care primează încă interesele strict locale, și acele îngust concepute, rațiuni economice legate doar de sectorul de activitate, necorelate cu implicațiile economico-sociale la nivelul întregii economii naționale. Aceasta apare cu atît mai necesară cu cît eficiența reală a unor asemenea măsuri poate fi dovedită cu argumentele cifrelor.

Calculule atestă eficiența utiizării electrofiltrelor

REZOLVAREA diferitelor probleme determină — așa după cum am arătat — unele cheltuieli (pentru instalarea de electrofiltre, întreținerea lor, specializarea de cadre etc.) care trebuie suportate la ora actuală din costurile de producție ale fiecărei întreprinderi. Or, fiecare unitate, în strădania sa de a se încadra în costurile planificate, sau pentru a le diminua, caută să valorifice, în primul rînd, acele rezerve care o favorizează în scopul urmărit. Se pare, deci, că soluția includerii complete a acestor cheltuieli în costurile de producție ale întreprinderilor, prezintă dezavantaje. De aceea este nevoie să se reflecteze și asupra altor soluții, care să facă acceptabilă utilizarea electrofiltrelor, mai cu seamă dacă avem în vedere multiplele avantaje social-economice pe care ele le generează.

Așadar, problema privită printr-o prismă îngustă, s-ar părea că nu prezintă prea mare interes. Socotim însă că este greșit a se gîndi astfel. Și există argumente suficiente pentru a susține această afirmație. Existența unei cantități mari de praf în atmosferă dăunează, în primul rînd, vieții utilajelor din industria cimentului, grăbindu-le uzura. Apoi, nerecuperarea prafului, care înglobează cheltuieli pentru măcinarea materiei prime, energie și combustibil pentru arderea sa, înseamnă direct pagubă. În același timp, instalarea electrofiltrelor a necesitat sume însemnate, iar nefuncționarea lor normală, la parametrii proiectați, aduce prejudicii serioase atît în ce privește amortizarea lor la termenele fixate, cît, mai ales, în direcția nerecuperării cantităților de praf în proporția stabilită.

Dacă extindem aspectul problemei, trebuie menționat că poluarea atmosferei cu praf de calcar și argilă, pe lîngă aspectele nocive asupra sănătății oamenilor, afectează serios eficiența economică a întreprinderilor învecinate, agricultura, turismul, mediul ambiant în general etc. Calculule specialiștilor arată, spre exemplu, că în zonele afectate de praf de ciment, erodarea utilajelor din întreprinderile învecinate, are loc cu mult mai devreme decît este normal; culturile pomicele dau recolte cu 15—20% mai scăzute, iar culturile vegetale cu aproape 25% etc. Pierderile respective, cumulate cu cele directe ale întreprinderilor producătoare de ciment, devin atît de ridicate încît orice calcul făcut conduce, în mod firesc, la concluzia că introducerea de mijloace de desprăfuire la toate instalațiile din industria cimentului este necesară și eficientă.

Directii prioritare de actiune

CE TREBUIE să se întreprindă pentru a se înlătura neajunsurile prezentate? Analiza făcută a scos în evidență, în principal, următoarele:

a. verificarea tuturor electrofiltrelor din toate întreprinderile, repararea celor cu defecțiuni, punerea lor în stare de funcționare normală;

b. montarea la fiecare electrofiltru a aparatului de măsură și control asupra parametrilor funcționali și raportarea periodică la centrala industrială a unor date certe în legătură cu această problemă și nu după „ochi”, așa cum se practică în prezent;

c. cuprinderea tuturor instalațiilor care produc praf în sistemul de electrofiltre sau altor mijloace de desprăfuire care să oprească răspîndirea în aer a prafului de ciment;

d. organizarea, în cadrul Ministerului Industriei Construcțiilor de Mașini-Unelte și Electrotehnicii, a unui furnizor general pentru electrofiltre, creîndu-se prin aceasta o responsabilitate unică pentru calitatea lor. Furnizorul unic, împreună cu cei ce le montează din cadrul Ministerului Economiei Forestiere și Materialelor de Construcții, să aibă sarcina urmăririi în exploatare a electrofiltrelor, asigurînd la nevoie asistența tehnică necesară;

e. analiza tehnică a structurii prețului de cost, încît nivelul său să constituie o pirghie mobilizatoare pentru recuperarea și folosirea de către fiecare întreprindere a întregii cantități de praf ce se pierde;

f. Centrala industrială a cimentului să analizeze posibilitatea dotării cu electrofiltre și a cuptoarelor de clincher mai mici. S-ar înlătura astfel poluarea în unele zone unde întreprinderile producătoare de ciment nu dispun de mijloace de recuperare a prafului.

Socotim că numai o analiză profundă a situației fiecărei întreprinderi și, în funcție de aceasta, stabilirea de măsuri concrete, poate conduce la înlăturarea pierderilor de materie primă ce au loc în prezent și, odată cu aceasta, la evitarea poluării atmosferei. Centrala cimentului, ministerul de resort au datoria de a acționa mai ferm și mai operativ în această direcție, aplicînd și alte măsuri menite să imprime în toate unitățile subordonate o răspundere mai mare în gospodărirea eficientă a mijloacelor materiale de care dispun.

PROBLEMA analizată nu are un caracter singular, specific doar industriei cimentului. Aspecte similare din multe puncte de vedere se ridică și pentru alte sectoare ale economiei naționale: siderurgie, chimie, lemn etc. De aceea, „Revista economică” va continua investigațiile, solicitînd și așteptînd cît mai multe opinii din partea specialiștilor, a conducătorilor de unități economice, atît pe linia unei mai depline și eficiente valorificări a materiilor prime și materialelor, cît și pe linia eliminării tuturor surselor posibile de poluare a atmosferei.

Vasile BOESCU

Factorii de creștere a potențialului productiv al pământului în condițiile intensificării producției agricole

FONDUL FUNCICIAR

Coordonatele problemei

ÎN CONDIȚIILE procesului de intensificare a producției agricole se pune tot mai insistent problema dacă și în ce măsură fertilitatea artificială — ca efect al progresului tehnic — corectează nivelul fertilității naturale. Răspunsul la această problemă reprezintă o cerință practică deosebită, întrucât vizează aspecte importante ale politicii economice în agricultură cu privire la planificarea producției agricole și repartizarea mijloacelor de producție pe teritoriu.

Mijloacele de producție cele mai active — îngrășămintele, utilajele, lucrările de îmbunătățiri funciare — nu numai că contribuie la ridicarea potențialului productiv al pământului dar, datorită efectului lor diferențiat pe teritoriu și culturi, solicită și unele mutații importante în repartizarea teritorială a producției agricole. În același timp, cunoașterea schimbărilor care se produc în potențialul productiv al pământului și a efectului și eficienței mijloacelor de intensificare oferă cadrul necesar de modelare și optimizare a repartiției pe teritoriu a mijloacelor economice, pe fondul combinațiilor zonale optime ale factorilor de intensificare.

În contextul aspectelor menționate, precizăm că, în aprecierea efectului factorilor de intensificare asupra potențialului productiv al pământului trebuie să se considere că aportul acestora se referă nu numai la plusul de producție care se obține în fiecare an dat, ci la sporirea fertilității economice anterioare a pământului, respectiv renta diferențială II, potențind an de an nivelul rentei diferențiale I. Deci, mutațiile care se produc în plafoanele de producție anuală a culturilor nu trebuie considerate numai ca rezultat al aportului mijloacelor de intensificare ale anului respectiv, ci și al contribuției efectului remanent al mijloacelor anterioare de producție.

ÎN CADRUL dezbaterii deschise de „Revista economică” în problema folosirii raționale a fondului funciar ne inseriem cu acest studiu privind relația dintre procesul de intensificare — diferențiat pe zone — și mutațiile posibile în potențialul productiv al pământului, în amplasarea pe teritoriu a unor culturi agricole importante.

În același timp, este necesar să se țină seama și de atributul legic al procesului de intensificare a agriculturii, care se referă la raportul — neproportional — între efortul și efectul mijloacelor economice, în sensul că, de la un anumit prag de intensificare, unei unități de efort nu-i mai revine și o unitate de efect. Cum atît efectul remanent cit și aportul relativ mai scăzut al unor mijloace de producție se diferențiază, în timp, pe teritoriu, se impune să se cunoască mutațiile pe care le determină factorii de intensificare în diferitele condiții naturale ale țării.

Mobilitatea potențialului productiv al pământului

PENTRU a SE RĂSPUNDE problemei modului în care mijloacele de producție schimbă fertilitatea naturală a pământului este necesar să cunoaștem aportul diferit al acestor mijloace — îngrășămintele, amendamentele, irigațiile, desecări, combaterea eroziunii solului — în teritoriu și la culturile date. În cele ce urmează — în funcție de rezultatele experimentale existente — ne vom referi numai la efectul diferențiat al primilor trei factori pe principalele tipuri de soluri și la cele mai importante culturi cerealiere — grîul și porumb.

Întrucît irigațiile și fertilizarea terenului determină schimbări structurale în întreg sistemul de agricultură, problema la care ne referim se tratează diferențiat în cultură irigată și neirigată, în condiții de fertilizare și nefertilizare.

Efectul procesului de intensificare asupra fertilității economice a pământului în condiții de neirigare. În scopul asigurării comparabilității necesare s-au recalculat rezultatele experimentale în condiții de neirigare, la un nivel omogen de fertilizare — 200 kg îngrășămintele chimice substanță activă la grîu și 170 kg la porumb.

Pe baza unui fond informațional vast privind rezultatele experiențelor cu îngrășămintele chimice pe întreg teritoriul țării pe o perioadă de 10 ani rezultă că

nivelul producțiilor medii în condiții de nefertilizare, variază pe arealul diferitelor soluri cu 54% atît la grîu cit și la porumb, exprimînd astfel gradul de diferențiere a potențialului productiv al pământului la nivelul fertilității economice corespunzătoare.

La porumb, pe solurile podzolice o capacitate de producție reprezentînd doar 68% din potențialul productiv al cernoziomurilor în condiții de nefertilizare, în cadrul aceleiași variante de intensificare, se obțin producții la un plafon distanțat doar cu 10% față de nivelul celui realizat pe solurile cele mai fertile. Este evident deci că, în procesul de intensificare, chiar în condiții de neirigare, se manifestă o tendință de apropiere a nivelului fertilității economice a pământului, datorită faptului că fertilitatea naturală este potențată într-o proporție mult mai mare pe solurile mai puțin fertile de către mijloacele economice de producție.

Este necesar să menționăm că aceste rezultate în zonele de deal-munte — cu soluri predominant brune și podzolice — se obțin în condițiile în care nu s-au efectuat la dimensiunile necesare lucrările de combatere a eroziunii solului pe terenurile în pantă și cele de desecare pe teritoriile depresionare.

Aceste rezultate ne conduc la următoarele concluzii cu privire la politica economică vizînd procesul de intensificare al agriculturii pe terenul neirigat.

În primul rînd, se fundamentează teza potrivit căreia, la nivelul factorilor celor mai activi de ridicare a potențialului productiv al pământului, în condiții de neirigare, efectul îngrășămintelor chimice, al îngrășămintelor organice și al amendamentelor este mai susținut pe terenurile mai puțin fertile, fapt care contribuie la realizarea unui obiectiv central al politicii agrare privind dezvoltarea armonioasă a agriculturii pe întreg teritoriul țării, pe calea apropierii potențialului economic a diferitelor soluri.

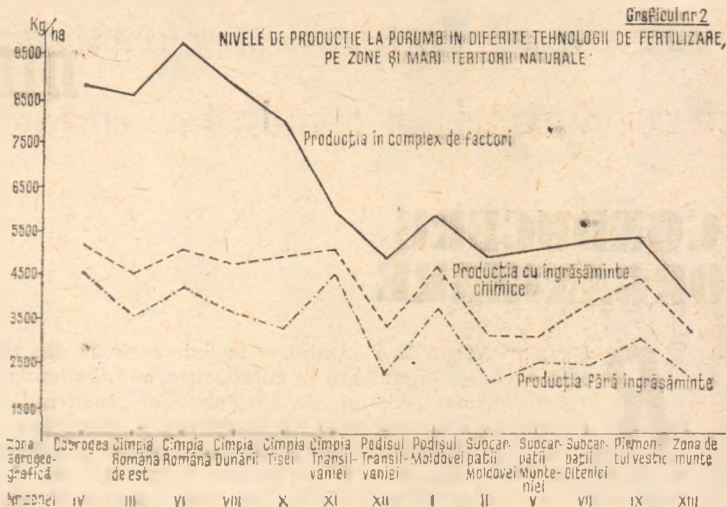
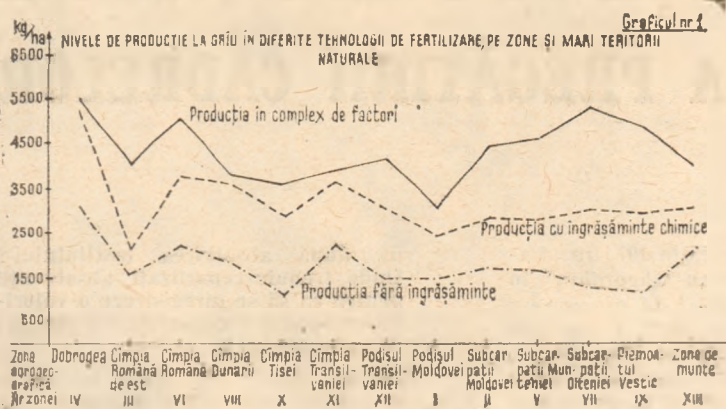
Rezultatele obținute infirmă valabilitatea unei teze care a circulat mult timp în rîndul economiștilor și a specialiștilor din agricultură, după care mijloacele economice de producție, inclusiv îngrășămintele, sînt mai puțin eficiente în zonele de deal-munte decît în zonele de șes. Datele pe care le utilizăm în cadrul acestui stu-

Nivelul de producție la culturile de grîu în condiții de irigare și fertilizare pe diferite soluri

Solul	Localitatea	Producția				Sporul		
		Neirigat și nefertilizat (kg/ha)	Irigat și fertilizat (%)	Irigat și fertilizat (kg/ha)	Irigat și fertilizat (%)	(kg/ha)	pe va-	față de rîntă marter
Aluvial	Coțofeni-Dolj	1260	100	4110	100	2850	100	226
Cernoziom castaniu	Jesălia-Ialomița	2050	162	4720	114	2670	94	130
Cernoziom puternic levigat	Caracal-Olt	2200	174	4520	109	2320	82	105
Cernoziom castaniu decarb.	Brăila	2690	213	5820	141	3130	110	63
Cernoziom freatic umed	Rosetti-Ialomița	2950	234	5140	125	1690	60	57
Cernoziom mediu levigat	Fundulea-Ilfov	3200	254	5620	137	2420	85	75

Nivelul de producție la culturile de porumb în condiții de irigare și fertilizare pe diferite soluri

Solul	Localitatea	Producția				Sporul		
		Neirigat și nefertilizat (kg/ha)	Irigat și fertilizat (%)	Irigat și fertilizat (kg/ha)	Irigat și fertilizat (%)	(kg/ha)	pe va-	față de rîntă marter
Cernoziom castaniu decarb.	Brăila	4310	100	10995	100	6685	100	155
Aluvial	Coțofeni-Dolj	4480	104	7930	72	3450	52	77
Cernoziom mediu levigat	Prohota-Iași	4810	112	7630	69	2820	42	68

diu — sintetizând rezultatele pe întreaga rețea a stațiunilor experimentale pe o perioadă de zece ani — învederează că la plaoane identice de fertilizare, sporurile relative sînt evident mai mari, iar cele absolute au o vădită tendință de creștere în zonele mai puțin fertile.

În aceste condiții se impune să se reconsidere concepția de repartizare a îngrășămintelor chimice pe teritoriile neirigate ale țării, în sensul sporirii dozelor în regiunile cu o mai mare altitudine și cu precipitații mai abundente, unde factorul apă, asigurat în mod natural, contribuie la valorificarea mai deplină și în condiții mai economice a acestor importante mijloace de fertilizare.

În legătură cu această problemă, în literatura străină de specialitate se menționează că, în condiții de neirigare, eficiența îngrășămintelor chimice pe teritorii se conjugă cu factorul umiditate naturală. De aceea, în regiunile mai puțin umede, cantitățile de îngrășăminte chimice administrate la hectar sînt cu 30—50% mai reduse decît în zonele umede, iar pe terenurile cu un climat secetos cu 80—90%. Și în condițiile țării noastre acest principiu ar trebui analizat cu mai multă profunzime. Faptul că îngrășămintele chimice dau rezultate superioare în zonele mai puțin fertile în condiții de neirigare doar în combinație cu alți factori de intensificare, evidențiază utilitatea asigurării tuturor verigilor procesului de intensificare pe teritoriile din zonele de deal-munte, respectiv a activității de amendare, combatere a eroziunii solului și desecare.

În sfîrșit, o altă concluzie care se desprinde pe fondul apropierii nivelului potențialului productiv al pămîntului pe teritoriile neirigate, în condiții de intensificare, se referă la necesitatea revederii plaoanelor de producție planificate în sensul tendințelor în care evoluează fertilitatea economică a pămîntului.

Aportul mijloacelor de intensificare asupra potențialului productiv al pămîntului în cultura irigată. În condiții de irigare pe diferitele soluri, în cadrul aceluiași tip de sol — cernoziom — la cultura grîului, sporurile la hectar au o tendință de scădere de la terenurile cele mai puțin fertile spre cele mai fertile; fenomenul respectiv este mai puțin evident la porumb (tabelele 1 și 2).

Schimbările în nivelurile de fertilitate economică a pămîntului, ca efect al irigațiilor și al fertilizării, determină în medie aproximativ o dublare a producției la grîu și porumb.

Pentru cultura grîului potențialul productiv al pămîntului — diferențiat de la

1 la 2,54 pe terenurile din cadrul tipului de sol cernoziom, în cultură neirigată și nefertilizată — își reduce decalajul de la 1 la 1.41 (în regim irigat și fertilizat) deci aproape la jumătate. Se constată deci că irigațiile contribuie în mod evident la omogenizarea fertilității naturale a solurilor.

Este necesar să precizăm că efectul conjugat al irigațiilor și al fertilizării este cu mult mai mare în condițiile unor doze corespunzătoare de îngrășăminte chimice. Or, folosirea în alte experiențe a unor doze duble de îngrășăminte chimice la cultura porumbului irigat, la Probota — județul Iași, de exemplu, a determinat un spor de 5 650 kg la hectar, deci de două ori mai mare decît la nivelul de fertilizare anterior.

Coroborînd aceste rezultate cu acelea obținute în regim neirigat rezultă că, dacă în condiții de neirigare îngrășămintele chimice sînt valorificate în mod evident mai complet la cultura grîului, în cultură irigată, efectul acestor mijloace economice de producție este cu mult mai mare la porumb.

Aceste constatări ne-au condus în continuare la necesitatea de a confrunța modul în care evoluează potențialul productiv al pămîntului pe teritoriul țării, în condițiile întregului ansamblu al combinațiilor optime ale factorilor care contribuie la ridicarea fertilității economice a acestui principal mijloc de producție din agricultură la principalele culturi cerealiere, pe lotul irigat și neirigat. Astfel de analiză poate evidenția tendințele posibile și necesare de amplasare pe teritoriul țării a acestor principale două culturi, concurențele din punct de vedere al cerințelor față de condițiile ecologice.

Concluzii practice privind amplasarea principalelor culturi cerealiere

ÎN CONDIȚIILE unui nivel redus de intensificare, grîul și porumbul — principalele culturi cerealiere — au fost repartizate aproape pe întreg teritoriul țării noastre, în proporții aproximativ egale.

Din diferite considerente, dar nu și în funcție de condițiile ecologice, porumbul a ocupat o pondere mai mare decît grîul în zonele de deal și deal-munte. Dat fiind solicitarea sa multiplă în alimentația umană și în hrana animală, în condițiile unor producții reduse la hectar, s-a căutat să se compenseze nivelurile reduse de recoltă pe unitate de producție prin extinderea suprafeței cultivate. Așa se explică și caracterul extensiv al acestei culturi în regiunile geografice amintite.

Introducerea în proporții tot mai mari în procesul de producție a unor mijloace economice a produs schimbări în potențialul productiv al pămîntului, fapt care se reflectă și în nivelul producțiilor acestor două culturi de bază din agricultura țării noastre (graficul nr. 1 și 2).

Este evident că, la cultura grîului, în timp ce îngrășămintele chimice aplicate singure determină un efect aproximativ egal pe teritoriul țării, în complex cu alți factori de intensificare — cu îngrășămintele organice și amendamentele în zonele de deal-munte sau cu irigații în zonele de șes — aportul lor pe cele trei categorii naturale mari se diferențiază în sensul obținerii unui spor de producție mai mare pe teritoriile mai puțin fertile. Se poate concluce deci că grîul răspunde mai puțin procesului de fertilizare în condiții de irigare în zonele de șes, dar valorifică din plin îngrășămintele chimice pe fond fertilizat cu îngrășăminte organice sau amendat în zonele de deal-munte.

Sub aspectul tendinței de omogenizare sau de decalare a potențialului productiv al pămîntului, se constată că factorii de intensificare menționați determină o apropiere a nivelurilor de producție pe teritoriul țării la cultura grîului (vezi graficele 1 și 2).

Și la cultura porumbului efectul îngrășămintelor chimice nu se diferențiază în mod deosebit pe teritoriul țării, potențînd în mod relativ egal fertilitatea naturală a pămîntului în fiecare zonă geografică și în ansamblu pe cele trei mari teritorii naturale. Numai că, în cadrul diferitelor combinații de intensificare, aportul îngrășămintelor chimice, aplicate în cultură irigată în zonele de cimpe, se detașează cu mult de cel determinat de alte combinații de mijloace economice din celelalte zone ale țării.

În acest caz, deci, ca rezultat al procesului de intensificare, potențialul productiv al pămîntului se decalază pe teritoriul țării.

Confruntînd tendințele opuse privind efectul diferențiat pe teritoriu a mijloacelor de intensificare la cele două culturi, respectiv valorificarea superioară de către grîu a îngrășămintelor chimice în combinațiile lor optime cu alți factori de fertilizare pe terenurile mai puțin productive și aportul deosebit al aceluiași principal mijloc de intensificare în cultura irigată

dr. ing. Nicolae BRĂȘOVEANU
Institutul de cercetări pentru economia agrară

(Continuare în pag. 14)

CONDUCERE ORGANIZARE

DIRECȚII DE PERFEȚIONARE A PREGĂTIRII CADRELOR

REVISTA NOASTRĂ a publicat în numerele 28 din 1974 și 1 din 1975 rezultatele anchetei organizate în colaborare cu Academia „Ștefan Gheorghiu” în rindul primei promoții de absolvenți ai „Institutului central de pregătire a cadrelor de conducere din economie și administrația de stat”. După cum este cunoscut, acest institut a fost înființat în cadrul Academiei „Ștefan Gheorghiu”, ca formă postuniversitară de perfecționare a cadrelor de conducere din economie și administrația de stat, în anul 1971, din inițiativa secretarului general al partidului nostru tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU.

În legătură cu rezultatele anchetei și direcțiile de perfecționare a pregătirii cadrelor de conducere prin intermediul institutului am solicitat un interviu tov. director adjunct Mihail Anastasescu

● V-am ruga să faceți, pentru început, o caracterizare sintetică a rezultatelor și utilității anchetei.

— Ancheta pe care am organizat-o împreună ne este de mare folos în îmbunătățirea activității noastre a tuturor. Pentru institut, concluziile servesc ca parametri de care vom ține seama în îmbunătățirea conținutului și structurii programelor de învățămînt, în elaborarea de măsuri pentru mai buna desfășurare a activității noastre didactice. Pentru ministere, celelalte organe centrale și pentru unitățile de proveniență ale cursanților rezultatele pozitive ca și cele negative, scoase la iveală prin anchetă, constituie, aș putea spune, un prețios îndreptar pentru activitatea de selecționare și valorificare a cadrelor trimise la acest curs postuniversitar de perfecționare. Absolvenților, ancheta le-a oferit un tablou necesar în cadrul căruia fiecare se poate situa și poate să-și pună problema „ce trebuie să facă pentru a-și valorifica în mai mare măsură fondul de cunoștințe obținut și proiectul elaborat în urma acestor cursuri”. Sintetic vorbind, toți factorii vizați, au avut numai de câștigat.

Nu trebuie să uităm însă că ancheta s-a adresat primei promoții. Și, fără să mă scuz, să „arunc” lipsurile pe seama începutului, totuși, trebuie să recunoștem faptul că sarcina de a perfecționa pregătirea unor cadre cu studii superioare și cu o bogată experiență în producție nu este ușoară, că ea incumbă în plus o mare responsabilitate atât pentru noi cât și pentru factorii impuniterniciți cu selecționarea cadrelor, mai ales dacă se ține seama de locul pe care-l ocupă absolvenții în ierarhia conducerii și de perspectiva lor în cadrul acesteia.

● Ce se are în vedere, în viitor, pentru realizarea unei mai bune selecții a cursanților?

— După cum se știe, Hotărîrea Comitetului Executiv al C.C. al P.C.R. din octombrie 1971 prevede ca la cursurile institutului nostru să fie admise cadrele care au studii superioare, o vechime în producție de cel puțin 8 ani, vîrsta, de regulă 40 de ani și care au acumulat o bogată experiență în organizarea și conducerea producției și a muncii, au dovedit o bună pregătire profesională, militează cu fermitate pentru înfăptuirea politicii partidului.

Institutul nostru a urmărit ca cei selecționați pentru a urma cursurile să îndeplinească aceste condiții. Cu toate acestea, în cele 3 serii de cursanți care au

frecventat pînă acum cursurile, proporția cadrelor cu funcții de conducere în ministere și organe centrale de sinteză, în centrale, trusturi, organe județene și chiar cu funcții de directori de mari întreprinderi nu a fost suficient de mare. De aceea, Secretariatul C.C. al P.C.R. a stabilit, recent ca, în viitor, pentru cursurile institutului să fie selecționate cadrele care ocupă funcții de conducere în unități economice (centrale, întreprinderi și unități economice de gradele special, I—V : directori generali, directori generali adjuncți, directori conducători de unități, directori tehnici, ingineri șefi, directori comerciali și contabili șefi, directori ai direcțiilor funcționale, șefi de secții de la marile întreprinderi) din ministere și celelalte organe centrale și județe (directori generali și directori generali adjuncți, directori ai direcțiilor funcționale, vicepreședinți și secretari ai comitetelor executive ale județelor, municipiilor și orașelor de categoria I-a). În același timp, din rîndul șefilor de serviciu va fi recrutat un număr redus de lucrători, și numai în cazuri bine justificate; vechimea minimă în specialitate solicitată fiind cea prevăzută pentru funcțiile respective de Legea nr. 12/1971. De altfel, începutul cred că a fost făcut: structura candidaților admiși în noua serie — a IV-a — care va începe cursurile în curs, corespunde acestor cerințe.

Se are în vedere totodată, pentru seria a V-a, introducerea unei faze de preselecție, în care cadrele noastre didactice să se deplaseze în unitățile economice pentru a purta discuții cu viitorii candidați, a-i îndruma pentru mai buna lor pregătire în vederea susținerii examenului de admitere și alegerea, încă din acest moment, a temei proiectului de absolvire.

Măsurile recent luate de Secretariatul C.C. al P.C.R. subliniază, cred, utilitatea activității institutului și, în același timp, responsabilitatea care ne-a fost acordată. Iar noi sîntem hotărîți și pregătiți să o ducem la îndeplinire.

O altă direcție de acțiune pe care de asemenea o avem în vedere, și pe care aș vrea să o subliniez se referă la faptul că în continuare vom acționa pentru ca în seriile următoare să fie cuprinse, succesiv, cît mai multe cadre din conducerea aceleiași întreprinderi sau, pe verticală, din organele superioare întreprinderii — centrală, județ, minister — din care sînt recrutați cursanții.

● Ce opinie aveți în legătură cu posturile pe care absolvenții le ocu-

pă după absolvirea institutului? Unde trebuie repartizați absolvenții pentru ca să se înregistreze o valorificare optimă a cunoștințelor însușite de ei la cursuri?

— Să nu uităm că în urma măsurilor luate în ultimii ani pentru îmbunătățirea organizării și conducerii unităților economice noastre naționale s-au petrecut mutații importante în numărul și structura posturilor de conducere, mutații care nu puteau ocoli cursanții noștri — lucrători ai acestor întreprinderi. De regulă, s-a avut în vedere ca funcțiile acestora, în măsura posibilităților legale, să fie păstrate. Au fost însă și unele excepții, reduse la număr. După cum se știe una din condițiile de promovare în funcțiile de conducere în unități sau organe centrale este absolvirea institutului (art. 36 și 45 din Legea nr. 12/1971 privind încadrarea și promovarea în muncă a personalului din unitățile socialiste de stat). Totul depinde însă, în continuare, de munca, pasiunea și competența dovedite prin rezultate efective de către absolvenți.

La cea de a doua parte a întrebării răspunsul meu este: în unitatea de unde provin și în organele ierarhice ale acesteia.

● Cum explicați faptul că 59% din cei investigați au apreciat că aplică cunoștințele însușite „în mică măsură” sau „deloc”?

— Probabil că întrebarea nu a fost fericit formulată. În perioada cursului organizăm evaluări periodice ale gradului de însușire a cunoștințelor și trebuie să vă spun că pînă la absolvire cursanții sînt supuși la diverse probe de verificare: lucrări scrise, examene orale, teste, lucrări personale sau în echipă etc. Ca unul care am fost și sînt în mijlocul cursanților, de la admitere pînă la absolvire, și în multe cazuri sînt în legătură cu ei și după absolvire, trebuie să vă spun că după parcurgerea programului de învățămînt se constată la cursanți un progres vizibil al competenței lor, în cunoașterea legilor și legităților economiei socialiste, a politicii partidului și legislației țării, în înțelegerea și interpretarea fenomenelor și proceselor economico-sociale, în stăpînirea metodelor moderne de organizare și conducere a întreprinderilor, în modul de a aborda și soluționa diversele probleme, în modul în care înțeleg să realizeze cerințele activității de conducere a oamenilor etc.

Fiind vorba de „cunoștințe” este greu de presupus că există vreunul care să le poșede și să nu le aplice. Adevărat că unele metode și tehnici, din diverse motive, nu pot fi deocamdată aplicate în totalitate în practica curentă a activității de conducere a unităților noastre economice. Dar, o direcție importantă a eforturilor cadrelor noastre didactice și de instruire constă tocmai în a arăta cursanților posibilitățile și modalitățile concrete de utilizare a acestor metode și tehnici în condițiile economiei noastre planificate, în a-i deprinde efectiv cu folosirea lor eficace.

● Cum apreciați răspunsurile date de cei chestionați în legătură cu aplicarea proiectelor întocmite ?

— În primul rând apreciez că lipsește ceva important. Oare titularul proiectului nu are nici un rol în aplicarea sau neaplicarea proiectului ? În al doilea rând, se cere o precizare : proiectele vin cu soluții de îmbunătățire a activității în cadrul sistemului de conducere pe bază de plan existent și verificat în practica construcției societății noastre socialiste. Că sînt unele greutăți determinate de sistemul (în sens de stil) de conducere al unor cadre, de rutină și nereceptivitate la nou, acestea pot exista fără să fie însă trăsătura caracteristică a conducerii unităților noastre.

● În ce direcții gîndește conducerea institutului să acționeze pentru a ridica nivelul de aplicabilitate și eficiență al proiectelor ?

— Institutul, cursanții, respectiv absolvenții, ca și unitățile beneficiare ale proiectelor sînt cei trei factori care, prin acțiuni conjugate, trebuie să contribuie la ridicarea nivelului de aplicabilitate și la aplicarea efectivă în cît mai mare măsură a soluțiilor preconizate în proiecte.

Pînă în prezent conducerea institutului a acționat pe următoarele planuri în activitatea de elaborare a proiectelor :

— am indicat cursanților să consulte întreprinderile de unde provin asupra problemelor de organizare și conducere care se pun în mod prioritar în fața acestora ;

— pe această bază și ținînd seama de programul de învățămînt și de timpul alocat elaborării proiectului, am reținut tema de care să se ocupe cursantul ;

— temele proiectelor au fost discutate cu fiecare cursant în parte și după ce aceștia și-au elaborat tematicile-cadru le-am dezbătut cu conducerile ministerelor (de regulă la nivelul adjuncților de miniștri) ;

— cursantul a avut obligația de a prezenta tema și tematica în colectivul de conducere al unității : după aceasta, cadrul didactic însărcinat cu îndrumarea proiectului a avut obligația de a încheia convenție cu unitatea respectivă ;

— cerința majoră fixată pentru fiecare proiect a fost : soluționarea problemei care constituie tema acestuia ;

— în final, înainte de depunerea la institut a proiectului, acesta se dezbate în colectivul de conducere al întreprinderii, se face aprecierea scrisă a lui și, după caz,

se întocmește graficul de aplicare a măsurilor preconizate.

Consider că practica de pînă acum, în linia mari, trebuie menținută. Va trebui însă să avem în vedere și alte măsuri, cum ar fi :

— stabilirea temelor de proiect, împreună cu întreprinderea, chiar din momentul selecționării și admiterii la institut ; în cazurile în care avem cursanți de la întreprinderile aparținînd de una și aceeași cen-

Calculatorul — instrument de lucru obișnuit pentru cursanți

trală poate că ar fi utilă concentrarea cursanților în cadrul jocurilor de întreprindere în aceeași unitate economică astfel încît să cuprindem mai multe probleme într-o concepție sistematică ;

— pentru proiectele de amploare care nu pot fi complet terminate într-o perioadă de trei luni să se asigure continuarea lor, inclusiv prin eforturile de perfecționare și aplicare ale cursanților din seriile următoare ;

— atragerea, în mult mai mare măsură, la această activitate a responsabilității conducerii și personalului din compartimentele de organizare și control din ministere ;

— intrucit absolvenții institutului au dreptul să se înscrie la doctorat fără examen, numai susținînd lucrarea, ar putea fi luată în considerare și ideea ca, pentru înscriere, candidatul să prezinte recomandarea colectivului de muncă în care să se cuprindă și prezentarea stadiului de aplicare a proiectului de absolvire ;

— organizarea, împreună cu fiecare ministru, a unor întîlniri periodice cu absol-

venții și factorii cu munci de răspundere din întreprinderi și centrale pentru a se examina mersul activității de aplicare a proiectelor, problemele care se ridică și măsurile necesare a fi luate.

— extinderea sistemului de contractare a proiectelor în vederea stimulării și sporirii responsabilității întreprinderilor pentru valorificarea acestor proiecte.

Consider că institutul va trebui să dovedească mai multă operativitate în prezentarea sintetică conducerii superioare de partid și de stat a unor probleme reieșite din proiecte precum și în sesizarea forurilor de resort asupra unor probleme care se cer a fi rezolvate.

Vom gîndi și alte măsuri care să contribuie la stimularea aplicării proiectelor valoroase și avem convingerea că și întreprinderile, centralele, ministerele vor acționa în aceeași direcție fiind în interesul îmbunătățirii activității acestora.

● Cum se va acționa în viitor pentru perfecționarea programelor de învățămînt, a conținutului cursurilor și a modului de predare a cunoștințelor la institut ?

— Planurile și programele de învățămînt ale institutului au fost, serie de serie, îmbunătățite. În acest proces s-a desfășurat o largă consultare a cursanților și absolvenților, a ministerelor și organelor centrale de sinteză economică, urmîndu-se realizarea cît mai deplină a orientărilor stabilite pentru structurarea programelor noastre de învățămînt, prevăzute prin Hotărîrea Comitetului Executiv al C.C. al P.C.R. din octombrie 1971 cu privire la organizarea Academiei „Ștefan Gheorghiu“.

În linia mari, planul de învățămînt pentru seria a IV-a, care începe în curînd cursurile, este construit avînd în vedere următoarea structură : (a) pregătire prin cursuri, dezbateri, aplicații în întreprinderi, institute de cercetări, centre de calcul etc — 7 luni ; (b) elaborarea în echipe, a unor lucrări de diagnostic în unități economice și ale administrației de stat — o lună ; (c) elaborarea și susținerea proiectului de absolvire — 3 luni.

Atît programul de învățămînt cît și materialele didactice sînt concepute și elaborate astfel încît să răspundă noilor cerințe puse în fața cadrelor de conducere prin Programul P.C.R. de făurire a societății socialiste multilaterale dezvoltate și înaintare a României spre comunism, Directivele Congresului al XI-lea, prin cele-

CUM CONDUCEM

Succesul proiectelor de organizare și conducere

CADRELE de conducere din economia noastră națională sînt antrenate permanent în numeroase cursuri și programe de pregătire și perfecționare, în perioada frecventă-rii cărora au obligația să elaboreze o serie de studii și proiecte. Creșterea gradului de utilitate și aplicabilitate al acestora este una din direcțiile spre care se îndreaptă eforturile organelor colective de conducere din unitățile beneficiare, absolvenților, a celor care predau și îndrumă activitatea cursanților. Cum trebuie acționat pentru ca acest obiectiv să fie atins rapid

și în cît mai multe cazuri ? O serie de investigații și anchete întreprinse au relevat că următoarele elemente au un rol decisiv :

1. Orientarea temelor proiectelor spre problemele majore ale unităților economice, precizarea strictă a sferei problematice, care de regulă trebuie să fie cît mai restrînsă.

2. Luarea în considerare a vechimii în muncă a cursantului, a experienței sale în domeniul în care va elabora proiectul

3. Trebuie să existe de la început acordul unanim al tuturor factorilor implicați : conducătorul compartimentului vizat, organul colectiv de conducere a unității economice beneficiare, verigile de coordonare superioară (centrală, ministru, organ central de sinteză), organele financiar-bancare, conducătorul proiectului, cursant, care trebuie să acțione-

ze concertat pe parcursul tuturor fazelor tehnologiei de elaborare a proiectului.

4. La proiectarea soluțiilor trebuie să se ia în considerare ansamblul de acte normative în vigoare, sistemul general de conducere și organizare instituționalizat.

5. Temeinicia și multilateralitatea analizei critice sînt premisa și garanția realismului și eficienței soluțiilor.

6. Opțiunea pentru una sau alta din metodele și tehnicile de conducere și organizare trebuie făcută cu mult discernămint, avîndu-se în vedere posibilitatea efectivă a aplicării în economia noastră, în domeniul respectiv de activitate al unității.

7. Îndrumătorii de proiecte trebuie să fie buni cunoscători ai temelor respective, cu experiență în producție.

alte documente ale recentului Congres al partidului, prin indicațiile personale ale secretarului general al partidului nostru, tovarășul Nicolae Ceaușescu.

Prin mai buna gospodărire a fondului de timp, prin îmbunătățirea proporției dintre expuneri, dezbateri și aplicații în favoarea acestora două din urmă, prin măsurile luate pentru intensificarea studiului individual, s-a reușit redimensionarea unor modului (a căror profundă cunoaștere este absolut necesară conducătorilor de unități) ca: întreprinderea în mecanismul de conducere planificată a economiei naționale, căi și metode de înfăptuire a cerințelor determinate de caracteristica etapei 1976—1980 — cincinalul revoluției tehnico-științifice —, psihologia muncii de conducere, legislație, bazele dreptului comerțului internațional, tehnica operațiunilor economico-financiară, informatică și modelarea proceselor economice, prognoză, marketing, noutăți și tendințe în știință, tehnică și tehnologie etc.

Sînt prevăzute pentru fiecare secție a institutului în parte, cursuri de specializare, la alegere, care vor permite cursanților adîncirea unor domenii care-i interesează. Ca și la seriile trecute cursanții au posibilitatea de a urma cursuri de însușire a limbilor străine.

Vom acționa, totodată, pentru atragerea în mai mare măsură a miniștrilor, a cadrelor de specialiști din ministere și organe centrale de sinteză economică, a oamenilor de știință la susținerea programelor de învățămînt ale institutului.

Sîntem preocupați, și am luat unele măsuri pentru realizarea integrării învățămîntului cu cercetarea și producția. Dacă în seriile precedente nu am reușit să atragem cursanții în activități de cercetare, altele decît prin unele referate pe probleme, diagnostic sau proiecte, în prezent, avem un program precis de cercetare, pe care îl vom realiza începînd cu seria IV-a

● Ce mai trebuie întreprins, după opinia dv., pentru sporirea cantitativă și calitativă a relațiilor institut-absolvenți ?

— Sub acest aspect avem multe lucruri de făcut. În Biroul Consiliului de conducere al Academiei s-au discutat, de mai multe ori aceste probleme și sînt unele acțiuni și măsuri deja proiectate. Înscriserea la doctorat a unui număr mare de absolvenți ai seriei a I-a și a II-a este de pildă

o formă de continuare a relațiilor absolvenți-institut. De asemenea, avem în vedere organizarea unor întâlniri pe centre, sub forma unor sesiuni de comunicare, schimburi de experiență, conferințe pe probleme de actualitate pe care să le prezinte cadrele noastre la institut sau în cadrul școlilor interjudețene. Vom căuta să asigurăm, în limită posibilităților, informarea absolvenților cu diverse lucrări și publicații care se editează în Academie. Vom apela mai mult la absolvenții noștri pentru a participa la susținerea programului de învățămînt în secțiile institutului.

● Cum apreciați acțiunile revistei noastre în direcția prezentării activității de perfecționare a pregătirii cadrelor din Academia „Ștefan Gheorghiu” și ce considerați că ar trebui să facem, după opinia dv., pentru a fi mai de folos cursanților, absolvenților, unităților economiei naționale?

— Publicarea în sinteză a unor proiecte ale absolvenților ca și efectuarea de anchete în rîndul acestora considerăm că au fost de un real folos nu numai pentru prezentarea activității de pregătire a cadrelor, dar și pentru promovarea unor soluții, metode și tehnici de organizare și conducere, pentru impulsivarea conducerilor de uni-

tăți economice în aplicarea proiectelor întocmite de absolvenți.

Anchetele pe care „Revista Economică” le-a întreprins, așa cum am spus la început, sînt folositoare activității noastre, știut fiind faptul că cea mai bună evaluare a calității muncii de perfecționare a pregătirii cadrelor o constituie rezultatele pe care acestea le obțin la locurile lor de muncă, progresele pe care le înregistrează în activitatea lor.

Considerăm că publicarea în coloanele revistei a unor schimburi de păreri, a unor sinteze ale comunicărilor care vor fi prezentate la manifestările științifice pe care le vom organiza, a unor noutăți bibliografice pe probleme de organizare și conducere vor fi de folos cursanților și absolvenților. Institutul se va preocupa pentru a mări participarea acestora cu materiale necesare a fi cunoscute de cei interesați.

● Vedeți necesară și utilă reluarea anchetei pentru viitoarele promoții ale institutului ?

— Cred nu numai că este necesară dar și utilă reluarea anchetei pentru celelalte serii, asigurîndu-vă de tot concursul și mulțumirile noastre.

Interviu realizat de
Luliaș BADIN

FONDUL FUNCJAR

(Urmare din pag. 11)

a porumbului în regiunile cu o fertilitate naturală mai ridicată ajungem la **concluzia necesității amplasării griului într-o proporție mai mare în zonele de deal și deal-munte și a porumbului în zonele de șes.**

O astfel de tendință în reorientarea amplasării griului și porumbului — ca efect al schimbării condițiilor ecologice pe teritoriu, sub influența factorilor de intensificare — se observă în activitatea practică de planificare pe teritoriu a producției agricole și este și mai pregnant reflectată în lucrările de zonare.

SINTETIZÎND, ajungem la concluzii utile, importante sub aspect practic.

În condiții de neirigare, procesul de

fertilizare și amendare determină o tendință de omogenizare a nivelului fertilității naturale a pămîntului pe teritoriul țării. În cultura irigată are loc o decalare pronunțată a potențialului productiv al pămîntului față de cultura irigată. Aceste constatări impun reconsiderarea fundamentării plafoanelor de producție în cadrul planificării teritoriale a producției agricole.

În ce privește folosirea rațională a mijloacelor de producție se relevă aportul lor deosebit în cadrul combinațiilor zonale optime. Optimizarea folosirii îngrășămintelor chimice pe teritoriu presupune următoarea ordine de priorități: 1 — în zonele de șes (în condiții de irigare); 2 — în zonele de deal-munte (în cultură neirigată); 3 — în restul teritoriului (în regim neirigat).

CUM CONDUCEM

8. Este de preferat ca executarea proiectelor să fie încredințată cadrelor recrutate din unitățile beneficiare, care, după definitivarea și avizarea soluțiilor, să participe direct la implementarea variantelor propuse.

9. Conducătorii proiectelor, ca și cursanții trebuie să aibă în vedere posibilitatea proiectării mai multor variante de soluții, care să ia în considerare atît posibilitatea de aplicare imediată a acestora, dar și pe cea perspectivă, în funcție de dezvoltarea unității, ca și tendințele viitoare ale tehnologiei, diferitelor domenii științifice, produselor, cerințelor beneficiarilor etc.

10. La avizarea finală a proiectelor, trebuie să existe o deplină convergență a opiniilor tuturor factorilor ce și-au dat acordul în faza inițială.

11. Organele de conducere colecti-

vă din unități trebuie să verifice măsura în care fazele de implementare prevăzute pot fi respectate, dacă resursele necesare de alocat sînt disponibile la datele prevăzute, iar responsabilitățile sînt corect precizate.

12. O atenție deosebită trebuie acordată sensibilizării prealabile a lucrătorilor, explicîndu-li-se și motivîndu-li-se necesitatea aplicării noilor variante și metodele propuse prin proiect. În același sens trebuie acționat și pentru crearea condițiilor materiale necesare aplicării la timp, și întocmai a variantelor de soluții.

13. Este deosebit de utilă instituirea unui sistem diferențiat de calificative la absolvire, care să indice cu exactitate destinația proiectului („bun pentru aplicare”, „bun pentru documentare” etc.), ca și aducerea acestor calificative la cunoștința mi-

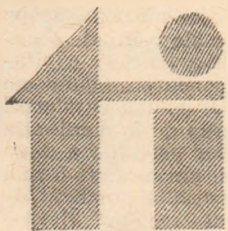
nisterelor economice beneficiare.

14. Toți factorii care și-au dat avizul pentru elaborarea și aplicarea proiectului trebuie să fie antrenați efectiv la aplicarea în practică a soluțiilor, la urmărirea rezultatelor.

15. Aplicarea întocmai a soluțiilor din proiect și analizarea pe parcurs a rezultatelor trebuie să stea în permanență în atenția autorului proiectului, dar și a colaboratorilor antrenați în aplicare, deoarece succesul proiectului depinde nu de ingeniozitatea soluțiilor prevăzute, ci de viabilitatea faptică și de eficiența obținută prin aplicarea acestora.

16. Posibilitatea extinderii și generalizării trebuie să fie în toate cazurile întrevăzută de autori, dar ea se cere să fie și în atenția unităților coordonatoare și cabinetelor teritoriale de organizare.

i. b.

TEORII IDEI

ANUL 1974 a pus în lumină, cu toată forța, contradicțiile economiei capitaliste, fenomenele de criză puțin fi identificate „cu ochiul liber”. Creșterea economică, stabilitatea monetară, ocuparea brațelor de muncă și echilibrul balanței de plăți sînt laturi ale unui „pătrat magic” pe care nici practica, nici teoria economică burgheză nu le pot armoniza. Această situație își pune amprenta asupra tuturor domeniilor societății burgheze, reflectîndu-se în mod specific și în gîndirea economică.

Inegalitățile sociale și fenomenele de criză din interiorul fiecărei țări capitaliste se conjugă cu accentuarea decalajelor economice pe scară internațională făcînd și mai vulnerabilă economia țărilor capitaliste și afectînd economia mondială în ansamblul ei. Sînt numeroase fenomenele de criză și există un larg consens în a le recunoaște, dar o mare diversitate în privința interpretării cauzelor, a naturii, a perspectivelor soluționării ei.

În Programul partidului nostru se dă un răspuns științific fundamentat acestor probleme. „Viața arată că imperialismul, capitalismul în general, nu mai poate asigura dezvoltarea forțelor de producție pe plan mondial, că politica sa economică duce la risipă de bunuri materiale și de forță de muncă, generează crize de energie, de materii prime, crize economice în general, accentuîndu-se inegalitățile pe plan mondial, împărțirea lumii în bogați și săraci”¹⁾.

În Raportul prezentat la cel de-al XI-lea Congres al partidului tovarășul Nicolae Ceaușescu rezervă un amplu spațiu analizei crizei actuale a economiei capitaliste, formulînd o teză de mare valoare teoretică și politico-ideologică: „Se poate spune că ne aflăm la începutul unei noi faze a crizei sistemului capitalist care cuprinde toate sferele vieții societății și afectează într-o măsură mai mare sau mai mică toate continentele”²⁾.

Pentru a înțelege natura actualei crize a economiei capitaliste, este nevoie ca, odată cu studiarea aprofundată a fiecăreia dintre manifestările ei, acestea să fie situate într-un context mai larg — dimensiunea istorică și dimensiunea prospectivă ale analizei fiind intrinsece metodei marxiste de cercetare.

În cadrul textului de față, nu-mi propun să evoc datele, faptele — atît de numeroase și de cunoscute — care ilustrează manifestările actualei crize, ci să contribuie la explicarea naturii acesteia prin evidențierea „coincidenței”, mai bine zis a împletirii, la începutul deceniului al optulea, a cincei procese distincte.

Evoluția capitalismului monopolist de stat

Actualul stadiu de dezvoltare a capitalismului, capitalismul monopolist de stat, a atins punctul său critic, adică punctul de la care începe faza sa descendentă tocmai la începutul deceniului opt. Nu numai societatea capitalistă în ansamblul ei dar și fiecare din stadiile sale parcurge o fază clasică, ascendentă și una descendentă, de tranziție. Evoluția de ansamblu a societății capitaliste ar putea fi schițată astfel:

1. stadiul liberei concurențe

- faza clasică pînă la începutul deceniului al optulea al secolului trecut;
- faza descendentă, de tranziție spre dominația monopolurilor private — ultimul sfert al secolului al XIX-lea;

2. stadiul inițial al domniei monopolurilor

- faza clasică — primele două decenii ale secolului XX;
- faza descendentă, de tranziție spre capitalismul monopolist de stat — următorul sfert de secol;

3. stadiul capitalismului monopolist de stat

- faza clasică — primul sfert de secol postbelic;
- faza descendentă, de tranziție, începînd cu deceniul al optulea.

Capitalismul monopolist de stat este acel stadiu al capitalismului în care se acumulează premisele ca printr-o fază ge-

^{*)} Acest studiu va fi supus dezbaterii organizată de laboratorul de economie mondială împreună cu laboratorul pentru studiarea progresului istoric la Academia „Ștefan Gheorghiu”, vineri, 14 martie, orele 17.30. Unele din probleme, aci numai schițate, sînt tratate mai larg în lucrarea „Capitalismul monopolist de stat” aflată sub tipar la Editura politică.

CU PRIVIRE LA NATURA ACTUALEI CRIZE A ECONOMIEI CAPITALISTE *)

neral democrată să se treacă la organizarea socialistă a producției și a întregii vieți sociale în însăși țările capitaliste cele mai dezvoltate³⁾.

După cum arată experiența istorică contradicțiile dintre forțele de producție și relațiile de producție pot fi rezolvate **fie** în cadrul social dat, **fie** — la un anumit moment al acumulărilor cantitative, prin modificarea unora din trăsăturile esențiale ale orînduirii, dar cu menținerea nucleului ei principal (trecerea de la o stadiu la altul al societății respective) **fie** prin trecerea de la o orînduire la alta, atunci cînd contradicțiile nu mai pot fi rezolvate în cadrul social dat.

Aceste trei ipostaze, în care putem identifica acțiunea legii concordanței relațiilor de producție cu caracterul și nivelul forțelor de producție, sînt evidențiate de întreaga istorie economică.

Evoluția orînduirii capitaliste și trecerea de la capitalism la socialism prezintă un tablou edificator din punct de vedere al raporturilor dintre forțele de producție și relațiile de producție. Stadiul liberei concurențe atinge faza sa clasică pe baza mașinismului generînd în deceniile al cincilea, al șaselea și al șaptelea din secolul trecut un boom puternic; dar însăși această dezvoltare rapidă, care a generat o acumulare rapidă de capital creează la un anumit moment istoric o limită în calea dezvoltării producției capitaliste și a creșterii profitului, deoarece, concomitent cu creșterea compoziției organice a capitalului are loc accentuarea tendinței de scădere a ratei profitului; urmează o perioadă de rezolvare capitalistă a contradicțiilor interne ale legilor ratei profitului — dezvoltarea societăților pe acțiuni, exportul de capital, cuceririle coloniale, etc. — adică o fază de destrămarea a dominației liberei concurențe și de naștere a dominației monopolurilor.

¹⁾ Programul P.C.R. de făurire a societății socialiste multi-lateral dezvoltate și înaintare a României spre comunism, București, Ed. politică, p. 188.

²⁾ Nicolae Ceaușescu, Raport la cel de-al XI-lea Congres al P.C.R., București, Ed. politică, 1974, p. 14.

³⁾ Desigur, trebuie subliniat că este vorba de o schemă logică și că fiecare țară înregistrează o evoluție care nu se poate inscrie cu exactitate în limitele cronologice schițate mai sus. Dimpotrivă, istoria a demonstrat că nu este necesar ca fiecare popor să parcurgă succesiv toate stadiile și fazele societăților care s-au succedat de-a lungul timpului.

Verificarea statistică minuțioasă a acestei teze cere o cercetare în sine: pentru nevoile demonstrării legăturii dintre stadiile orînduirii capitaliste și fazele ciclului secular, m-am folosit de cele mai autorizate cercetări de care dispunem la ora actuală și anume aceea a lui Meddison „Economic Growth in the West”, aceea a lui Denison, privitoare la „Creșterea economică în nouă țări vest-europene”, precum și cercetarea fundamentală a lui Mendelsohn „Istoria și teoria crizelor” în trei volume. La aceasta se adaugă lucrările lui Haberler și Kendrick, precum și P. Bocara, cu un studiu în „Economie et politique” din 1973. Asupra legăturii dintre fazele ciclului secular și fazele orînduirii capitaliste am revenit în citeva rânduri — ultima dată în „Probleme Economice” nr. 5/1971.

În literatura economică există mai multe puncte de vedere cu privire la ciclul secular.

O prezentare a lor poate fi urmărită în lucrarea lui Hansen „Business Cycles and National Income”, 1951, capitolul prim rezervat studierii naturii ciclului economic. Dintre cele patru explicații principale expuse de Hansen cea mai trainică ni se pare a fi aceea care pune la baza mersului ciclului secular progresul tehnic și investițiile reale pe care le determină curba acestuia. Dar aceasta este numai o latură a explicației. Cealaltă latură și principala, după părerea noastră, este tocmai aceea care leagă mișcarea ciclului secular de natura relațiilor de producție capitaliste și anume este vorba de condițiile valorificării capitalului, ale acumulării lui, problema tratată de Marx atît în secțiunea a șaptea a primului volum din „Capitalul” cit și în volumul al treilea, în special capitolul 15. Tocmai mișcarea valorificării capitalului, a ratei acumulării a ratei plusvalorii și deci și a ratei profitului explică, atît perioadele de ascensiune a producției cit și perioadele de recesiune cronică și, totodată, impulsul care marchează trecerea de la un stadiu de recesiune la un stadiu de creștere. Progresul tehnic și investițiile constituie, așadar, doar baza materială a mișcării ciclice determinată în primul rînd de condițiile sociale ale dezvoltării economiei capitaliste.

Caracterul social al forțelor de producție era încă de pe atunci în contradicție cu relațiile capitaliste, dar contradicțiile puteau fi soluționate în cadrul capitalist deoarece acesta dispunea încă de rezerve de dezvoltare, în largime și în adâncime, iar nivelul real al dezvoltării forțelor de producție și al socializării lor nu conducea încă la forme post capitaliste.

Primele două decenii ale secolului nostru reprezintă faza clasică a dominației monopolurilor, care a fost analizată de Lenin. El a formulat concluzia, confirmată de practică, despre posibilitatea și inevitabilitatea desprinderii treptate din lanțul capitalist a noi și noi țări, și a formulat teza despre tendința transformării capitalismului monopolist în capitalism monopolist de stat. Contradicțiile societății capitaliste au fost ridicate pe un plan superior, au culminat în timpul primului război mondial, iar Marea Revoluție Socialistă din Octombrie a deschis o nouă eră în istoria omenirii, antrenând sistemul capitalist în criza sa generală.

Pentru o întreagă epocă istorică a început să coexiste pe scară internațională două forme diferite de producție, cea socialistă și cea capitalistă. În cele două decenii interbelice pe fondul dezvoltării economice rapide a economiei primului stat socialist, au ieșit cu pregnanță în evidență limitele pe care înseși monopolurile le pun în calea dezvoltării producției, generând stagnarea prelungită și criza deosebit de profundă din anii 1929—1933.

Rezolvarea capitalistă a acestor contradicții a constatat în transformarea treptată a capitalismului monopolist în capitalism monopolist de stat, care, în plan strict economic se explică prin sustragerea unei părți masive — (actualmente circa o treime) — din capitalul social, al cărui circuit nu mai este reglementat, exclusiv, pe baza ratei profitului și tocmai prin această sustragere se creează posibilitățile pentru valorificarea celeilalte părți a capitalului social, pentru accentuarea acumulărilor, investițiilor și creșterea profiturilor monopolurilor private.

În faza sa clasică capitalismul monopolist de stat și-a dovedit capacitatea de a integra revoluția tehnico-științifică, de a ține piept ritmului de creștere economică obținut de țările socialiste dar nu a avut capacitatea de a umaniza această creștere, de a o scoate de sub imperiul profitului, de a o subordona satisfacerii nevoilor materiale și spirituale ale oamenilor muncii, de a asigura ridicarea tuturor popoarelor, ci dimpotrivă a transformat revoluția tehnico-științifică — în sine un instrument de comprimare a etapelor istorice pentru popoarele rămase în urmă într-un instrument de perpetuare și adâncire a decalajelor. Creșterea economică mai accentuată a țărilor capitaliste dezvoltate de-a lungul primului sfert de secol postbelic, adică în faza clasică a capitalismului monopolist de stat a dus capitalismul în pragul unei noi situații, când multe din contradicțiile sale nu mai pot fi soluționate în vechiul cadru, nu mai pot fi recuperate prin accelerarea creșterii; dimpotrivă, accentuarea creșterii în actuala fază creează probleme de o gravitate deosebită — înainte de toate inflația galopantă.

Începutul deceniului actual evidențiază cu putere limitele economice ale capitalismului monopolist de stat, anume că contradicțiile generate de dezvoltarea forțelor de producție nu sînt cu nimic mai puțin grave decît contradicțiile generate de stagnarea economică din perioada interbelică. Și tocmai dezvoltarea accentuată a forțelor de producție din faza clasică a capitalismului monopolist de stat a făcut ca noile contradicții să nu mai poată fi soluționate în cadrul capitalist, ca nivelul acestor forțe de producție să ceară în mod direct o altă organizare socială.

Prima particularitate a actualei crize a economiei capitaliste provine din intrarea capitalismului monopolist de stat în faza sa descendentă în virtutea contradicțiilor interne ale acumulării și reproducției capitaliste precum și ale contradicțiilor capitalismului, ca sistem mondial.

Dialectica ciclurilor economice

II Toate cele trei **cicluri economice** pe care le putem identifica în stadiul capitalismului monopolist de stat — „secular“, „decenal“ și inflațional — ating punctul lor critic (punctul de la care încep fazele de criză), la începutul actualului deceniu.

1). **Ciclul „secular“.** Pe deasupra interpretărilor teoretice diferite, datele arată că în evoluția economiei capitaliste, pe lângă fluctuațiile conjuncturale și pe lângă ciclul „decenal“ cu cunoscutele-i patru faze poate fi identificat un ciclu de lungă durată, avînd două faze distincte: o fază ascendentă, în care are loc un ritm înalt de creștere, o accentuare a ritmului investițiilor, a profiturilor etc. și o fază descendentă, cînd are loc încetinirea ritmului de creștere, a investițiilor etc. Alternarea acestor două faze poate fi urmărită pe o îndelungată perioadă, dar vom începe de acolo de unde datele sînt mai certe. Astfel, anii 1843—1873 reprezintă o perioadă ascendentă pentru ca următorul sfert de secol să reprezinte o fază descendentă, stăg-nantă a ciclului „secular“. Următoarele două decenii reprezintă din nou o perioadă de accentuare a ritmului de creștere a investițiilor, a profiturilor; deceniile interbelice pînă în 1938 (și respectiv 1948 cînd nivelul antebelic a fost în linii mari atins) reprezintă o fază descendentă, stăg-nantă a ciclului „secular“. Primul sfert de secol postbelic a reprezentat pentru economia capitalistă ceea ce putem denumi fază ascendentă a ciclului „secular“, pentru ca sfîrșitul celui de-al șaptelea și începutul

celui de-al optulea deceniu să marcheze, după indiciile de care dispunem pînă în prezent, începutul fazei descendente a ciclului „secular“.

Putem constata o „coincidentă“ frapantă care nu poate scăpa atenției cercetătorilor între fazele ascendente ale ciclului „secular“ și fazele clasice ale stadiilor pe care le-a parcurs capitalismul în evoluția sa. Astfel, stadiul liberei concurențe cunoaște faza sa clasică chiar în intervalul 1843—1873, pentru ca sfertul de secol următor să reprezinte faza de tranziție de la dominația liberei concurențe la dominația monopolurilor private; a doua fază ascendentă a ciclului „secular“, pe care am amintit-o mai sus coincide cu faza clasică a stadiului imperialist analizat de Lenin, pentru ca faza descendentă a ciclului „secular“ (1918—1948) să reprezinte faza de tranziție de la domnia monopolurilor private la capitalismul monopolist de stat. În sfîrșit, ultima fază ascendentă a ciclului „secular“, primul sfert de secol postbelic, coincide cu ceea ce am putea denumi faza clasică a capitalismului monopolist de stat, iar noua fază descendentă a ciclului „secular“ pare să coincidă cu ceea ce unii economiști marxșiți (în special francezi — de pildă, Paul Boccara) denumesc criza capitalismului monopolist de stat.

Împletirea fazei descendente a stadiului capitalismului monopolist de stat cu faza descendentă a ciclului „secular“ reprezintă o particularitate de o deosebită însemnătate a actualei crize a capitalismului.

2). **Ciclul „decenal“.** Dacă în fazele ascendente ale ciclului „secular“ ciclul „decenal“ denumit în mod convențional astfel (deoarece el cuprinde 8—10—12 ani) este mai puțin pregnant și în orice caz fazele lui descendente (adică crizele și depresiunile) sînt mai rare și mai puțin profunde, în fazele descendente ale ciclului „secular“ ciclul „decenal“ se profilează cu mai mare pregnanță, iar fazele lui descendente ocupă o pondere mai ridicată și au o profunzime mai mare. De altfel, una dintre explicațiile profunzimii deosebite a crizei din 1929—1933 constă tocmai în faptul că ea s-a grefat pe faza descendentă a ciclului „secular“ și pe faza descendentă a stadiului monopolurilor private, conjugîndu-se în același timp cu desfășurarea din plin a crizei de ansamblu a sistemului capitalist. Pe de altă parte, dacă în sfertul de secol postbelic ciclul „decenal“ la scara economiei mondiale capitaliste a fost mai puțin prezent și dacă în această perioadă sincronismul fazelor ciclului decenal a fost deteriorat sau chiar înlăturat (iar unii economiști, inclusiv dintre cei marxșiți s-au grăbit iarăși să declare ciclul și crizele ca fenomen perimat), aceasta se explică tocmai prin faptul că ele s-au grefat pe fazele ascendente ale ciclului „secular“ și ale stadiului capitalismului monopolist de stat, contradicțiile fiind absorbite prin accelerarea creșterii economice, pe principiul „echilibrului bicicletei“.

Cifrele sînt deosebit de grăitoare: în perioada 1843—1873 au loc 21 de ani de creștere și 10 ani de depresiuni scurte și slabe, pentru ca în 1874—1894 să aibă loc 6 ani de creștere și 15 ani de depresiune. În perioada 1895—1913 avem de-a face doar cu 4 ani de depresiune și cu 15 ani de creștere, în 1918—1939 aproape jumătate din cele 25 de luni au fost luni de depresiune în timp ce în perioada 1950—1970 acest procentaj s-a redus la aproape 20%.

În noua fază în care a intrat economia capitalistă odată cu cel de-al optulea deceniu, putem aștepta o reînviore a ciclului decenal, creșterea ponderii crizelor și depresiunilor și chiar o tendință de resincronizare a fazelor ciclului economic mondial capitalist — fără ca aceasta, firește, să însemne desigur o reeditare a modelului crizei din 1929—1933.

Din accentuarea ciclului „decenal“ și a posibilității creșterii ponderii fazelor lui descendente decurge o altă particularitate a actualei crize a capitalismului.

3). **Ciclul inflațional.** În faza ascendentă a ciclului „secular“ care a urmat celui de-al doilea război mondial, cînd capitalismul monopolist s-a transformat în capitalism monopolist de stat datorită intervenției masive a statului în mecanismul economic, am avut de-a face cu un ciclu de tip nou, care poate fi analizat pe exemplul fiecăreia dintre țările capitaliste dezvoltate: un boom însoțit de inflație, alternînd cu frînarea inflației, însoțită însă de stagnare economică și de creșterea șomajului. Acest ciclu specific a atins punctul său critic — faza stagflației — la începutul deceniului al optulea și de aici decurge o nouă particularitate a actualei crize a capitalismului.

III Spre deosebire de toate cele trei tipuri de crize menționate mai sus, care au o ciclicitate și o bază materială a ciclicității, apar acum o serie de crize care se caracterizează prin absența bazei materiale a ciclicității, avem în vedere crizele de materii prime, de energie etc. Desigur, geneza acestor crize rezidă în ordinea economică instaurată de capitalism, în dezvoltarea unor state pe seama altora, în politica imperialistă, colonialistă și neocolonialistă. Este, de asemenea, evident, că declanșarea acestor crize agravează în mod dramatic contradicțiile economiei burgheze punînd în evidență limita organizării producției pe baza profitului capitalist. Declanșarea spectaculoasă a acestor crize constituie o trăsătură deosebit de importantă a actualei crize a capitalismului. Pe de altă parte, este totodată evident că aceste crize afectează însăși evoluția economică generală, se reflectă, în ultimă instanță, într-o măsură mai mare sau mai mică, asupra economiei tuturor statelor.

IV Criza economiei capitaliste ca **economie mondială**, constă în esență în faptul că orînduirea capitalistă care în decurs de secole s-a dovedit incapabilă să asigure o dezvoltare

echitabilă pentru toate popoarele lumii propulsînd doar cîteva țări, cu prețul spoliei majorității țărilor; în actualul stadiu transformă însăși revoluția tehnico-științifică (care reprezintă — în sine — instrumentul de comprimare a etapelor istorice necesare înlăturării înapoierii economice) într-un instrument de perpetuare și chiar de adîncire a decalajelor economice și tehnologice. Ceea ce este nou este faptul că înseși metropolele, beneficiare de-a lungul secolelor de organizarea capitalistă a economiei mondiale, se găsesc actualmente în fața unor „blocaje”. Pe de altă parte, criza economiei capitaliste ca economie mondială provine din faptul că mecanismul ei de funcționare nu a ținut pasul cu marile mutații care au survenit în configurația economică și social-politică a lumii contemporane, sub influența conjugată a celor trei mari revoluții cărora le sîntem contemporani: revoluția socialistă, revoluția de eliberare națională, revoluția tehnico-științifică, acest mecanism purtînd încă pecetea vechilor stări de lucruri imperialiste și colonialiste. Transformările revoluționare care au avut loc nu pot să nu spună, în ultimă instanță, cuvîntul și actuala stare de lucruri, prin lupta forțelor înaintate, va fi înlăturată, cedînd locul unei noi ordini economice internaționale, atît de cuprinzător caracterizate în cele 10 puncte cuprinse în Raportul prezentat la al XI-lea Congres al partidului nostru. Tocmai ca economie mondială, economia capitalistă se dovedește, înainte de toate, istoricește perimată și criza sistemului valutar și a altor sisteme (valmal, comercial, etc.) nu au doar o determinare tehnico-economică, ci înainte de toate se datoresc faptului că marile mutații din economia mondială nu și-au găsit reflectarea corespunzătoare în acest mecanism.

Pe bună dreptate, în raportul prezentat la Congresul al XI-lea al Partidului Comunist Român, tovarășul Nicolae Ceaușescu sublinia: „Este evident că fenomenele actualei crize economico-financiare, cu toate urmările sale, sînt consecința dezvoltării unor state pe seama altora, a îngustării posibilităților de dezvoltare economică drept urmare a accentuării decalajului între statele avansate și cele în curs de dezvoltare, a consumului nerațional, risipei materiilor prime și surselor energetice într-o serie de țări. Aceste stări de lucruri pun cu putere în evidență necesitatea soluționării problemelor pe baza principiilor egalității, cu participarea tuturor statelor, a instaurării unei noi ordini economice și politice mondiale, a democratizării relațiilor internaționale, a elaborării unor noi norme de drept internațional, corespunzător schimbărilor produse în lume”¹). Criza mecanismului economiei mondiale capitaliste fundat pe profunde inechități, conferă una din cele mai importante trăsături specifice ale actualei crize a economiei capitaliste.

Noua fază a crizei generale a capitalismului

V Toate cele patru crize de natură economică amintite mai sus se grefează pe o nouă fază a crizei generale care cuprinde toate sferile vieții societății capitaliste și afectează într-o măsură mai mare sau mai mică toate continentele. Importanța tezei despre noua fază a crizei generale cuprinse în documentele programatice ale partidului nostru, este deosebită.

Interpretarea crizei generale a capitalismului în sensul restrîngerii proporțiilor reproducerii, etc. s-a dovedit inconsistentă: viața a demonstrat că, în condițiile capitalismului, însăși creșterea economică mai înaltă conduce, și nu poate să nu conducă, la accentuarea contradicțiilor. Pe de altă parte, sub influența boom-ului din unele țări capitaliste dezvoltate de-a lungul primelor două decenii postbelice a existat și tendința de a abandona conceptul de criză generală ca atare.

Aș remarcă, în context, că fazele pe care le parcurge criza generală în desfășurarea sa sînt întim legate atît de stadiile și fazele parcurse de societatea capitalistă, cît și de schimbarea raporturilor de forță pe arena mondială. Începutul în anii primului război mondial, declanșată ca atare odată cu victoria Marii Revoluții Socialiste din Octombrie, criza generală cuprinde, ca primă fază a sa, întreaga perioadă a transformării capitalismului monopolist în capitalism monopolist de stat, încheindu-se cu înfrîngerea Germaniei hitleriste și cu revoluțiile socialiste din cunoscutele țări europene și asiatice. Noua schimbare a raporturilor de forță, determinată de victoria revoluției în China, în celelalte țări socialiste și formarea sistemului socialist mondial, marchează începutul celei de-a doua faze a crizei generale, care coincide cu faza clasică a capitalismului monopolist de stat în țările capitalismului dezvoltat. În decursul următoarelor două decenii au loc mai mari mutații atît pe scară internațională, cît și în interiorul țărilor capitaliste dezvoltate. Victoriile obținute de țările socialiste, destrămarea imperiilor coloniale și apariția unui mare număr de noi state care luptă pentru independență economică și politică, ascuțirea deosebită a contradicțiilor interne și internaționale ale economiei capitaliste, marile bătălii sociale din unele țări capitaliste, îndeosebi la sfîrșitul deceniului precedent, crahul politicii de forță pus în lumină de lupta purtată de poporul vietnamez împotriva agresorilor americani, agravarea crizei în alte domenii au con-

duc societatea burgheză, la începutul deceniului actual în pragul unei noi situații, în care, confruntată cu marile probleme care se ridică în fața omenirii își dezvăluie din plin caracterul istoricește perimat; criza sistemului capitalist intră astfel într-o nouă fază a sa.

În perioada crizei generale se împletesc și se întretaie două tendințe: aceea a creșterii economice în ritm rapid cu aceea a stagnării; în unele faze prevalează o tendință, în alte faze — cealaltă. În faza nouă actuală a crizei generale a capitalismului sînt temeuri să considerăm că se va accentua tendința de stagnare; dar extremele amintite mai sus în privința interpretării crizei generale trebuie evitate, în speță trebuie avute în vedere și contratendențele, care acționează de fiecare dată și care vor acționa fără îndoială și în actuala fază.

Care sînt perspectivele depășirii actualei crize din economia capitalistă? În lumina celor tratate anterior, se impune delimitarea cîtorva aspecte. Înainte de toate este vorba de faptul că se împletesc elementele de criză economică ciclică cu elemente de criză structurală; pe de altă parte, rezolvarea actualei crize comportă atît probleme de ordin intern ale țărilor capitalismului dezvoltat, cît și probleme care se pun la scară internațională, planetară. În condițiile actualei revoluții științifice-tehnice, cînd hotărîrile economice pe termen scurt au repercusiuni de lungă durată, ale accentuării interdependențelor economice dintre state, toate planurile amintite mai sus se interferează, se împletesc tot mai strîns; totuși ele au și o relativă autonomie, de aceea încercarea de a le privi și separat este justificată.

În primul rînd, actuala criză ciclică din economia capitalistă este de presupus că va fi resorbită și că se va reuși să se asigure o intensificare a investițiilor și a creșterii economice față de anul 1974 — începutul anului 1975. Încercarea de a împăca exigențele dezvoltării actualelor forțe de producție cu profitul capitalist ca scop principal al producției va genera în continuare contradicții profunde, care vor măcina mecanismul reproducției și eficiența măsurilor de politică economică preconizate, creînd premisele unor noi crize ciclice. Ținînd cont de faptul că mișcarea fazelor ciclului „decenal” se va produce pe fondul fazei descendente a ciclului „secular” și în condițiile accentuării acțiunii ciclului inflațional, măsurile de impulsioneare a vieții economice în țările capitaliste dezvoltate este de presupus că nu vor atinge, sub raportul ritmurilor de creștere, performanțele din perioada precedentă, că ponderea fazelor de avînt și înviorare va fi în scădere.

În același timp, faptul că țările socialiste dețin de pe acum circa 40% din producția mondială, dar cu mult mai puțin în schimburile economice internaționale, reprezintă o rezervă importantă pentru extinderea relațiilor economice „Est-Vest”. Ținînd cont de stabilitatea piețelor țărilor socialiste, de dinamismul, echilibrul și planicitatea ce caracterizează dezvoltarea acestora, putem considera că extinderea relațiilor economice Est-Vest va putea constitui un factor cu acțiune contrară stagnării producției în țările capitaliste dezvoltate. Desigur, această împrejurare va constitui totodată un factor de îngrădire și eliminare a monopolului imperialist asupra piețelor internaționale de mărfuri, capitaluri, tehnologii, dînd o nouă perspectivă soluționării problemelor pe care crizele generate de capitalism le ridică în fața omenirii.

De asemenea, după cum cucerirea independenței politice de către un mare număr de noi state în faza precedentă nu a fost un factor de restrîngere a pieței pentru țările capitaliste dezvoltate, în noua fază problemele lichidării subdezvoltării vor putea, într-un anumit context — al instaurării unei noi ordini economice internaționale — să constituie un factor de impulsioneare a conjuncturii în ineseși țările capitaliste dezvoltate; în acest sens sumele acumulate de țările producătoare de petrol ar putea conduce atît la accentuarea investițiilor în propriile țări, cu import de utilaje și tehnologii, precum și a investițiilor în țările dezvoltate.

În sfîrșit, programele antipoluare, programele sociale propuse de forțele muncitorești și antimonopoliste vor putea, de asemenea, constitui pîrghii importante ale unei noi expansiuni de durată în țările capitaliste dezvoltate.

Pe plan intern, această nouă fază ascendentă a ciclului „secular” ar putea însemna, pentru unele țări, o fază de instaurare și dezvoltare a unei democrații noi, în care, așa cum subliniază documentele partidelor comuniste și muncitorești din țările respective, vîrfurile monopoliste vor fi naționalizate, gestiunea sectorului statal va fi democratizată, planificarea va fi scoasă de sub exigențele asigurării profiturilor ridicate pentru marile companii monopoliste.

În alte țări, ar putea fi vorba de o reacție „neocapitalistă” la cerințele actualelor forțe de producție, de o nouă încercare de adaptare a acestor relații la caracterul și nivelul forțelor de producție contemporane. Nu va mai fi vorba de o nouă fază clasică a unui nou stadiu al societății burgheze, ci de o fază de profunde distorsiuni și contradicții, de o nouă adîncire calitativă a crizei generale a capitalismului.

După cum economia feudală — o economie prin definiție naturală — încerca să se adapteze la cerințele pieței interne și internaționale, la fel și economia capitalistă în această ultimă fază, rămînînd o economie de tip privat, sub impulsul cerin-

prof. T. POSTOLACHE

(Continuare în pag. 24)

¹ Nicolae Ceaușescu. „Raport la cel de al XI-lea Congres al Partidului Comunist Român”, București, Editura politică, 1974, p. 34.

PROGRAMAREA liniară — ca metodă matematică de rezolvare a unor probleme de optimizare — și-a găsit o largă aplicare în domeniul economic. Din nefericire, realitatea economică nu este totdeauna liniară, adică nu poate fi formalizată matematic recurgând numai la ecuații de gradul întâi. De aici, limitele aplicării programării liniare în economie. Pentru a depăși acest impas, matematicienii se străduiesc să dezvolte programarea nonliniară.

Este deci evident interesul pe care îl reprezintă pentru economiști recenta lucrare consacrată programării nonliniare a economistului matematician ungar Béla Martos*). Doctor în matematică, Béla Martos are o îndelungată activitate în cadrul unor instituții economice (printre care și Comitetul de Stat al Planificării din R.P. Ungară), din anul 1962 fiind conducătorul unui colectiv de cercetare la Institutul de economie al Academiei Ungare de Științe. Preocupările sale în sfera aplicării metodelor matematice în economie sint reflectate în articolele publicate despre utilizarea matematicii în planificarea economiei naționale și aplicațiile economice ale teoriei comenzii automate. Totodată, el este redactorul șef al revistei unghare de economie matematică SZIGMA.

Cartea lui Béla Martos Pro-

Programarea nonliniară și aportul economiei la dezvoltarea gândirii matematice

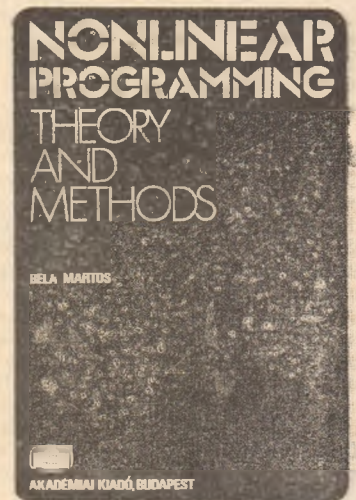
Programarea nonliniară. Teorie și metode are marea calitate de a oferi economiștilor posibilitatea de a cunoaște teoria și metodele programării nonliniare cu un efort relativ moderat (presupunându-se cunoscute elementele de teoria mulțimilor și programare liniară), deoarece nivelul de abstractizare nu este atât de înalt, cum se întâlnește în lucrările de matematică destinate exclusiv pentru uzul matematicienilor. Autorul reușește să facă accesibilă economiștilor tehnica programării nonli-

niare, fără să afecteze rigurozitatea științifică a textului și fără să economisească demonstrațiile la teoremele enunțate. Totodată, notele bibliografice care însoțesc fiecare capitol informează cititorul despre sursele problematice respective, indicându-i și alte surse care abordează probleme conexe cu cea tratată.

Metodele programării nonliniare nu au ajuns încă la un nivel de fundamentare teoretică și la un grad de aplicabilitate practică, comparabile cu cele ale programării liniare. În consecință, subscriem la opinia autorului că „programarea nonliniară este un domeniu relativ nou de cercetare cu mai multe probleme nesoluționate decât soluționate”. Valoarea științifică a lucrării este sporită prin faptul că Martos are și contribuții matematice originale, rezultate ale cercetărilor sale în domeniul programării optime, pe care le introduce în textul lucrării. Evident că, în calitatea mea de economist, nu îndrăznesc să mă refer la conținutul matematic al lucrării, ci mă voi limita la câteva reflecții economice pe marginea ei.

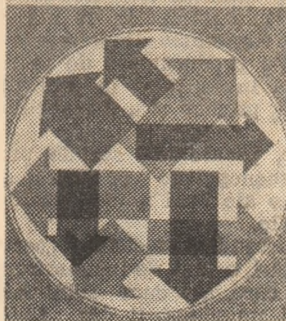
Deși lucrarea este consacrată programării nonliniare, ea conține și probleme privind programarea liniară, fapt explicat de autor prin teza întru totul justificată că „problema de programare liniară este un tip special al problemelor de programare

nonliniară. Aceasta este similar cu includerea noțiunii de linie dreaptă în noțiunea de curbă, deși curba nu este denumită «nonlinie». Deci, în terminologia noastră, nonliniaritatea unei curbe nu înseamnă că aceasta nu trebuie să fie liniară, ci numai că nu este necesar să fie liniară” (p. 41). Semnificația economică a acestei teze matematice este deosebit de rodnică, relevind că nu este corect a trasa o barieră de netrecut între evoluția liniară și nonliniară a proceselor economice; liniaritatea devine un caz particular al nonliniarității. Dealtfel, ca să trecă peste dificultățile implicate de nonliniaritatea unor

fișe

conducerea modernă în turism

SEMNALĂM o nouă lucrare românească pe tema conducerii moderne, reprezentând o aplicație la un domeniu de activitate dinamic — turismul, o ramură tinără, de perspectivă a economiei naționale. „Conducerea modernă în turism” (Editura pentru turism, București, 1975, 416 p.) suplinește o simțitoare lacună în literatura de specialitate. Fără a fi didactică, lucrarea reușește să prezinte un evantai larg de probleme ale conducerii

turismului. Criteriul de alegere a tematicii fiind: actualitatea ei pentru practica noastră turistică. Autorii, specialiști și experți din cadrul Academiei „Ștefan Gheorghiu”, abordează întreaga complexitate a procesului de decizie, proces în care cunoașterea și aplicarea noilor metode și tehnici de conducere devin o necesitate imperioasă. Sint prezentate într-o structură unitară, bine încheată: elementele, stilul și evaluarea eficacității conducerii, căile de elaborare a strategiei operaționale, organizarea într-o concepție de structură dinamică, deschisă creativității și inovației. Un amplu spațiu este rezervat — în partea destinată instrumentarului conducerii — marketingului turistic, începând cu studiul comportamentului, motivației turistului și pînă la promovarea produsului turistic. Controlul rezultatelor este, de asemenea, abordat pe baza unei profunde cunoașteri atît a metodelor moderne de gestiune cit și a nevoilor de perfecționare a metodologiei ramurii.

În țările socialiste: o dezvoltare economică echilibrată

● **IN ARTICOLUL** Un nivel echilibrat (Un nivel echilibrat), publicat în REVUE DE L'ECONO-

MIE POLONAISE, nr. 2 (311) din 1975, S. Albinowski apreciază că țările socialiste ale C.A.E.R. au obținut în ultimul sfert de veac succese importante în participarea la producția mondială, în largirea cooperării internaționale, în influențarea raporturilor mondo-economice, lichidind în bună măsură înapoierea economică moștenită și urmărind egalizarea treptată a nivelurilor de dezvoltare economică.

Ceea ce este mult mai important în dezvoltarea economică de perspectivă a țărilor socialiste constă însă în modificările structurale, subliniază S.A. Astfel, în timp ce aceste țări au înregistrat, în perioada 1955-1971, la producția industriei prelucrătoare și a industriei extractive ritmuri de 13,7% și respectiv 10,9%, țările capitaliste dezvoltate au înregistrat ritmuri de 7,4% și 3,1%. Intrucît, pentru unitatea suplimentară de valoare a producției, investiția trebuie să fie mai mică în industria prelucrătoare decît în cea extractivă, țările capitaliste dezvoltate și-au asigurat citva timp o eficiență relativ înaltă a investițiilor, precum și o creștere economică mai ridicată decît înainte, dar, la un moment dat, au intrat în dificultăți. Problemele cu care se confruntă astăzi țările capitaliste dezvoltate în legătură cu mate-

riile prime au survenit nu numai fiindcă aceste țări au practicat în perioada postbelică o gestiune evident de risipă, ci și fiindcă au neglijat dezvoltarea propriei lor industrii extractive. Iar dacă amenințarea care emană actualmente din piața internațională a materiilor prime se conturează, cantitativ și calitativ, mai slab în țările socialiste, aceasta, conchide S.A., se datorește tocmai faptului că aceste țări au dus o politică de creștere economică armonioasă.

Folosirea simultană a indicatorilor producției marfă și producției nete

● **IN WIRTSCHAFTSWISSENSCHAFT nr.1 ianuarie 1975**, este publicat studiul lui Gerhard Heske Methodische und praktische Aspekte bei der Anwendung wertmässiger Kennziffern zur Erfassung und Analyse der Produktionsleistung in der Industrie (Aspecte metodologice și practice privind utilizarea indicatorilor valorici la determinarea și analiza producției în industrie), în care se abordează problema folosirii simultane a doi indicatori în economia socialistă: producția marfă și producția netă, atît la nivel de întreprindere cit și la nivelul eco-

processe economice pe o perioadă mai îndelungată, economiștii matematicieni s-au obișnuit să evite nonliniaritatea, apropiind curba respectivă prin segmente de dreaptă legate între ele.

Nonliniaritatea nu poate fi însă ignorată în activitatea economică, îndeosebi în calculele de eficiență. Presumpția de liniaritate implică venituri constante indiferent de scara producției; când apar venituri crescătoare sau descrescătoare în funcție de scara producției, este necesar să se treacă la metodele programării nonliniare dacă se caută soluția optimă a problemelor respective.

Prin studiul lucrării lui Béla Martos economiștii vor avea posibilitatea să cunoască acele forme ale funcțiilor obiectiv, precum și ale restricțiilor, pentru care programarea nonliniară oferă algoritme satisfăcătoare de rezolvare a problemelor de optim. Relevăm că există algoritme eficiente pentru cazul funcțiilor obiectiv nonliniare, în cazul liniarității inegalităților care definesc restricțiile. Înțelegerea de către economiști a metodelor programării nonliniare este facilitată de includerea unor exemple instructive numerice de aplicare a algoritmilor de calcul. Desigur că economistul nu se poate substitui matematicianului în soluționarea matematică a problemei de programare, însă el ar trebui

să poată susține dialogul cu acesta — condiție indispensabilă în colective de cercetare multidisciplinară.

ESTE UNANIM recunoscut aportul matematicii la dezvoltarea științei economice; reciprocă este acceptată însă cu rezervă. Într-adevăr, istoria științei arată că majoritatea capitolelor matematicii au fost create la „comanda” tehnicii. Este o trăsătură tot mai accentuată a matematicii secolului XX imprevizurarea că o serie de capitole ale ei au fost elaborate în legătură directă cu necesitățile economiei, cum ar fi de pildă: programarea matematică în toată complexitatea ei, teoria jocurilor, teoria firelor de așteptare, teoria stocurilor etc. Iată că Béla Martos relevă și contribuția economiei la perfecționarea programării nonliniare: „În primul deceniu al dezvoltării ei (adică, în anii '50) rezultatele din teoria și metodele programării nonliniare erau limitate aproape în întregime la probleme în care restricțiile erau convexe (sau chiar liniare) și funcțiile-obiectiv erau convexe. În anii '60, totuși, s-a recunoscut treptat că, pentru ca majoritatea teoremelor să fie valabile și ca multe din metode să fie aplicabile, se cere numai o proprietate mai slabă a funcțiilor convexe (sau liniare), proprietăți pe care ele le impart cu clase mai largi de funcții. Inspirația a venit de la economia

matematică, unde semnificația conceptului de cvasiconvexitate a fost recunoscută înainte de apariția sa în teoria programării nonliniare (p. 44). Într-adevăr, pentru găsirea unor soluții optime la analiza unor cazuri concrete din activitatea economică sînt inutile condițiile restrictive pe care le presupun uneori teoremele abstracte ale matematicii. Experiența economică a autorului i-a permis să sesizeze, mai repede decît matematicienii „puri”, posibilitatea „relaxării” unor proprietăți ale funcțiilor (de pildă, condiții de convexitate sau de monotonie), extinzînd astfel sfera lor de aplicabilitate pe plan economic. După părerea noastră, aceasta reprezintă o contribuție sub-

stanțială în sfera economiei matematice.

Béla Martos reliefează contrastul dintre condițiile necesare de continuitate ale unei funcții cvasiconvexe și ale unei funcții convexe din punct de vedere practic (p. 55). La o problemă de natură economică sau tehnologică se poate aștepta să se întâlnească numai funcții care sînt continue aproape pre-tutindeni. Funcțiile care nu satisfac această condiție sînt puțin artificiale și dificil de construite. Pe de altă parte, problemele practice implică de obicei o anumită discontinuitate (mai ales datorată indivizibilității obiectivelor), ceea ce exclude reprezentarea printr-o funcție convexă. Acesta este unul din motivele pentru care funcțiile cvasiconvexe merită o atenție specială în pofida unor dificultăți de aplicare a lor. După părerea noastră, aceasta reprezintă o contribuție substanțială în sfera economiei matematice.

Lucrarea lui Béla Martos demonstrează convingător că soluționarea problemelor pe care economia le pune matematicii impulsionează progresul ambelor discipline științifice și contribuie la dezvoltarea noii științe care se află la granița dintre ele: economia matematică.

M. HOROVITZ

*) Béla Martos. Nonlinear Programming. Theory and Methods, Akadémiai Kiadó, Budapesta, 1975, 279 p.

nomiei naționale, susținîndu-se următoarele teze: 1) producția marfă și producția netă trebuie să fie determinate de nivelul economiei naționale în legătură cu echilibrarea produsului social total și a venitului național; 2) ca indicator fundamental pentru caracterizarea producției, de la nivel de întreprindere pînă la ansamblul industriei, se recomandă în continuare producția marfă industrială, în planificare, în contabilitate și în statistică, deoarece: a) oferă o imagine expresivă a nivelului și dinamicii producției; b) se poate calcula relativ ușor; c) se poate determina la scurt timp după încheierea perioadei de producție; 3) producția netă se poate calcula pentru perioade mai lungi (trimestrial, anual), cu un indicator analitic în contabilitate și în statistică; 4) pentru ridicarea rolului calitativ al indicatorilor în procesul de conducere și planificare economică este de preferat să nu se lărgească nomenclatorul indicatorilor, ci să se perfecționeze cei existenți.

Aportul serviciilor la venitul național

● LA RUBRICA „Schimb de păreri” a revistei VOPROSI E-

KONOMIKI, nr. 2 1975, V. Komarov afirmă, în articolul Sfera uslug i effektivnost obščestvenogo proizvodstva (Sfera serviciilor și eficiența producției sociale), că sursa hotărîtoare a cheltuielilor tot mai mari ale societății pentru dezvoltarea sferei serviciilor este creșterea productivității sociale a muncii în domeniul producției materiale; permițînd satisfacerea mai amplă a trebuințelor de bunuri materiale cu cheltuieli mai mici, devine posibilă alocarea a tot mai multe resurse materiale și de muncă în sfera serviciilor. La rîndul ei, dezvoltarea acesteia din urmă exercită o influență retroactivă, analizată pe larg în articol, în sensul sporirii eficienței economice a întregului proces de producție. Dar, spune V. K., deși sfera serviciilor aduce o contribuție substanțială la sporierea venitului național și a fondului de consum, acest aport, fie este atribuit în statistica sovietică sferei producției materiale (în cazul caracterului său indirect — învățămînt, servicii medicale etc.), fie este calculat necomplet (în cazul caracterului său direct, deoarece „valoarea” serviciilor este redusă în acest caz la cheltuielile materiale, în timp ce partea cea mai însemnată a ei, legată de cheltuielile de muncă vie, nu este

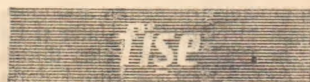
reflectată). Autorul propune să se calculeze „valoarea” serviciilor — la cele cu plată după prețul lor, la cele fără plată după prețul lor de cost social, din care să se scadă cheltuielile materiale.

Calculul arată că, ținînd seama de această diferență, venitul național al U.R.S.S. ar crește cu 12,5—13%, iar iondul de consum cu 17,5—18%. După autor, această rectificare trebuie făcută, chiar dacă lăsăm la o parte faptul că sfera serviciilor își exercită influența principală asupra producției sociale prin creșterea eficienței muncii în sfera producției materiale.

Spectrul „anilor treizeci”

● OCUPINDU-SE de actuala criză economică din Occident, Michel Bosquet relevă într-un articol, apărut sub titlul Le spectre des „années trente” (Spectrul „anilor treizeci”), în revista LE NOUVEL OBSERVATEUR (16—23.II.1975), că în timp ce cercurile patronale și guvernamentale cred, sau se prefac a crede, într-o relansare nu prea îndepărtată (șase luni sau un an) a creșterii economice, experții de pe o parte sau alta a Atlanticului recunosc în prezent că lumea capitalistă a intrat într-o perioadă depresivă de lun-

gă durată. Expansiunea aproape neîntreruptă de douăzeci și cinci de ani a luat sfîrșit ca toate cele ce au precedat-o (1848, 1873, 1895, 1913). Vivacitatea fără precedent a expansiunii postbelice a făcut citva timp să se creadă că sistemul capitalist a descoperit secretul prosperității nelimitate și că o criză ca aceea din anii treizeci nu se va mai produce niciodată. A fost o eroare, afirmă M.B. Rata șomajului din S.U.A. (8,2%) este egală cu cea din ultimul an antebelic și consilierii economici de la Casa Albă prevăd că cifra de 9% va fi depășită înainte de începutul acestei veri. Deși o ușoară învioreare ar putea interveni cam într-un an, nici o măsură guvernamentală, nici măcar injectarea în 1976 a 70 de miliarde de dolari de deficit bugetar, nu va putea face ca rata șomajului să coboare sub 7,5%. Procesul de reducere a puterii de cumpărare, cu efectul său multiplicator, a și început. Recesiunile marilor țări industriale se vor intercondiționa, adăugîndu-se una la alta sau, mai curînd, multiplicîndu-se.

cu dr. A. H. BOERMA

O necesitate urgentă: elaborarea unui program pe termen lung de creștere a producției agricole a țărilor în curs de dezvoltare...

Dr. A. H. BOERMA s-a născut în Olanda în 1912. În 1934 a absolvit Universitatea de Agricultură Wageningen, fiind specialist în horticultură și economie agrară.

Între 1935—1938 se ocupă în cadrul Organizației Fermierilor Olandei de organizarea cooperativelor agricole și înființarea de școli agricole. Între 1938 și 1946 îndeplinește diferite funcții în aparatul guvernamental, răspunzând de probleme de alimentație și aprovizionare alimentară.

În 1946 începe activitatea sa internațională, ca membru al Consiliului F.A.O., din partea Olandei, și apoi ca reprezentant regional pentru Europa la F.A.O.

În 1960 devine director general adjunct al F.A.O., iar în 1962 director executiv al Programului Alimentar Mondial, organism comun al Națiunilor Unite și F.A.O.

În 1967 a fost ales director general al F.A.O., post pe care-l deține și în prezent

ca urmare a reînnoirii mandatului său.

Este doctor honoris causa al mai multor universități.

● Anul viitor va marca împlinirea a 30 de ani de la Conferința de la Quebec care a hotărât înființarea Organizației Națiunilor Unite pentru alimentație și agricultură (F.A.O.). Dat fiind că activați în cadrul organizației încă de la începuturile ei, v-am ruga să evaluați, prin prisma bogatei dv. experiențe, actuala situație alimentară din lume.

Acum 25 de ani Adunarea Generală O.N.U. adopta Declarația Universală asupra Drepturilor Omului. Unul din articolele declarației proclama: „Orice om are dreptul la un standard de viață adecvat pentru sănătatea și bunăstarea sa și a familiei sale”. Printre componentele acestui standard, primul a fost menționat hrana.

Sînt mulți oameni în lume, în special în țările dezvoltate, care privesc aceasta ca o declarație frumoasă. Dar mulți alții, în special în țările sărace, consideră această declarație cu aceleași sentimente, dar ca un obiectiv îndepărtat.

Fapt este că lumea încă nu s-a apropiat niciodată prea mult de punctul în care toți locuitorii săi să poată primi hrană suficientă și adecvată. Nici în trecutul mai îndepărtat, nici în ultimii 25 de ani de cînd s-a adoptat declarația. Ba mai mult, în ultimii ani, după cum probabil știți, situația s-a înrăutățit simțitor. Principalele cauze sînt: reducerea stocurilor mondiale de cereale, ceea ce a mărit dependența de producția unui singur sezon; inflația și creșterea prețurilor ce a dus la sporirea valorii importurilor de cereale ale țărilor în curs de dezvoltare de la 4 milioane dolari în 1972/73 la aproape 10 milioane în 1973/74; creșterea costurilor energiei și efectele propagate ale acestui fenomen (îngrășăminte, mașini etc.)

Deși, poate, aceste evenimente din ultima perioadă au precipitat declanșarea crizei, ele nu constituie cauza esențială a ei. Ceea ce trebuie să avem în vedere în primul rînd este slaba preocupare pentru dezvoltarea agricolă, ca și lipsa banilor pentru a realiza aceasta.

Dacă luăm în considerare ritmul mediu actual de creștere a producției agricole în țările în curs de dezvoltare, se poate estima pentru 1985 un deficit de 80 milioane tone de cereale, deficit care va fi imposibil de acoperit valoric de țările în curs de dezvoltare.

De aici necesitatea urgentă de a se elabora un program pe termen lung de creștere a producției agricole în țările în curs de dezvoltare, necesitatea unor investiții de ordinul miliardelor de dolari, pe an. Aceasta prin efortul propriu, ca și cu asistență externă din partea unor organisme ca Banca Mondială, băncile regionale, a unui fond internațional specializat prin cooperare internațională.

● În prezent se conturează ca un obiectiv al strategiei dezvoltării interdependente a economiei mondiale — securitatea alimentară. Ce eforturi considerați că trebuie depuse la nivel internațional, ca și la cel național.

Noi am fost confrunțați cu situații deosebite, spre exemplu în India și Bangladesh, tocmai datorită inexistenței unui sistem pus la punct de securitate alimentară.

În această ordine de idei se impune refacerea stocurilor alimentare în marile țări producătoare pentru a fi pregătiți în eventualitatea unei situații neașteptate. În același timp este necesar să existe o situație centralizată și actualizată continuu asupra nivelului stocurilor prin intermediul unui sistem de informare mondial. Pentru cereale trebuie

creată o rezervă mondială de 10—12 milioane tone, care să acopere deficitele înregistrate de unele țări din Asia și Africa.

Bineînțeles că aceste stocuri vor fi constituite, deținute și controlate la nivel național, dar vor fi utilizate prin consultări regulate asupra acțiunilor necesare pentru a soluționa diferitele situații ivite. În realizarea acestui obiectiv un cuvînt greu de spus au marii exportatori de cereale și produse alimentare, dar fiecare țară trebuie să-și constituie propriile sale rezerve, la care să apeleze în primul rînd în caz de dificultăți.

F.A.O. a acordat o mare atenție măsurilor de ajutoare a țărilor în curs de dezvoltare în constituirea propriilor rezerve alimentare. Discuțiile au început încă din noiembrie 1973, cînd Conferința F.A.O. a atras atenția asupra rolului pe care Programul Mondial Alimentar îl poate avea în realizarea acestui obiectiv, dată fiind experiența de 10 ani în distribuția disponibilului alimentar pe beneficiari, în asistența programelor de dezvoltare națională.

Totodată, Banca Mondială și băncile regionale, inclusiv Banca de Dezvoltare Africană și-au exprimat dorința de a finanța elementele de infrastructură ale constituirii stocurilor, ca și cheltuielile pentru formarea inițială a acestor stocuri.

Fondul Monetar Internațional s-a angajat, de asemenea, să sprijine pe termen scurt și mediu balanța de plăți a țărilor în curs de dezvoltare pentru constituirea stocurilor de siguranță. Dar pentru succesul politicii mondiale de securitate alimentară trebuie asigurate și: stabilizarea prețurilor, organizarea mai bună a ajutorului alimentar; o strategie de dezvoltare pe termen lung.

● Așa cum remarcă recent președintele Conferinței Mondiale Alimentare, d-l Sayed Marei, în considerarea problemei alimentare mondiale nu se poate face abstracție de eforturile mari făcute de țările în curs de dezvoltare pentru creșterea producției lor agricole, chiar dacă efectele ei au fost într-o mare măsură estompate de creșterea populației. Cum apreciați că ar putea fi amplificat ritmul de creștere a producției agricole în aceste țări?

Și în țări ca India, Pakistan, Bangladesh, Indonezia în care s-a introdus „revoluția verde” au apărut în ultima vreme dificultăți alimentare.

Revoluția verde a însemnat introducerea de tehnologii agricole moderne, bazate pe utilizarea îngrășămintelor, pesticidelor, irigațiilor, mașinilor etc. O tonă de îngrășăminte înseamnă 8 tone de cereale, deci vă dați seama ce înseamnă lipsa pe plan mondial a 1,5 milioane tone de îngrășăminte în prezent.

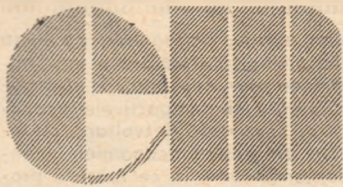
Actuala lipsă mondială de îngrășăminte și pesticide nu se datorează numai crizei energetice, ci și unei evoluții conjuncturale specifice pe această piață.

Cu cîțiva ani în urmă s-a înregistrat un exces de capacitate în domeniu, ceea ce a făcut ca unele firme să abandoneze producția de îngrășăminte și pesticide. În țările în curs de dezvoltare însă, inutilizarea unor capacități de producție s-a datorat lipsei de energie.

F.A.O. a realizat deja un „pool” al îngrășămintelor pe care intenționează să-l dezvoltăm în sensul rezoluției Conferinței Mondiale.

Trebuie acționat de asemenea în îmbunătățirea capacităților de depozitare a recoltelor, dezvoltarea transporturilor, dezvoltarea infrastructurii, pregătirea cadrelor. Toate acestea încadrate într-o strategie de intervenție urgentă pentru a nu pierde momentul revoluției verzi.

Interviu de
Ioan GEORGESCU

**ECONOMIE
MONDIALA**

ÎN ACTUALITATE

Țările OPEC:

DECLARAȚIA CELOR TREI SOLIDARITĂȚI

DECLARAȚIA solemnă adoptată la încheierea lucrărilor Conferinței poate fi pe drept cuvânt numită Declarația „celor trei solidarități”, ea reafirmind **solidaritatea țărilor membre ale OPEC** în apărarea drepturilor și intereselor lor legitime, **solidaritatea cu celelalte țări în curs de dezvoltare** în lupta lor pentru lichidarea inapoierei economice, **solidaritatea cu ansamblul comunității internaționale** în vederea instituirii unei noi ordini economice în lume, bazată pe deplină egalitate și respect reciproc, pe o largă cooperare, în interesul tuturor popoarelor, al progresului general.

Conferința la nivel înalt a țărilor exportatoare de petrol se înscrie ca o importantă etapă în suita de reuniuni internaționale desfășurate în ultima vreme sau programate a se întruni în perioada următoare, având ca obiectiv examinarea diferitelor laturi, ale amplei problematice a energiei, materiilor prime și dezvoltării. După cum se știe, seria acestor reuniuni a fost deschisă de sesiunea extraordinară a O.N.U. din aprilie 1974 care a reliefat pregnant necesitatea reexaminării situației materiilor prime și energiei, în contextul cerințelor dezvoltării și așezării pe noi baze a relațiilor economice internaționale. Pornind de la aceste imperative reuniunea de la Alger a luat în dezbateri nu numai problema petrolului, ci și implicațiile mai largi ale crizei energetice, problemele dezechilibrelor economice aflate în continuă agravare.

PROFUNZIMEA și maturitatea documentelor adoptate de conferință își găsesc deplină explicație în întregul proces de creare și consolidare a OPEC. Înființată în septembrie 1960 de către un grup de 5 state: Arabia Saudită, Kuweit, Irak, Iran și Venezuela, cărora ulterior li s-au adăugat Indonezia, Libia, Algeria, Qatar, Nigeria, Emiratele Arabe Unite, Ecuador, Gabon, Organizația țărilor exportatoare de petrol și-a limitat obiectivele inițial – pe vremea când marile companii occidentale dominau aproape integral piața petroliferă – la împiedicarea diminuării veniturilor lor provenite din extracția țiteiului. Treptat, însă, obiectivele au căpătat noi dimensiuni, vizând sporirea accesului țărilor respective la rezultatele economice ale exploatării propriilor resurse. Totodată, pe măsura adoptării, în majoritatea țărilor membre, a unor ample acțiuni de preluare a controlului asupra propriilor resurse și de utilizare a acestora în beneficiul național, precum și de naționalizare, obiectivele pe care și le-au propus în comun țările OPEC au depășit sfera problemelor tehnico-economice, luind un tot mai pronunțat caracter politico-economic. Majorarea în ultimul an și jumătate a prețului petrolului de 4-5 ori a dus în același timp la sporirea în proporții însemnate a veniturilor țărilor OPEC provenite din vânzarea țiteiului, determinând, totodată, o creștere a rolului lor în ansamblul relațiilor economice și financiare mondiale. În acest context trebuie menționat că statele membre ale OPEC resping încercările unor cercuri economice și politice occidentale de a le imputa responsabilitatea crizei economico-financiare care a cuprins lumea apuseană, argumentând că sporirea prețului petrolului nu-i pot fi atribuite decât maximum 2-3 procente din ritmul mediu anual de 10-15% pe care îl înregistrează inflația pe piețele occidentale.

Declarația solemnă adoptată de Conferința de la Alger arată, în acest sens că dezechilibrul care apasă asupra situației economice internaționale actuale s-a agravat ca urmare a inflației generalizate, a încetinirii generale a creșterii economice și a instabilității sistemului monetar mondial, în absența unei discipline și rigurozități monetare. Documentul „condamnă amenințările, campaniile de propagandă și alte măsuri care au mers pînă la a atribui țărilor membre ale OPEC intenția de a submina economiile țărilor dezvoltate”. Participanții la lucrările reuniunii au examinat măsurile care ar putea fi luate pentru salvagardarea drepturilor și intereselor legitime ale popoarelor lor, în cadrul solidarității și cooperării internaționale, subliniind că pacea și progresul în lume depind de respectul mutual al suveranității și egalității tuturor națiunilor, conform principiilor Cartei O.N.U. Documentul adoptat „proclamă din nou drepturile suverane

și inalienabile ale țărilor asupra proprietății, exploatării și stabilirii prețurilor resurselor lor naturale și respinge orice idee sau tentativă care ar pune în cauză aceste drepturi fundamentale și, în consecință, suveranitatea țărilor lor”.

IN CERCURILE economice și politice internaționale se aștepta cu interes reacția țărilor OPEC la propunerile privind organizarea într-un viitor apropiat a unei conferințe internaționale care să reunească pe producătorii și consumatorii de petrol. Reafirmându-și adeviziunea la dialogul, cooperarea și acțiunea concertată pentru reglementarea marilor probleme ce se pun în fața economiei mondiale, reuniunea de la Alger și-a dat acordul de principiu pentru ținerea unei conferințe internaționale „care să reunească țările dezvoltate și țările în curs de dezvoltare”. Observatorii de presă remarcă în această formulare faptul că țările OPEC nu concep să se prezinte ca un al treilea grup distinct de state la o asemenea conferință, ci se consideră parte integrantă a ansamblului țărilor în curs de dezvoltare. În acest context Declarația solemnă adoptată apreciază că o astfel de conferință trebuie să acorde o atenție egală atît țărilor dezvoltate cît și celor în curs de dezvoltare, că ea nu se poate limita în nici un caz la tematica energetică, ci trebuie să abordeze în ansamblu problemele materiilor prime ale țărilor în curs de dezvoltare, problema reformei sistemului monetar internațional, precum și „cooperarea internațională în favoarea dezvoltării”.

În centrul atenției dezbaterilor și documentelor adoptate de Conferința la nivel înalt a țărilor membre ale OPEC s-au aflat, de asemenea, problemele colaborării și sprijinirii eforturilor de emancipare ale țărilor în curs de dezvoltare. Reține atenția faptul că participanții la reuniune nu s-au limitat, în legătură cu aceasta, la simple declarații de bune intenții, ci au convenit asupra unor acțiuni concrete, printre care: coordonarea programelor lor de cooperare financiară pentru a fi în măsură să sprijine mai eficace cele mai afectate țări subdezvoltate, în special pentru a le ajuta să depășească dificultățile balanței lor de plăți; dezvoltarea accelerată a producției de îngrășăminte pentru a contribui la o mai bună folosire a potențialului economic al țărilor în curs de dezvoltare și pentru a furniza în condiții avantajoase această producție țărilor celor mai afectate de criza economică. Șefii statelor membre ale OPEC întruniți la Alger au atras atenția și asupra responsabilităților ce revin în această privință țărilor industrializate. În documentul adoptat ei declară că „paralel, și în schimbul eforturilor, garanțiilor și angajamentelor care vor fi acceptate de OPEC, țările dezvoltate trebuie să contribuie la progresul și propășirea țărilor în curs de dezvoltare printr-o acțiune concretă, în special pentru realizarea stabilității economice și monetare, ținind seama în mod corespunzător de interesul țărilor în curs de dezvoltare”, subliniind „necesitatea adoptării de măsuri fundamentale urgente în vederea transformării sistemului monetar internațional, pentru a furniza instrumente stabile și adecvate extinderii comerțului, dezvoltării resurselor de producție și creșterii echilibrului economiei mondiale”.

LUCRĂRILE Conferinței de la Alger au scos pregnant în evidență faptul că în epoca actuală a crescut considerabil interdependența economică a statelor, că progresul unora nu poate fi obținut în dauna progresului altora. A ieșit totodată în evidență profunda preocupare a statelor – nu numai membre ale OPEC – determinată de criza economică actuală care constituie o amenințare serioasă pentru stabilitatea și pacea lumii, precum și încrederea profundă în capacitatea comunității internaționale de a instaura o nouă ordine economică, întemeiată pe dreptate și egalitate, care să permită omeniilor să înregistreze progrese pe calea cooperării, stabilității și păcii. Apelul lansat de Conferința de la Alger în acest sens proclamă în același timp atașamentul solemn al țărilor membre ale OPEC la aceste obiective vitale.

N. IONESCU

Nu numai interesul pentru virtuțile petrolului – vertiginos amplificat în ultimii doi ani de reconsiderarea resurselor energetice ale omenirii – explică atenția cu care au fost urmărite în lume lucrările primei Conferințe la nivel înalt a țărilor membre ale OPEC. Întrunită într-un climat de accentuare a complexității problemelor economice și financiare internaționale, de recrudescență a fenomenelor recesioniste în țările occidentale, de persistență a consecințelor crizei energetice, reuniunea desfășurată săptămîna trecută (4-6 martie) la Alger urma să definească poziția acestui important grup de state în frământatul și contradictoriul peisaj al relațiilor economice mondiale. Iar opțiunea a fost fără echivoc.

DOSAR „R. E.“

UNCTAD: Bilanț preliminar la jumătatea Deceniului dezvoltării

Premise amendate

ÎN ANUL 1975 — care pare destinat să marcheze o serie de momente semnificative în evoluția relațiilor economice internaționale — se va consemna și scurgerea unei jumătăți din cel de-al doilea Deceniu al dezvoltării. Atât realizările cunoscute pînă acum, cît și climatul vieții economice internaționale, deteriorat ca urmare a crizei economice și financiare din lumea capitalistă, sînt de natură să înlăture orice notă festivă din atenția pe care comunitatea mondială o va consacra acestui moment. O insatisfacție dublată de incertitudine par să fie coordonatele esențiale care pregătesc intrarea în cea de-a doua jumătate a Deceniului.

În cadrul circuitului economic mondial, poate mai mult decît oriunde în economie, posibilitatea surprinderii evenimentelor pe plan informațional-statistic este foarte îndepărtată de desfășurarea lor în planul calendaristic. De aceea, considerațiile care se fac acum, la jumătate de drum din cel de-al doilea deceniu de strategie internațională a dezvoltării, se bazează în fapt pe imaginea cuantificată a primei sale treimi. Sublinierea acestui decalaj nu are nicidecum un caracter formal, ci capătă un aspect esențial, obligînd la serioase rezerve atunci cînd se încearcă extrapolarea tendințelor înregistrate în primii ani ai Deceniului.

Accentuarea fără precedent a inflației în țările occidentale dezvoltate, precum și creșterile de prețuri la o serie de produse de bază au agravat într-o asemenea măsură „constrîngerile pe care plățile externe le exercită asupra creșterii economice a unei serii de țări în curs de dezvoltare, încît nu mai este posibil să se aprecieze că politicile preconizate în Strategie, așa cum a fost ea concepută, vor mai fi eficiente, cel puțin în deceniul în curs” (Examen et evaluation, à mi-parcours, de l'application de la Strategie Internationale du Développement. Rapport du Secrétaire général de la C.N.U.C.E.D. TD/B/530, p. 2).

Pentru a evidenția deosebirea dintre ceea ce a însemnat Strategia dezvoltării în momentul adoptării sale și în primii ani de aplicare, și ceea ce riscă să se întîmple în continuare, este suficient să amintim unele documente deja adoptate și care vizează ajustarea sau modificarea orientării sale. Este vorba de hotărîrea din decembrie 1973 a Adunării Generale a O.N.U., privind convocarea în 1975 a unei sesiuni extraordinare consacrată dezvoltării cooperării economice internaționale (rezoluția 3172/XXVIII). Această reuniune este destinată să ofere prilejul pentru „a pune în funcțiune un sistem de relații economice mondiale fondat pe egalitatea și inte-

resul comun ale tuturor țărilor” și de a începe „să se procedeze la modificările de structură necesare și adecvate pentru a face din ansamblul organismelor Națiunilor Unite un instrument mai eficient pentru cooperarea economică mondială și pentru aplicarea Strategiei internaționale a dezvoltării”.

Este vorba, mai ales, de Declarația și Programul de acțiuni privind instaurarea unei noi ordini economice internaționale care presupun, în fapt, o reconsiderare structurală a Strategiei dezvoltării pentru acest deceniu, tocmai prin apelul la un cadru instituțional nou în relațiile economice internaționale. Raportul Secretarului general al U.N.C.T.A.D. pe care l-am citat mai înainte, consacrat examinării rezultatelor din cadrul celui de-al doilea Deceniu al dezvoltării „la jumătatea drumului”, se situează foarte net pe această poziție: „Strategia, în concepția sa inițială, viza modificări de politică în cadrul instituțional existent al relațiilor economice internaționale. Or, acest cadru consacra și tindea să perpetueze o relație economică inegală, respectiv dependența economică și subdezvoltarea țărilor în curs de dezvoltare” (p. 2—3). Această situație s-a regăsit în contradicțiile dintre țările în curs de dezvoltare și statele capitaliste dezvoltate, în accentuarea fenomenelor de criză din economia mondială. Așa cum spunea tovarășul Nicolae Ceaușescu la încheierea lucrărilor Conferinței activului de partid și de stat din domeniile finanțelor, prețurilor și retribuiri muncii, „această criză s-a așezit și a luat forme mai deosebite tocmai datorită faptului că în ultimii ani decalajul dintre țările în curs de dezvoltare și statele dezvoltate s-a adîncit, cu toate «deceniile de dezvoltare» de care s-a tot vorbit”.

Îndepărtarea de obiective

ÎN PERIOADA 1970—1973, un grup de 87 de țări în curs de dezvoltare, pentru care sînt disponibile datele necesare, a atins un ritm mediu de creștere a produsului real apropiat de cel prevăzut în Strategie — cel puțin 6% pe an. În ce privește produsul real pe locuitor, indicele înregistrat a fost de 3%, comparativ cu obiectivul Strategiei care este de 3,5% (vezi tabelul).

Optimismul relativ care poate să se degajeze din aceste date la o primă privire este totuși extrem de fragil atunci cînd se relevă ce se ascunde în dosul cifrelor medii. Pe cît de normal, statistic vorbind, este faptul că deasupra mediei se situează țările exportatoare de petrol și alte câteva țări care aveau deja un nivel de dezvoltare mai ridicat, pe atît de neconform cu

În luna martie, pe agenda de lucru a organismelor internaționale sînt bogat reprezentate preocupările în legătură cu starea și perspectivele economiei țărilor în curs de dezvoltare, cu locul lor în ansamblul economiei mondiale contemporane. În ce măsură progresa „lumea a treia” spre depășirea rămîinerii în urmă față de țările dezvoltate, pe ce căi concrete se urmărește acest țel, ce obstacole întîmpină — asemenea probleme se dezbate în foruri care reunesc reprezentanți ai tuturor grupurilor de țări. Una din manifestări este Conferința mondială asupra industrializării, sub egida O.N.U.D.I., care se desfășoară de la 12 la 26 mar-

Strategia dezvoltării, este faptul că țările cele mai rămase în urmă continuă să se afle sub media ritmurilor de dezvoltare.

Ba, mai mult, s-a adîncit decalajul dintre ritmurile de creștere. Dacă în perioada 1960—1970, raportul dintre ritmul cel mai ridicat și ritmul cel mai scăzut de creștere a P.N.B. global era de 1 : 2,3 în anii 1970—1973 s-a ajuns la 1 : 3,6. În fapt, deci, membrii grupului zis al țărilor „cel mai puțin dezvoltate” au progresat în primii ani de aplicare a actualei Strategii mai încet, comparativ atît cu alte țări în curs de dezvoltare cît și cu prevederile Deceniului al doilea al dezvoltării, precum și în raport cu ritmurile înregistrate în primul Deceniu. Este pusă astfel sub semnul întrebării semnificația obiectivelor globale de creștere fixate în Strategie. Dar, lăsînd la o parte această abordare structurală, se poate afirma că, chiar pe ansamblul lor, țările în curs de dezvoltare nesocialiste nu au înregistrat acea creștere economică accelerată pe care o lăsau să se întrevadă politicile incluse în Strategie, în condițiile în care ar fi fost aplicate.

Alături de rezervele existente în ceea ce privește mobilizarea factorilor interni, condițiile și resursele externe ale dezvoltării — asupra cărora vom reveni în continuare — nu au fost puse la dispoziție în măsura posibilului pentru creșterea economică din țările în curs de dezvoltare, demonstrînd că actuala ordine politică și economică internațională diferă încă prea puțin de aceea din perioada în care unele state se dezvoltau pe seama altora. În esență, este vorba de faptul că multe țări în curs de dezvoltare din Asia, Africa și America Latină continuă să fie puternic dependente de puterile economice occidentale, de relațiile economice inechitabile stabilite de-a lungul vremii. Nu este întîmplător că experții U.N.C.T.A.D. rețin drept cauze ale infirmării unora dintre ipotezele Strategiei dezvoltării deteriorările care s-au produs în economia mondială după 1970. În fapt, este vorba de trei mari aspecte ale crizei economico-financiare care confruntă lumea capitalistă.

În primul rînd, creșterea economică pe care țările capitaliste dezvoltate au cunoscut-o între 1971 și mijlocul anului 1973 a cedat locul unei relaxări economice (în al doilea semestru 1973) și recesiunii în decursul anului 1974. În timp ce produsul național brut pe ansamblul țărilor O.C.D.E. a sporit cu mai mult de 6% în 1973, creșterea în expresie reală pentru 1974 și 1975, conform studiului publicat de această organizație în decembrie anul trecut, va fi probabil în jur de zero.

În al doilea rînd, acest climat de criză are, pentru creșterea economică a țărilor

tie a.c. la Lima (Peru) și despre a cărei problematică „Revista economică” a relatat mai pe larg în numărul său precedent (10 1975). O altă reuniune importantă sub aspectele amintite mai sus este sesiunea extraordinară a Consiliului U.N.C.T.A.D., care se desfășoară de la 10 la 21 martie a.c. la Geneva și pe a cărei ordine de zi figurează examinarea rezultatelor înregistrate până în prezent în îndeplinirea obiectivelor celui de-al doilea Deceniu al Națiunilor Unite pentru dezvoltare. Unora din taturile definitorii ale acestei probleme le este consacrat articolul de față.

cu o valoare monetară care a sporit puțin și cu o valoare reală care s-a diminuat substanțial.

Direcții noi de gândire și acțiune

ANALIZA succintelor date prezentate mai înainte nu poate pretinde, evident, să constituie un bilanț al aplicării actualei Strategii internaționale a dezvoltării, la jumătatea Deceniului. Realitățile pe care ele le oglindesc sînt în fapt resorturile căutărilor actuale în direcția unor noi politici în domeniul comerțului și al transferului de tehnici, al transformării mecanismului financiar și monetar internațional, al cooperării între toate țările. Adaptarea Strategiei dezvoltării la cerințele celei de-a doua jumătăți a Deceniului își găsește un nou cadru de realizare în contextul inițiativelor și măsurilor privind instaurarea unei noi ordini economice internaționale.

Căutărilor amintite mai sus își vor găsi loc fără îndoială, și în cadrul lucrărilor sesiunii extraordinare a Consiliului U.N.C.T.A.D. care au început la 10 martie a.c. la Geneva. Sesiunea evaluează rezultatele de până acum ale aplicării Strategiei internaționale a dezvoltării, progresele înregistrate în ceea ce privește aplicarea Declarației și a Programului de acțiune privind instaurarea unei noi ordini economice internaționale, și examinează problemele sesiunii extraordinare a Adunării Generale a ONU ce va fi consacrată anul acesta dezvoltării și cooperării economice internaționale. Scopul acestei reuniuni și al altora similare este de a crea condiții mai favorabile pentru realizarea țelurilor urmărite în cadrul celei de a doua jumătăți a actualului Deceniu al dezvoltării. S-au conturat în acest sens două mari direcții de gândire și acțiune în cadrul U.N.C.T.A.D., care ambele afirmă că țările necesitate unor noi principii și mecanisme în relațiile economice internaționale, principii și mecanisme pe care, în marea lor majoritate, țara noastră le-a afirmat și susținut în mod consecvent cu nenumărate prilejuri.

Prima direcție se referă la probleme actualmente în curs de dezbateri în cadrul instituțiilor internaționale, privind relațiile dintre țările în curs de dezvoltare și restul economiei mondiale.

Astfel, în ce privește perfecționarea sistemului a devenit clar că între realizarea obiectivelor dezvoltării și jocul forțelor pieței internaționale — care este de fapt de natură capitalistă — există o incompatibilitate. Ultimele documente întocmite în cadrul U.N.C.T.A.D. nu ezită să afirme că „adoptarea unei concepții mai «dirijate» în problema dezvoltării înseamnă stăpînirea forțelor pieței, în așa fel încît ele să contribuie la realizarea obiectivelor unei noi strategii internaționale a dezvoltării și nu să o înăbușe”.

Revizuirea unor orientări ale actualei Strategii a dezvoltării, de care vorbeam la început, presupune în noile condiții modificarea „regulilor jocului” care stau în prezent la baza comerțului, a transferului de tehnici și a sistemului monetar inter-

național. Unele dintre noile reguli au fost deja inițiate, altele doar formulate.

Vom aminti la început adoptarea Convenției privind un cod de conduită al conferințelor maritime de către Conferința O.N.U. în 1973—1974. Pe bună dreptate, codul de conduită al conferințelor maritime a fost caracterizat drept prima încercare de a se reglementa operațiunile unui grup de întreprinderi private care operează sub forma cartelurilor internaționale. Printre obiectivele și principiile expuse în preambulul Convenției se numără și principiul conform căruia practicile în materie de transport maritim nu trebuie să antreneze nici o discriminare față de interesele nici unei țări, furnizorii și utilizatorii de servicii de transport maritime, ca și „autoritățile competente”. Trebuie să se consulte reciproc asupra problemelor de interes comun, iar conferințele maritime trebuie să pună la dispoziția părților interesate informațiile pertinente asupra activității lor. Aplicarea prevederilor Convenției este condiționată atât de ratificarea și intrarea lor în vigoare cât mai rapide, cât și de consolidarea poziției țărilor în curs de dezvoltare în cadrul consultărilor cu conferințele maritime.

Dacă Codul de conduită al conferințelor maritime a fost prima acțiune realizată în contextul măsurilor care vizează o nouă ordine economică internațională, Programul global integrat pentru produsele de bază este inițiativa cea mai recentă și, probabil, cea mai urgentă. Propunerile Secretarului general al U.N.C.T.A.D. în legătură cu acest Program vizează adoptarea unor politici internaționale, „globale” prin gama de produse primare pe care le-ar cuprinde și „integrate” prin aceea că ar fi concepute ca un tot unitar (vezi „Revista economică” nr. 7/1975, p. 23-24). Discutarea lor în cadrul recentei reuniuni a Comisiei U.N.C.T.A.D. pentru produsele de bază a relevat interesul evasi-unanim pe care le-au suscitât intenția tuturor țărilor de a le examina în detaliu și necesitatea elucidării unei serii de aspecte practice ale aplicării prevederilor Programului, cum ar fi: dimensiunile, costurile și amplasarea stocurilor internaționale de produse de

în curs de dezvoltare, consecințe cu atât mai grave cu cît inflația din țările occidentale se menține la un indice ridicat. Avînd în vedere că unul din canalele de transmitere în exterior a inflației îl reprezintă prețurile de export ale articolelor industriale, se înțelege că, atîta timp cît țările capitaliste dezvoltate nu reușesc să ia măsuri eficiente pentru stăpînirea inflației, raportul de schimb pentru un mare număr de țări în curs de dezvoltare se va deteriora în continuare.

În al treilea rînd, această evoluție defavorabilă este întreținută de schimburile bruște și considerabile care s-au produs în raporturile dintre prețurile produselor de bază și prețurile articolelor industriale (la care s-a adăugat sporirea prețului petrolului). Începînd cu a doua parte a anului 1974, iar în unele cazuri încă înainte de mijlocul aceluși an, prețurile la numeroase produse de bază, cu deosebire minerale, metale și alte materii prime industriale exportate de către țările în curs de dezvoltare, au reînceput să scadă. Cauza: relaxarea activității industriale din țările capitaliste dezvoltate și ajustările de stocuri — adică, cu alte cuvinte închiderea unui cerc vicios, ale cărui consecințe n-ar putea fi mai bine evidențiate decît prin balanța de plăți a „lumii a treia”.

Dintre cele 87 de țări în curs de dezvoltare pentru care am dispus de date, 43 au înregistrat în 1970 o degradare a raporturilor de schimb, iar pentru 23 dintre ele (care grupează circa 40% din populația țărilor în curs de dezvoltare) pierderea a fost mai mare de 10%. De remarcat că, în 1973, țările în curs de dezvoltare (fără cele exportatoare de petrol) au înregistrat un deficit comercial global de 12 miliarde dolari, iar pentru 1974 se estimează un deficit de 20 miliarde dolari (de relevat că numai ceva mai mult de o treime din creșterea costurilor importurilor în 1974 se datorează ridicării prețurilor petrolului). Deficitele din 1974 riscă dealtfel să se agraveze în continuare în 1975, în lipsa unor aranjamente internaționale eficiente care să stabilizeze prețurile produselor de bază.

În alt plan, dar tot pe linia resurselor externe ale dezvoltării, este de reamintit că țările membre ale Comitetului de ajutor pentru dezvoltare al O.C.D.E. s-au îndepărtat tot mai mult de obiectivul transferării anuale a 0,7% din PNB-ul lor sub forma ajutorului public pentru dezvoltare. La începutul anilor '60 nivelul realizat a fost de 0,53%, pentru ca între 1966 și 1969 să fie de 0,40%, iar în perioada 1970-1973 doar de 0,32%. Condițiile și modalitățile ajutorului nu au fost nici ele ameliorate astfel încît să compenseze dificultățile generate de un flux de ajutor pentru dezvoltare

CREȘTEREA ECONOMICĂ A ȚĂRILOR ÎN CURS DE DEZVOLTARE

1960-1973

	Populația în 1973 (mil)	PNB pe locuitor în 1973 (dol)	Variația anuală în procente			
			PNB ^{a)} 1960-1970	PNB ^{b)} 1970-1972	PNB pe locuitor ^{c)} 1960-1970	PNB pe locuitor ^{c)} 1970-1972
Principalele țări exportatoare de petrol	276	310	5,9	7,8	3,1	4,9
Alte țări în curs de dezvoltare	1565	235	5,1	5,3	2,5	2,7
a) exportatoare de articole industriale, aflate în expansiune rapidă	103	715	7,9	7,3	5,0	4,4
b) alte țări:						
- PIB/loc. ^{c)} peste 250 dol.	307	530	4,9	6,5	2,2	3,8
- PNB/loc. ^{c)} sub 250 dol.	1155	115	4,2	3,0	1,7	0,5
din care:						
trei mari țări ^{d)}	748	100	3,9	2,0	1,6	-0,3
țări cel mai puțin avansate	157	95	3,4	2,9	0,8	0,3
T O T A L ^{e)}	1841	245	5,2	5,7	2,6	3,1

a) în prețurile anului 1972

b) în expresia reală

c) Valoarea estimativă în 1973 (pe baza prețurilor și a cursurilor de schimb din 1972)

d) Bangladesh, India și Pakistan

e) Fără țările în curs de dezvoltare din Europa de sud și răsăriteană, precum și fără țările socialiste din Asia

Sursa: Rapport du Secrétaire général de la CNUCED (TD/B/530, p.10)

bază; principiile și regulile de intervenție pe piață; tehnicile și sursele de finanțare; incidentele Programului asupra țărilor în curs de dezvoltare importatoare de materii prime etc. Lista acestor aspecte este mai amplă, însă Secretariatul U.N.C.T.A.D. apreciază că studiile vor putea fi terminate în cursul acestui an, decizia privind adoptarea Programului global integrat urmînd să fie luată cu ocazia celei de a IV-a sesiuni a U.N.C.T.A.D., programată să aibă loc la Nairobi în mai 1976. De asemenea, un caracter prioritar capătă și elaborarea unui Cod internațional de conduită pentru transferul de tehnici, precum și revizuirea sistemului internațional al brevetelor, care să răspundă nevoii țărilor în curs de dezvoltare de a putea obține, în condiții rezonabile, tehnicile străine care le convin și de a dezvolta la maximum propriile competențe științifice și tehnice.

În cazul exporturilor de articole industriale și semifinite de către țările în curs de dezvoltare, continuă să stea în atenție — datorită slabei realizări de pînă acum — necesitatea lărgirii accesului la piețe, a facilitării amenajărilor de structură și a suprimării pe cît posibil a practicilor comerciale restrictive. Sistemul generalizat de preferințe este susceptibil de îmbunătățiri în legătură cu produsele vizate, gradul de preferință tarifară acordat, nivelul „plafonelor” și volumul contingentelor tarifare preferențiale.

Stadiul acțiunilor trecute în revistă, ca și măsurile necesare vizînd reforma sistemului monetar internațional și asigurarea resurselor financiare externe pentru dezvoltare, dovedesc că pînă în prezent, numeroase țări, îndeosebi statele occidentale cele mai dezvoltate, nu au dovedit interesul cuvenit, care ar fi fost de așteptat din partea lor, în sprijinirea Strategiei interna-

ționale a dezvoltării. Ar fi de menționat, de exemplu, că stabilirea unei legături între crearea drepturilor speciale de trage-re (D.S.T.) și resursele financiare adiționale pentru dezvoltare, care să facă parte integrantă din noul sistem, deși, susținută de numeroși membri ai F.M.I., continuă să fie încă o problemă de studiu.

În acest context, intervine cea de-a doua direcție despre care spuneam că se face simțită în cadrul U.N.C.T.A.D. Și anume, pornind de la actualele raporturi economice dintre lumea dezvoltată și cea rămasă în urmă în dezvoltarea sa, și de la necesitatea transformării lor, se afirmă că o nouă strategie a dezvoltării trebuie să urmărească să facă țările în curs de dezvoltare din ce în ce mai puțin dependente de țările dezvoltate. Progresul economic și social al „lumii a treia” trebuie să depindă în mult mai mare măsură decît pînă acum de consolidarea cooperării comerciale și economice între țările în curs de dezvoltare înseși. Se vorbește de o așa-numită „autonomie colectivă”, concept mai larg decît acordurile de integrare sau de cooperare regională și subregională încheiate pînă în prezent de numeroase țări în curs de dezvoltare.

În noile condiții, elementul cel mai dinamic al efortului internațional de dezvoltare va putea fi tocmai cooperarea economică dintre țările în curs de dezvoltare, extinsă asupra întregii game de relații economice: finanțe, transporturi, cooperare tehnică, specializare industrială și agricolă. Această „autonomie colectivă” implică antrenarea lichidităților deținute de țările în curs de dezvoltare exportatoare de petrol, precum și formarea și a altor asociații ale producătorilor de produse de bază, de genul O.P.E.C. De asemenea, sînt susceptibile de a fi extinse noi forme de

acorduri de plată prin care să se promoveze comerțul între țările în curs de dezvoltare. Sînt deja cîteva exemple în acest sens, cum ar fi: crearea de către șase țări din Asia a Uniunii Asiatice de compensare, care a început să funcționeze oficial în decembrie 1974, două acorduri de compensare de același gen care funcționează de mai mulți ani în America Latină, unul legat de Asociația latino-americană a liberului schimb, celălalt regrupînd țările membre ale Pieței Comune a Americii centrale.

Faptul că „autonomia colectivă” nu va trebui să însemne „autarhie colectivă” reiese din sublinierea necesității cooperării pe baze noi între țările în curs de dezvoltare și toate celelalte țări. Un loc deosebit în documentele elaborate de U.N.C.T.A.D. îl ocupă problema cooperării cu țările socialiste. Astfel, dacă cooperarea între țările „lumii a treia” devine „o condiție de prim ordin a instaurării unei noi ordini economice internaționale”, „cooperarea economică mai strînsă între țările în curs de dezvoltare și țările socialiste va contribui la stabilirea unui sistem comercial global mai „dirijat”, ca și la facilitarea industrializării țărilor în curs de dezvoltare” (TD/B/530, p. 13 și 41).

România sprijină constant eforturile făcute pentru ca intrarea în cea de-a doua jumătate a Deceniului dezvoltării să aibă loc concomitent cu instaurarea treptată a unei noi ordini economice internaționale, pe care viața o impune cu acuitate. Atîngerea obiectivelor Strategiei internaționale a dezvoltării și măsurile privind instaurarea noii ordini politice și economice internaționale se conjugă în acțiunile concertate desfășurate de comunitatea mondială pentru lichidarea decalajelor economice.

Gh. DUMITRU
C. VASILIADE

CRIZA ECONOMIEI CAPITALISTE

(Urmare din pag. 17)

țelor obiective va fi penetrată tot mai mult de plan și de planificare; elementele de anarhie vor atrage intervenția statală crescîndă, dar în condițiile păstrării profitului ca regulator principal al producției, planul, limitînd în anumite domenii anarhia, o va ridica, în ansamblu, la un nivel mai înalt și cu repercusiuni mai profunde, generînd ceea ce am putea denumi cu un cuvînt planarhie.

Care din aceste două „ieșiri” din actuala criză a societății burgheze va prevala într-o țară sau alta — depinde în mod hotărîtor de raportul forțelor de clasă, de capacitatea partidelor comuniste și muncitorești de a asigura unitatea clasei muncitoare, a tuturor forțelor progresiste antimonopoliste în lupta pentru înlăturarea dominației oligarhiei monopoliste, pentru instaurarea unei noi democrații, pentru reorganizarea pe baze noi, a producției și a întregii vieți sociale, în interesul maselor muncitoare.

În al treilea rînd, este vorba de aspectele internaționale ale crizelor amintite. În condițiile accentuării continue a interdependențelor economice între state, disproporțiile și crizele economice, generate de orînduirea capitalistă se reflectă, pînă la urmă, într-o măsură sau alta, asupra tuturor statelor, și de aceea întreaga comunitate internațională este profund interesată în asanarea izvoarelor de dezechilibru — înainte de toate în lichidarea împărțirii lumii în țări bogate și țări sărace, în democratizarea relațiilor interstatuale. „Este tot mai evident că depășirea actualei crize economice care domină viața internațională nu se poate realiza pe baza vechilor norme și principii care au generat raporturile dintre state și care au dus în fapt la împărțirea lumii în asupriți și asupritori, în săraci și bogați”¹⁾.

Formulînd teza despre începutul noii faze a crizei sistemului capitalist, Raportul prezentat de tovarășul Nicolae Ceaușescu la al XI-lea Congres al partidului subliniază că viața internațională contemporană se deosebește radical de perioadele anterioare, în primul rînd datorită existenței sistemului socialist mondial, care deține aproape 40% în producția mondială și care prin succesele obținute în făurirea noii orînduiri sociale, prin politica de pace și colaborare internațională, dă o nouă perspectivă soluționării problemelor complexe în interesul maselor populare,

a tuturor popoarelor, al progresului și al păcii. În același sens, acționează prăbușirea imperiilor coloniale, apariția noilor state independente, care joacă un rol tot mai important în viața internațională. Pe toate continentele acționează forțe sociale puternice, fără precedent, care se pronunță cu tot mai multă hotărîre pentru o politică nouă, de progres social, pentru soluționarea problemelor pe o cale nouă, pentru instaurarea unei noi ordini economice și politice internaționale.

Plasînd analiza fenomenelor de criză a capitalismului în context planetar, documentele partidului nostru insistă asupra necesității abolirii vechilor structuri inechitabile din sistemul relațiilor economice mondiale, a instaurării unei noi ordini economice și politice internaționale.

Așa cum arătam mai sus, diferitele laturi ale crizei actuale a societății capitaliste sînt strîns interferate, după cum sînt strîns legate între ele aspectul intern și cel internațional. Aprecierea de ansamblu asupra tuturor acestor procese, de înaltă ținută teoretică și de mare însemnătate teoretică și politică, este conținută în Programul partidului nostru: „Actuala criză mondială, care cuprinde toate laturile vieții economico-sociale, demonstrează cu putere că vechile relații interne și internaționale create de orînduirea capitalistă nu mai corespund noilor forțe de producție, dezvoltării impetuoase a revoluției tehnico-științifice, nu mai pot oferi soluții corespunzătoare — în interesul maselor largi populare, al progresului — problemelor complexe ce preocupă lumea contemporană. Societatea omenescă este tot mai mult confruntată cu contradicțiile create de orînduirea capitalistă, de politica imperialistă, colonialistă și neocolonialistă. Legitățile obiective, dialectica socială, necesitățile progresului societății reclamă sfărîmarea vechilor cătușe care pun în pericol însăși civilizația umană, cer făurirea unei lumi a dreptății sociale și naționale, atît în cadrul fiecărui stat cît și pe plan mondial, care să asigure un nou avînt al forțelor de producție, al științei și culturii, al progresului general”²⁾.

¹⁾ Nicolae Ceaușescu, Cuvîntarea rostită la încheierea lucrărilor Consfățuirii cu activul de partid și de stat din domeniul comerțului exterior și cooperării economice internaționale. Scinteia, 15 februarie, 1975.

²⁾ Programul Partidului Comunist Român de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintare a României spre comunism, București, Editura politică, 1975, pag. 138.

Eficiența utilizării repetate a materiilor prime în U.R.S.S.

RIDICAREA nivelului utilizării complexe a materiilor prime permite satisfacerea nevoilor economiei naționale pe seama producției suplimentare obținute, precum și realizarea de economii la investiții, la fondurile valutare, la cheltuielile materiale și de muncă. În cazul Uniunii Sovietice, prin utilizarea complexă a materiilor prime se asigură în prezent — arată autorii unui studiu recent *) — aproape totalitatea metalelor rare, peste 80% din materia primă necesară pentru fabricarea acidului sulfuric, zeci de mii de tone de cupru, plumb și zinc (din minereuri polimetalice) etc. Ponderea valorii producției „însoțitoare”, care se obține suplimentar — alături de cea de bază — prin utilizarea complexă a materiei prime, reprezintă 20% pe ansamblul metalurgiei neferoase din U.R.S.S.

Întrucât accelerarea progresului tehnico-științific (electrificarea, chimizarea, automatizarea ș.a.), dezvoltarea în ritm rapid a unor ramuri industriale de vîrf, ca și a sferei activităților neproductive determină creșterea continuă a nevoilor de materii prime, problemele economisirii acestora, ale cercetării metodelor și mijloacelor care să permită micșorarea rolului factorului „materie primă” în cadrul economiei naționale devin din ce în ce mai actuale. Elaborarea de metode și tehnologii avansate, raționale din punct de vedere economic, pentru reintegrarea repetată în circuitul economiei naționale a deșeurilor care rezultă în cadrul diferitelor stadii ale producției, pentru reutilizarea — ca materie primă — a diferitelor mijloace și unelte de muncă, uzate fizic sau moral, pot fi considerate și în perioada următoare drept una din căile esențiale de economisire a resurselor de materii prime.

Evidențiind întărirea continuă a rolului economisirii muncii materializate, autorii studiului amintit subliniază că de aplicarea în practică a unui amplu program de măsuri pentru utilizarea rațională a materiei prime depinde ridicarea eficienței producției sociale, precum și repartiția venitului național în fond de acumulare și fond de consum. Întărirea continuă a rolului reducerii relative și absolute a consumului de materii prime, materiale și energie în ridicarea eficienței producției sociale se explică, în special, prin creșterea complexității și a costului extracției materiilor prime naturale (de pildă, exploatarea unor minereuri mai sărace în metal necesită operații suplimentare de prelucrare și îmbogățire). Problema se cere abordată în cadrul complex al îmbunătățirii structurii de ramură a industriei (pe seama reducerii ponderii ramurilor extractive care necesită un volum mai mare de investiții și de muncă), al micșorării consumului de materiale pe ansamblul producției sociale, al îmbunătățirii stării mediului înconjurător.

IN ANALIZA concretă a modalităților de utilizare repetată a materiilor prime, autorii studiului se opresc îndeosebi asupra metalurgiei, industriei de celuloză și hîrtie, a sectorului energetic.

Folosirea fierului vechi, de exemplu,

constituie o sursă importantă pentru ridicarea eficienței siderurgiei și îmbunătățirea utilizării materiei prime feroase. Fierul vechi și fonta sînt aproape interschimbabile în instalațiile pentru producerea oțelului; dar, în timp ce cheltuiala specifică pentru colectarea și pregătirea unei tone de fier vechi reprezintă 10—12 ruble, investiția specifică pentru obținerea unei tone de fontă poate ajunge la 100—120 ruble. S-a calculat că utilizarea unui procent de 25% deșeuri metalice la turnarea unui milion de tone piese de fontă ar permite realizarea unor economii de circa 50 milioane de ruble, investițiile necesare în acest scop putînd să se amortizeze în decurs de un an și jumătate. Aplicarea acestui sistem pe ansamblul siderurgiei sovietice ar da un efect echivalent cu sporul producției de piese turnate din fontă, planificat pe seama capacităților întreprinderilor noi sau reconstruite.

Luînd în considerare eficiența ridicată a întreprinderilor metalurgice care utilizează drept materie primă metale vechi și deșeuri de metal (eficiență de circa 6—10 ori superioară celei realizate de întreprinderile care lucrează pe bază de materii prime primare), autorii studiului opinează pentru redistribuirea investițiilor capitale, respectiv pentru majorarea celor destinate edificării întreprinderilor din prima categorie. Totodată, ei atrag atenția asupra necesității de a se elabora tehnologii adecvate pentru reutilizarea unor materii prime, de a se asigura o repartitie teritorială rațională a noilor întreprinderi, de a se dezvolta intens o rețea complexă de colectare și aprovizionare cu metale vechi, de a se distribui acestea din urmă între diferitele subramuri ale metalurgiei în funcție de locul unde pot fi utilizate cu maximă eficiență (de pildă, este mai rentabil să se folosească unele deșeuri ale metalurgiei neferoase în siderurgie, la producția de aliaje și oțeluri).

Ample posibilități de mărire a volumului producției prin utilizarea materiei prime „recuperate” există și în industria de celuloză și hîrtie, ramură care ar putea realiza pe această cale însemnate economii de masă lemnoasă. Se apreciază că fiecare tonă și jumătate de deșeuri de hîrtie și carton, folosită de această ramură, permite economisirea a aproximativ o tonă de masă lemnoasă, iar prelucrarea lor revine cu 70% mai ieftin decît costul celulozei importate și cu aproape 40% decît pasta lemnoasă și celuloza din producția internă. Consumul de hîrtie și carton vechi a crescut de circa două ori în U.R.S.S. în cursul deceniului al șaptelea, dar reprezenta în 1970 doar ceva mai mult de 20% din întregul volum al materiei prime consumate de ramură. Utilizarea în proporții crescînde a hîrtiei și cartonului vechi, ca înlocuitor al materiei prime de bază, nu va reclama în prima etapă importante investiții capitale, fiind necesare în primul rînd mașini de sortat, prese și instalații de purificare și înnoibilare.

Importanța raționalizării consumului de combustibil și energie este ilustrată prin faptul că reducerea numai cu 1% a acestui consum pe economia națională a U.R.S.S. echivalează — pentru cincinalul

în curs — cu circa 9,5—10 mil. t.c.c., cantitate pentru extracția și transportul căreia se cheltuiesc (în condițiile din partea europeană a țării) aproape 750 mil. ruble. Ținîndu-se seama de faptul că necesarul de consum de energie al economiei naționale crește în ritm susținut, atragerea în circuit a unor resurse secundare, depistarea surselor respective și elaborarea măsurilor necesare pentru valorificarea lor constituie o sarcină de prim rang.

Eficiența utilizării resurselor energetice secundare este determinată — atît la nivel macro-economic cît și la cel micro-economic — de orientarea (sau, mai bine zis, orientările) care se dau acestei utilizări. Abordarea complexă, multilaterală a problemei, luîndu-se în considerare nevoile reale ale fiecărui proces de producție și condițiile specifice zonei respective, determină mărirea cu 15—40% a eficienței utilizării resurselor.

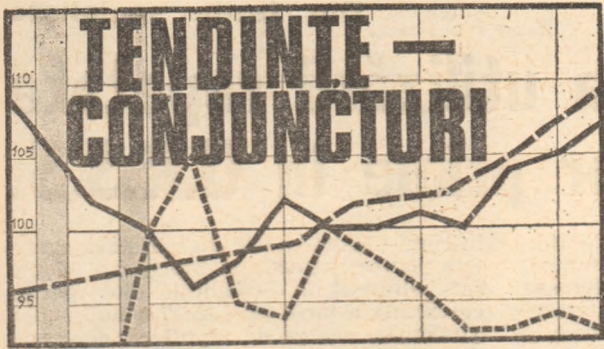
Pe de altă parte, evidențiază autorii, problemele folosirii materiilor prime trebuie corelate cu măsurile de protecție a mediului înconjurător; acest lucru își găsește expresia, de pildă, în proiectarea la întreprinderile noi a unor procese tehnologice în circuit închis, care să asigure utilizarea completă sau maximă posibilă a tuturor fluxurilor materiale, inclusiv reciclarea aerului și a apei folosite.

UN ROL IMPORTANT în orientarea eforturilor către utilizarea complexă a materiilor prime îl poate juca perfecționarea sistemului prețurilor la produsele rezultate dintr-o asemenea prelucrare. Imperfecțiunile existente în acest domeniu — arată autorii, — determină întreprinderile să se orienteze cu prioritate, la stabilirea planurilor lor de perspectivă, către materia primă produsă de alte ramuri, și nu către folosirea deșeurilor de producție.

Printre cele mai actuale probleme concrete ale extinderii prelucrării complexe a materiei prime, un loc important îl ocupă evaluarea eficienței acestei utilizări prin prisma intereselor economiei naționale. Analiza sistemului de factori care condiționează eficiența utilizării complexe a materiei prime în perioada actuală, precum și elaborarea metodologiei de apreciere a eficienței (ținînd seama de respectivii factori) constituie o condiție imperioasă pentru fundamentarea planurilor și aprecierea rezultatelor aplicării unor măsuri în acest domeniu. Evaluarea corectă a eficienței, adică compararea cheltuielilor și a rezultatelor pe diverse orientări și măsuri de utilizare complexă a materiei prime, devine — așa cum se subliniază în încheierea studiului — o problemă cu ample semnificații practice, care determină sub multiple aspecte eficiența funcționării întregului sistem al producției industriale.

N. P.

*) Vezi I. Javoronkova și V. Leksin, Problemele utilizării raționale a resurselor de materii prime, „Voprosi ekonomiki”, nr. 9/1974.

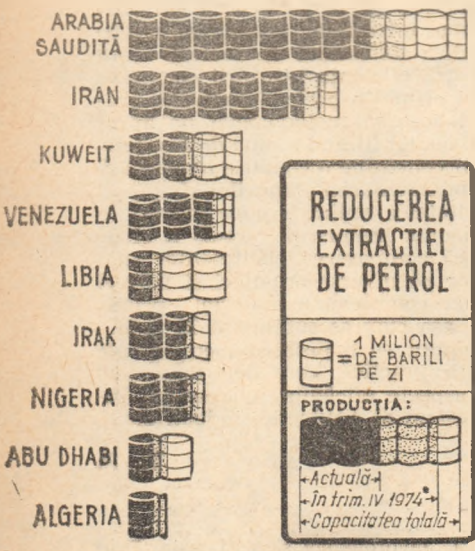

Comerțul Est-Vest în 1974

POTRIVIT unor date preliminare prezentate recent de premierul polonez Piotr Jaroszewicz și citate de săptăminalul Polityka, în 1974 schimburile comerciale ale țărilor socialiste membre ale C.A.E.R. cu țările nesocialiste au depășit suma de 50 miliarde dolari, față de 21 miliarde dolari în 1970 și 40 miliarde în 1973.

Reduceri ale extracției de petrol

CA URMARE a diminuării cererii pe piața mondială și pentru a evita o deteriorare a prețurilor, țările producătoare de petrol au procedat în ultimele luni la o accentuată reducere a extracției acestei materii prime. De exemplu, serie Newsweek, publicând graficul de mai jos, Arabia Saudită și-a redus producția cu 6%, iar Iranul cu 8%. Alte state, ca Libia și Abu Dhabi au înregistrat un procentaj scăzut al vânzărilor.

REDUCEREA EXTRACȚIEI DE PETROL

1 MILION DE BARILI PE ZI

PRODUCȚIA:

- Actuală
- In trim. IV 1974
- Capacitatea totală

medie
(după „Newsweek“)

Exportul african

UN RAPORT al Secretariatului Comisiei Economice O.N.U. pentru Africa (C.E.A.) subliniază că în 1974 exporturile de mărfuri din țările africane s-au ridicat la 38 miliarde dolari, iar importurile la 24,5 miliarde dolari. Depășirea valorică a importurilor de către exporturi este explicată de Comisie prin creșterea temporară a prețurilor materiilor prime pe piața mondială. Pronosticind continuarea tendințelor inflaționiste în lumea capitalistă în 1975, Secretariatul C.E.A. recomandă țărilor africane între altele să-și extindă substanțial schimburile comerciale cu țările socialiste.

Cauciucul natural: producție, consum, prețuri

PRODUCȚIA MONDIALĂ de cauciuc natural în primele 10 luni ale anului 1974 este apreciată la 2 912 500 tone, în timp ce consumul s-a cifrat la 2 895 000 tone. Producția de cauciuc sintetic a atins în aceeași perioadă 6 135 000 tone, față de un consum de 5 992 500 tone. Stocurile la sfârșitul lunii octombrie 1974 scăzuseră la 1 752 000 tone.

Cunoscuta firmă americană „Goodyear Tire and Rubber Co.” arată că se așteaptă la o creștere a consumului mondial de cauciuc natural în 1975 cu 3%. Potențialul producției de cauciuc natural, plus vânzările din stocurile guvernamentale, sînt considerate mai mult decît suficiente pentru a satisface cererea sporită.

Prețurile cauciucului natural se situează în prezent în jur de 30 cenți per livră (1 livră = 0,453 kg) față de peste 55 cenți per livră la începutul anului 1974. Pentru anul în curs se prevede o medie a prețului de 34 cenți per livră. Se apreciază că consumul de cauciuc natural va continua să crească în restul anilor '70, între altele pentru că cererea de produse de cauciuc în țările mai puțin dezvoltate se intensifică.

Comerțul iugoslavo-american

CAMERA DE COMERȚ a R.S.F. Iugoslavia evaluează la 670 milioane dolari valoarea comerțului iugoslavo-american în 1974. Anul trecut Iugoslavia a exportat în S.U.A. mărfuri în valoare de 316 milioane dolari, adică cu 40% mai mult decît în 1973. Importurile ei din S.U.A. au atins 354 milioane dolari, adică s-au dublat față de 1973. Potrivit aprecierilor Camerei iugoslave pentru promovarea relațiilor economice cu S.U.A., printre mărfurile al căror import din S.U.A. a sporit se numără în special nutrețuri, unele materii prime și utilaje. Iugoslavia a exportat în S.U.A. cupru, oțel și produse din metal, confecții, încălțăminte și altele. O scădere a înregistrat comerțul cu conserve.

Automobilele cehoslovace

PLANUL DE STAT al R.S. Cehoslovace pe 1975 prevede livrarea pe piața internă a 166 000 autoturisme, cu 10,8% mai multe decît anul trecut, din care 80 600 din producția proprie (marca „Skoda”), iar restul importate din diferite țări, printre care și România. În același timp, Cehoslovacia va livra anul acesta în țările socialiste membre ale C.A.E.R. 49 000 autoturisme, iar în țări capitaliste alte 26 000 autoturisme. Vor fi, de asemenea, exportate cîteva mii de camioane și zeci de mii de motociclete.

Acord internațional privind prețul la zahăr?

ȚĂRILE din America Latină și zona Mării Caraibilor, care furnizează peste 50% din exportul mondial de zahăr, vor încerca să creeze o organizație care să influențeze stabilirea prețului la zahărul vîndut de ele pe piața internațională. În acest scop reprezentanții a 28 de țări din regiunile amintite au inițiat o reuniune ce urmează să aibă loc între 21 și 26 aprilie a. c. la Puerto Plata, în Republica Dominicană.

Recesiune în țările O. C. D. E.

SECRETARIATUL Organizației pentru Cooperare și Dezvoltare Economică (O.C.D.E.) a

„reactualizat” la o cotă mai scăzută previziunile privind indicele global de creștere a țărilor membre pentru anul 1975. Potrivit declarației secretarului general al organizației, Emile van Lennep, dacă previziunile inițiale menționau un indice de creștere de 0,5% în prezent se apreciază că țărilor din zonă vor cunoaște în mod global o recesiune în acest an. El a precizat că o evoluție ascendentă va avea loc în cel de-al doilea semestru, „dar recesiunea care va fi înregistrată în primele șase luni va fi mai puternică decît ascensiunea care va urma”.

Priorități în industria japoneză

DUPĂ CUM se subliniază într-un raport recent al Federației organizațiilor economice „Keidanren” din Japonia, asupra căilor de dezvoltare a industriei japoneze pînă în anul 1980, ridicarea nivelului tehnologic al industriei constituie cheia dezvoltării, în ansamblu, a economiei nipone, recomandîndu-se sporirea investițiilor în programe de cercetări tehnologice. În optica specialiștilor de la „Keidanren”, industria japoneză trebuie să acorde prioritate construcției de mașini și industriei chimice, cu un înalt nivel tehnologic și un consum redus de materii prime și energie. Raportul preconizează orientarea și desfășurarea procesului de restructurare a industriei japoneze în strînsă legătură cu evoluțiile economice pe plan internațional, pornind de la premisa că Japonia va trebui să-și asigure, în continuare, din import cea mai mare parte a resurselor naturale necesare, ceea ce presupune dezvoltarea accentuată a comerțului exterior nipon.

C.E.E.: piața cartofului

RECOLTA de cartofi din țările Pieței Comune a crescut în 1974 sensibil față de anul precedent; ea a avut loc pe seama creșterii randamentelor la hectar (în medie, de la 28,4 la 30,9 tone), în condițiile reducerii suprafețelor cultivate în majoritatea țărilor membre. Principalele țări producătoare sînt R.F.G. (14,55 mil. tone), Franța (circa 7,3 mil.), Anglia (6,5 mil.) și Olanda (6 mil.). Se apreciază că livrările sporite în cadrul Comunității ar putea determina o scădere a prețurilor la cartofi, iar exporturile în țări terțe ar putea crește, întrucît capacitatea de absorbție a pieței interne va rămîne practic constantă.

PIATA MONETARA INTERNATIONALA

CURSURI

Curs central	Curs la 26.XII. 1973	la 3.III 1975	7.III 1975	Abaterea ¹⁾ în % a cursului valutei în ziua de 7.III.1975 față de:		Abaterea ¹⁾ în % a cursului dolarului față de diversele valute în perioada 28.XII 1973-7.III. 1975	
				Cursul Central din 28.XII.1973	Nivelul din 28.XII.1973	Cursul Central din 28.XII.1973	Nivelul din 28.XII.1973
Marca vest-germană	2,66904	2,6990	2,2745	2,3150	+15,29	+16,59	-14,23
Francul elvețian	3,3855	3,2500	2,3960	2,4500	+38,18	+32,65	-24,62
Francul francez	4,60414	4,7025	4,1525	4,1900	+9,88	+12,25	-8,99
Lira sterlină ²⁾	2,6952	2,3250	2,4325	2,4203	-16,40	+1,09	-3,94
Lira italiană	523,50	607,0	626,80	632,15	-17,9	-3,98	+1,14
Yenul japonez	308,0	280,20	286,10	285,50	+7,88	-1,86	+1,89
Florinul olandez	2,78117	2,8260	2,3850	2,3703	+17,33	+19,22	-16,27
Pretul aurului la Londra	-	103,87	181,60	179,25	-	-	-

1) + Revalorizare (apreciere de fapt); - devalorizare (deprecieri de fapt); 2) dolari pentru 1 liră sterlină; 3) prețul aurului în dolari/uncie, primul fixing

LA ÎNCEPUTUL săptămânii 3-7 martie a.c., dolarul S.U.A. a fost supus din nou unor puternice speculații „à la baisse”, cursul său față de alte valute, cum ar fi francul belgian, florinul olandez, francul francez și marca vest-germană, situându-se la cele mai scăzute niveluri înregistrate vreodată. Reluarea atacurilor speculative asupra dolarului s-a datorat atât unor cauze legate de evoluția

economiei americane cât și incertitudinilor în legătură cu poziția țărilor membre OPEC privitor la utilizarea monedei americane la încasarea veniturilor petroliere.

În ceea ce privește conjunctura economiei S.U.A. datele pe luna ianuarie a.c. confirmă accentuarea tendințelor recesioniste și a inflației; producția industrială a scăzut cu 3,6%, iar în perioada octombrie 1974 - ianuarie 1975 scăderea este de 10%. În același timp deficitul balanței de plăți a S.U.A. pe anul 1974 calculat pe baza metodei tranzacțiilor oficiale s-a ridicat la 7,96 miliarde dolari,

Nivelul orientativ al dobinzilor pe piața eurovalutei în perioada 3-7 martie 1975 niveluri minime și maxime.

VALUTA	Termen	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
DOLARUL S.U.A.	LUNA					6,375		6,6875			
	SUNA					7,3125		7,50			
FRANCU ELVEȚIAN	LUNA					3,75		4,50			
	SUNA					4,625		5,125			
FRANCU FRANCEZ	LUNA					5,50		6,125			
	SUNA					5,625		6,375			
YENUL JAPONEZ	LUNA					5,75		6,375			
	SUNA					6,125		6,625			

față de 5,3 miliarde în 1973, iar pe baza metodei lichidității la 18,11 miliarde dolari, față de 7,61 miliarde în 1973.

Conform unor aprecieri, în anul 1975 S.U.A. vor trebui să facă față unui deficit al plăților curente de circa 6-7 miliarde dolari, în timp ce R.F. Germania ar putea să înregistreze un excedent de circa 14 miliarde dolari.

Băncile centrale ale principalelor țări occidentale au intervenit pe piață pentru a sprijini cursul monedei americane pe parcursul mai multor zile, ceea ce a contribuit alături de alți factori la o ușoară redresare a poziției dolarului spre sfârșitul perioadei.

Redresarea cursului dolarului s-a datorat și ultimelor măsuri luate de principalele țări occidentale pe linia relaxării politicii de credit și a stimulării scăderii dobinzilor. În ultimile două săptămâni autoritățile monetare din Franța, Elveția, Olanda și R.F. Germania au procedat la o reducere a taxei oficiale a scontului în țările respective paralel cu o serie de alte măsuri menite a ieftini creditul. În felul acesta este așteptată o reducere a ecarterului existent în ultimul timp între dobinzile de pe piețele monetare vest-europene și piața monetară din S.U.A., ecart care a constituit unul din factorii ce au influențat negativ poziția dolarului pe piețele valutare

Taxa oficială a scontului în unele țări capitaliste la data de 7 III, 1975.

Anglia ^{x)}	10,50 %	Italia	8,0 %
Austria	6,50 %	Japonia	9,0 %
Belgia	8,25 %	Luxemburg	8,25 %
Canada	8,25 %	Norvegia	5,50 %
Danemarca	9,0 %	Olanda	6,0 %
Elveția	5,0 %	Suedia	7,0 %
Finlanda	9,25 %	S.U.A.	6,75 %
Franța	11,0 %		
R.F.G.	5,0 %		
Israel	6,0 %		

x) Dobînda minimă de împrumut (Minimum Lending Rate)

internaționale. De altfel, la 10 martie în S.U.A. taxa oficială a scontului a fost redusă la 6,25%.

De menționat că tendința de scădere a dobinzilor pe piața monetară americană a continuat și în perioada analizată, dobînda preferențială (prime rate) fiind redusă de unele bănci la 7,75%.

Teodor GIURGIU

IPOTEZE • PREVIZIUNI

● Perspective demografice

POTRIVIT raportului O.N.U. asupra situației demografice mondiale, publicat recent la New York, populația globului se ridică la 4 290 milioane de locuitori. În condițiile menținerii actualelor ritmuri de creștere demografică, ea va atinge cifra de 15 miliarde de oameni în anul 2075.

Calculul referitoare la populația Americii Latine arată că aceasta urmează să se dubleze în jurul anului 2000. După cum s-a menționat în preajma inaugurării lucrărilor celei de-a doua conferințe latino-americane asupra populației, actualmente ea este de 316 milioane de locuitori.

● Cuba : 1976—1980

PROIECTUL de directive privind primul plan cincinal al Republicii Cuba (pe

anii 1976—1980), care urmează a fi aprobat la apropiatul Congres al Partidului Comunist din Cuba, prevede — între altele — investiții în sectorul construcțiilor în valoare de 11,8 mld. pesos, volumul acestora urmînd să depășească în 1980 de aproape 2,5 ori nivelul stabilit pentru anul în curs.

Investițiile vor fi îndreptate cu prioritate în domeniul industriei, urmărindu-se punerea în funcțiune a unor noi întreprinderi chimice, de ciment, de prelucrare a metalelor. Un obiectiv deosebit de important îl constituie prima uzină atomo-electrică din Cuba.

Alocații sporite vor primi învățămîntul, ocrotirea sănătății și construcția de locuințe, în cursul cincinalului următor fiind prevăzut să se construiască, de pildă, 1 200 de școli internate (pentru mai mult de 600 mii de elevi) și circa 200 000 de locuințe noi.

● Anglia : ritmuri lente

„CARTEA ALBĂ”, publicată recent de guvernul englez, asupra cheltuielilor statului pe anii financiari 1974/75—1978/79, preconizează reducerea ritmului mediu anual de creștere a acestora de la 2,75% (conform estimățiilor din luna noiembrie 1974) la 2,25%. Printre principalele capitole de cheltuieli la care sînt de așteptat măsuri de reducere se numără : alocațiile pentru organele locale de administrație, subsidiile pentru menținerea prețurilor la produsele alimentare, precum și ajutorul financiar acordat industriilor naționalizate din Anglia.

Pe de altă parte, conform prognozelor publicate în „Cartea albă”, ritmul mediu anual de creștere a produsului intern brut în Anglia se va situa, în perioada 1973—1979, între 2,5 și 3,5%, iar cheltuielile de consum ale populației vor spori într-un ritm de numai 1,3—2,2%.

Argumente pentru o nouă ordine economică internațională

INSTABILITATEA MONETARĂ ÎN OCCIDENT

Se caută remedii

ECONOMIA mondială este profund afectată în timpul de față de creșterea dezechilibrelor economice și monetare în țările capitaliste dezvoltate. Potrivit celor mai recente indicatori disponibili, criza economică și financiară din aceste țări se conturează a fi cea mai puternică din întreaga perioadă de după cel de-al doilea război mondial. Aceiași indicatori marchează agravarea deprecierei inflaționiste a banilor, reflectată în creșterea prețurilor la bunurile de consum, pe o lărgime de front și cu o acuitate unică în întreaga istorie a dezvoltării capitalismului în perioadele de pace. Instabilitatea monetară din Occident se întindează pe întreaga filieră a relațiilor economice interna-

ționale, alterând climatul în care se desfășoară ele, provocând pierderi puternic resimțite multor participanți la circuitul economic mondial. Una din marile probleme ale actualității o constituie deci găsirea de căi și metode pentru combaterea riscurilor instabilității, în condițiile în care vechile forme de organizare a vieții economice internaționale s-au perimat în mare măsură, iar o nouă ordine nu s-a cristalizat încă. Căutările în acest sens pot fi mai bine înțelese în lumina prefacerii pe care le-au suferit în timp mecanismele de asigurare mai mult sau mai puțin organizată a stabilității monetare în economia capitalistă, înainte de a se ajunge în prezent la măsuri „pe cont propriu” într-o serie de țări occidentale.

STABILITATEA banilor, menținerea intactă a puterii lor de cumpărare, este un principiu fundamental al eticii relațiilor de schimb atât la nivelul național, cât și la cel internațional. Această stabilitate este în esență rezultanta echilibrului dintre masa banilor existentă în circulație și nevoile de bani ale economiei, la o anumită viteză de circulație a banilor.

Cum se realizează acest echilibru? Sau, mai precis, se poate realiza un asemenea echilibru?

Dacă facem abstracție de țările socialiste, în care planificarea centralizată a economiei pune la îndemina statului pirghiile necesare pentru menținerea stabilității banilor și pentru întărirea puterii lor de cumpărare, experiența țărilor capitaliste dovedește că în ceea ce le privește răspunsul trebuie dat în funcție de o apreciere în timp a posibilităților capitalismului de a realiza echilibrul monetar.

monezile de aur sau introduceau în circulație monezi de aur din străinătate, iar banca de emisiune era solicitată să acorde mai multe credite, deci să pună în circulație mai multe bancnote. Cât privește libertatea circulației internaționale a aurului, ea a mai contribuit la asigurarea stabilității cursurilor valutare și, prin aceasta, la dezvoltarea pieței mondiale capitaliste.

Generalizarea folosirii aurului ca bază a sistemelor monetare a fost reflexul dezvoltării capitalismului, al necesității consolidării circulației bănești, corespunzător producției și circulației sporite de mărfuri. Transformarea capitalismului liberei concurențe în capitalism monopolist a modificat total condițiile realizării echilibrului monetar.

țării monetare, în sensul trecerii de la stabilitate ca efect obiectiv al mecanismelor economice, la stabilitatea ca efect al acțiunilor subiective ale autorităților monetare și ale populației.

În consecință, principiul stabilității a fost statuat, pe plan național, în legile monetare ale diferitelor țări, iar băncile centrale au fost chemate ca, prin activitatea lor monetară și de credit, precum și prin activitatea de control asupra operațiilor aparatului bancar în ansamblu, să vegheze la traducerea lui în viață.

În paralel pe plan internațional, stabilitatea relațiilor valorice dintre valute a fost înscrisă printre principiile primului sistem valutar internațional din lume (1944), în timp ce statutul Fondului Monetar Internațional — ca organism central de supraveghere și sprijinire a aplicării acestui sistem — a prevăzut între funcțiile lui pe aceea de încurajare a politicii de stabilitate a cursurilor valutare și a evitării devalorizării banilor în scopuri de concurență internațională.

Profețiile optimiste cu privire la realizarea stabilității banilor și la restabilirea ordinii în relațiile valutare internaționale în urma creării sistemului valutar internațional și a F.M.I., s-au dovedit neîntemeiate. Evoluția evenimentelor a demonstrat incapacitatea convențiilor internaționale de a înlătura carențele etalonului aur-devize care se manifestaseră din plin în perioada dintre cele două războaie mondiale. Deprecierea inflaționistă a banilor într-un ritm lent, „tiritor”, din deceniul '60 a degenerat în anii din urmă într-o inflație rapid ascendentă, susceptibilă să conducă la faza finală, catastrofică, a inflației galopante. Degradarea progresivă a monedelor din țările capitaliste dezvoltate a devenit unul dintre fenomenele dominante care, împreună cu criza economică, caracterizează în prezent situația economică în lumea capitalistă. Inflația a ajuns într-un stadiu în care nu mai „combate” criza economică, ci este asociată cu criza și, în multe privințe, a determinat-o.

Pe plan internațional, principiul fixității cursurilor și parităților valutare, care străbatea că un fir roșu întregul eșafodaj al sistemului valutar internațional și întreaga activitate valutară a F.M.I., a trebuit să fie abandonat, ca de altfel toate celelalte principii fundamentale ale sistemului, dovedind de fapt falimentul voluntarismului și pragmatismului ca mijloc de realizare a echilibrului valutar în condițiile date. Soluțiile încercate pentru menținerea stabilității monetare cu ajutorul unor

...la voluntarism și pragmatism

De la echilibrul monetar spontan...

ATIT TIMP cât lumea capitalistă a utilizat etalonul aur ca bază a sistemelor monetare naționale, stabilitatea relativă a banilor a avut în principiu un caracter automat, întrucât prin modul lui specific de aplicare, el constituia „mina invizibilă” care restabiea echilibrul monetar de câte ori era amenințat să se transforme în dezechilibru.

Bateria liberă a monezilor de aur stabilea legătura directă între aur ca marfă și aur ca monedă. Alături de aceasta, libertatea de tezaurizare și destezaurizare a aurului, convertibilitatea nelimitată a semnelor valorii în monezi de aur și circulația liberă a aurului între țări contribuiau la reglarea spontană a cantității de bani în circulație în raport cu nevoile economiei. În cazul apariției unui exces de bani în canalele circulației, o parte din banii de aur se transformau în lingouri, se tezurau sau se exportau, iar o parte din bancnote erau convertite la bancă, ieșind astfel din circulație. Echilibrul între existență și nevoi era restabilit. Invers, în cazul apariției unor nevoi sporite de bani ale economiei, particularii transformau la monetărie lingourile de aur în monezi, scoteau din tezaur

TRECEREA la etalonul aur-devize după primul război mondial a constituit o renunțare la legătura directă între bancnotele în circulație și aurul deținut de banca de emisiune. În structura circulației bănești interne au dispărut monezile de aur și au rămas semnele valorii, bancnotele și piesele divizionare din metale ieftine. Convertirea semnelor valorii s-a limitat la transformarea lor în devize sau valute, adică în mijloace de plată ale altor țări în care bani proprii erau convertibili în mod legal și practic în aur exportabil.

În condițiile lichidării legăturilor dintre circulația bănească și aur a fost lichidat și automatismul echilibrului monetar. El a fost înlocuit cu voluntarismul și pragmatismul în alimentarea cu bani a canalelor circulației. Premisele realizării echilibrului au devenit: pe de o parte, politica băncii centrale și a aparatului bancar în ansamblu de emisie a semnelor valorii numai pe măsura cerințelor circulației, iar pe de altă parte, încrederea deplină a populației în stabilitatea acestor semne. Dacă una din premise nu există — și cu atât mai mult dacă lipseau amândouă —, echilibrul monetar se transforma în dezechilibru.

Trecerea de la etalonul aur la etalonul aur-devize și ulterior la etalonul dolar a determinat deci o schimbare hotărâtoare a modalităților de menținere a stabili-

sisteme de norme care să realizeze atât pe plan intern, cât și pe cel internațional, echilibrul dintre masa banilor în circulație și nevoile de bani ale economiei, s-au dovedit neviabile. Așa cum arăta recent tovarășul Nicolae Ceaușescu, secretarul general al partidului, **depășirea actualei crize economice care domină viața internațională nu se poate realiza pe baza vechilor norme și principii care au guvernat raporturile dintre state și care au dus, în fapt, la împărțirea lumii în asupriți și asupritori, în săraci și bogați. Învingerea crizei economice și soluționarea problemelor complexe care preocupă astăzi omenirea cer așezarea relațiilor interstatale pe baze noi, de deplină egalitate și echitate.** O nouă ordine valutar-financiară nu poate fi concepută decât ca parte integrantă a noii ordini economice și politice mondiale care să-i creeze condițiile de existență.

Modalitățile auto-apărării

CARENȚA sistemelor monetare naționale bazate pe etalonul aur-dezave, precum și a sistemului valutar internațional bazat pe același etalon, în domeniul asigurării stabilității banilor și a relațiilor intervalutare a pus cu acuitate problema apărării participanților la schimburile economice de consecințele instabilității inflaționiste a banilor. Se conturează astfel o nouă etapă a încercărilor de realizare a echilibrului monetar: dacă înapoierea la etalonul aur este considerată imposibilă, dacă sistemul de norme monetare internaționale și naționale s-a dovedit inefficient, singura soluție a rămas ca cei interesați să găsească ei înșiși acele căi și metode de autoapărare împotriva daunelor rezultate din instabilitatea banilor, care să ducă la schimburi echilibrate, echitabile. Întrucât actuala instabilitate inflaționistă a banilor este cea mai mare și cea mai răspândită din 1933 încoace, este firesc ca perioada pe care o străbatem să fie o perioadă de intensă căutare a mijloacelor de combatere a consecințelor acestei instabilități de către înșiși cei interesați.

Evident, aceste încercări au și ele un caracter istoric: ele vor rămâne în actualitate atât vreme cât nu se va realiza o nouă ordine valutar-financiară care să garanteze echilibrul monetar și valutar, deci să combată inechitățile provocate de instabilitatea monetară.

Instabilitatea relațiilor valorice dintre monede face ca unele persoane fizice sau grupe sociale să obțină mai mult, iar altele mai puțin decât înainte de declanșarea (sau înainte de agravarea) fenomenului inflaționist, **ca efect al inflației.** Transferul inflaționist de venit național se poate urmări pe mai multe planuri și anume:

a) **pe planul veniturilor nominale:** în timpul inflației, persoanele sau grupele sociale ale căror venituri cresc mai încet decât prețurile pe care le plătesc, obțin o parte mai mică din venitul național ca înainte, în timp ce persoanele sau grupele sociale ale căror venituri nominale cresc mai repede, sînt în câștig;

b) **pe planul relațiilor contractuale:** partea care s-a angajat să furnizeze o cantitate determinată de produse pierde din cauza depreciării inflaționiste a banilor, iar partea care s-a angajat să plătească o sumă determinată de bani ca preț al produselor câștigă. Dacă asemenea contracte sînt încheiate între părți care rezidă în țări diferite, iar moneda convenită este în curs de depreciere inflaționistă, are loc concomitent un transfer de substanță de la țara care livrează marfa la cea care

efectuează plata, în măsura în care suma de bani reprezentînd prețul de plătit și-a micșorat puterea de cumpărare pînă la termenul de plată contractual.

În general, inflația tinde să opereze un transfer de venit național între cei care au avut bănească și cei care au avut în bunuri materiale, să redistribuie puterea de cumpărare reală - de cite ori creanțele și datoriile sînt exprimate în sume fixe - luînd de la creditorii și dînd debitorilor.

Oricare ar fi planul pe care se operează transferul inflaționist de venit național, un asemenea transfer nu este echitabil. Din această cauză, perioadele de mari inflații, ca aceea pe care o parcurge în prezent lumea capitalistă, sînt în același timp un laborator de soluții pentru combaterea inechităților provocate de instabilitatea monetară.

În privința veniturilor nominale, este firesc ca salariații, pensionarii, micii rentieri, deci

În cadrul Fondului Monetar Internațional și în afara lui se caută căi și metode pentru combaterea riscurilor instabilității monetare

grupele sociale cu venituri fixe care constată că aceste venituri nominale reprezintă de fapt venituri reale tot mai mici, să revendice majorarea veniturilor în pas cu deprecierea inflaționistă a banilor. Chiar în ipoteza succesului acestor revendicări, majorarea veniturilor este obținută într-un moment în care ea a „omologat” un grad de depreciere existent în perioada discuțiilor cu patronatul, însă depășit între timp ca urmare a continuării și accentuării procesului inflaționist. În felul acesta, creșterea veniturilor nominale nu se realizează în pas cu scăderea puterii de cumpărare a banilor, ci întotdeauna cu cel puțin un pas în urmă, ceea ce reprezintă o pierdere efectivă, continuă, pentru oamenii muncii.

Cea mai recentă cucerire în acest domeniu, obținută ca urmare a mișcărilor revendicative ale clasei muncitoare în unele țări capitaliste, este recalcularea automată a salariilor la anumite perioade de timp, în funcție de evoluția costului vieții. Deși în felul acesta se realizează o reducere a pierderilor din deprecierea banilor, experiența arată că indexarea veniturilor din muncă nu elimină decât parțial redistribuirea venitului național între diferitele categorii sociale, ca urmare a inflației.

Pe planul relațiilor contractuale, apărarea împotriva pierderilor din deprecierea inflațio-

nistă a banilor s-a bazat în trecut pe însușirea în contracte a clauzei aur sau a clauzei valută. În cazul clauzei aur, moneda în care urmau să se facă plățile era definită în contract prin conținutul ei legal în aur. Dacă în cursul îndeplinirii obligațiilor contractuale această monedă se devaloriza, suma de plată se majora automat pentru a corespunde vechii definiții în aur. Întrucît în condițiile crizei valutare actuale unele monede, cum este dolarul S.U.A., au încetat de a mai fi definite în aur, iar o asemenea definiție a altor monede importante din lumea capitalistă a căzut în desuetudine ca urmare a adoptării cursurilor flotante, clauza aur nu mai este inserată în contracte.

O situație similară are clauza valută. Ea apăra în trecut de pierderile cauzate prin deprecierea monedei în care urmau să se facă plățile contractuale, statuînd obligația debitorului de a plăti o sumă mai mare, calculată în funcție de cursul valutei contractuale față de o altă valută considerată stabilă. Deoarece în condițiile actuale inflații generalizate, nici una din principalele monede ale lumii capitaliste nu este stabilă, clauza valută nu-și mai produce efectul stabilizator pe care se conta înainte.

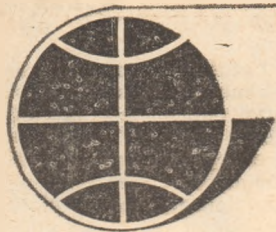
Cea mai importantă încercare - pînă la această dată - de a crea un punct fix de referință, o „stea polară” în relațiile valutare infestate de inflație, o constituie stabilirea din 1974, a valorii provizorii (interimare) a drepturilor speciale de tragere (D.S.T.) emise de F.M.I., în funcție de monedele unor țări care au o pondere mai mare în exportul mondial de bunuri și servicii, și nu în funcție de dolar ca în momentul creării D.S.T. (pentru unele detalii, vezi „Revista economică” nr. 10/1975, p. 31). În condițiile actuale de instabilitate generală a monedelor capitaliste - ca de altfel și a prețului aurului - D.S.T. constituie în felul acesta un instrument stabil, un punct de referință care poate fi folosit în vederea rezolvării echitabile a problemei raporturilor valorice dintre monede. Există indicii că, în aceste condiții, clauza aur și clauza valută vor putea fi înlocuite cu clauza D.S.T. sau o clauză similară.

Dealtfel, există și indicii că D.S.T. vor putea lua locul aurului și al valutarilor nu numai pentru apărarea echității în obligațiile contractuale, dar și pentru definirea monedelor naționale. Un comunicat al Băncii Centrale a Iranului a anunțat că rialul iranian - legat în trecut de dolarul S.U.A. - va fi definit pe viitor în funcție de D.S.T.

Aceeași idee care a stat la baza creării D.S.T. a fost utilizată la 30 ianuarie a.c. de Turcia, lira turcă fiind devalorizată în funcție de un „coș” de valute vest-europene; de Organizația țărilor exportatoare de petrol (O.P.E.C.) care reflectează la indexarea prețului petrolului în funcție de asemenea de un „coș” de monede sau de produse industriale de bază; de o bancă din Londra care calculează o unitate monetară stabilită în funcție de un alt „coș” de 12 valute ale unor țări arabe etc.

Desigur, toate aceste căutări pe plan monetar în domeniul realizării unor rapoarturi de schimb echitabile sînt paliative. Soluția sănătoasă rezidă, așa cum arăta tovarășul Nicolae Ceaușescu la Consfățuirea cu activul de partid și de stat din domeniul comerțului exterior și cooperării economice, în adoptarea unui sistem internațional care să permită o mai mare stabilitate a prețurilor, în constituirea unui organism internațional cu participarea tuturor statelor interesate, care să asigure soluționarea problemelor în interesul tuturor națiunilor, să promoveze activ afirmarea în viață a noilor principii, a noii ordini economice internaționale.

dr. Costin KIRIȚESCU

Turismul in schimburile mondiale

DEȘI A ÎNREGISTRAT anul trecut un recul determinat de accentuarea fenomenelor recesioniste din lumea occidentală, turismul se plasează totuși pe unul din primele locuri în ansamblul schimburilor economice între națiuni, reprezentând peste 6% din acestea. Din 1962 pînă în 1973 numărul turiștilor „internaționali” a crescut vertiginos — de la 81,4 milioane la 215 milioane, în timp ce rețelele realizate de pe urma acestei activități au urcat de la 7,8 miliarde dolari la 23,7 miliarde dolari. Pentru a răspunde cerințelor ridicate de această dinamică dezvoltare, la sfîrșitul anului trecut a fost creată Organizația Mondială de Turism. O.M.T. este un organism interguvernamental care își propune să furnizeze informații calificate și recomandări tuturor statelor, indiferent de nivelul lor de dezvoltare, să se constituie într-un forum de dialoguri, schimburi de idei, să elaboreze studii și previziuni specializate, să organizeze cursuri de formare profesională pentru a contribui la remedierea penuriei — mai ales în țările în curs de dezvoltare — de cadre calificate necesare acestei „industrii” în plină expansiune.

Foamea

CEEA CE în urmă cu cîțiva ani părea a fi un pericol potențial a devenit astăzi o realitate — scrie revista „Bulletin Européen”. Din 900 milioane de locuitori ai 42 de țări subdezvoltate (7 în Asia, 32 în Africa și 3 în America Latină), trei pă-

țrimi suferă cronic de foame și sînt decimați de subnutriție. Anul trecut, precizează publicația, în cele șapte zile cît au durat lucrările Conferinței mondiale O.N.U.

pentru alimentație, au murit de foame în lume 10 000 de oameni. Situația este atestată și de faptul că în timp ce sursele de hrană se înmulțesc fără încetare rezervele alimentare au scăzut continuu.

Valorificarea cărbunelui brun

ZILNIC, în R.D. Germană sînt înălțurați 2,7 milioane mc de steril pentru a se putea extrage cele 675 000 tone de cărbune brun, necesare aprovizionării cu combustibil a economiei naționale și a populației. În acest scop, celor 100 000 de mineri le stau la dispoziție instalații de înaltă productivitate. Aproximativ jumătate din exploatarea la zi se află în prezent în regiunea Cottbus care deține și 60% din rezervele de cărbune ale R.D.G. Celelalte exploatare sînt rîspindite în regiunile Halle și Leipzig.

Cu toate că zăcămintele cele mai avantajoase au fost deja epuizate, există mari rezerve de cărbune brun ale căror straturi au o grosime între 5 și 15 metri. Inconvenientul principal constă în faptul că straturile se află la o adîncime din ce în ce mai mare (în medie, pentru a recupera o tonă de cărbune trebuie înălțurați 4 mc de steril).

În R.D. Germană asigurarea exploatării neîntrerupte a cărbunelui brun constituie o necesitate vitală, deoarece 80% din producția de energie electrică se bazează pe acest combustibil.

Profilul directorului

REZULTATELE unei anchete, efectuată în rîndul directorilor de întreprinderi din U.R.S.S. și publicată de revista sovietică „Ekonomika i organizatia promișlennogo proizvodstva” (nr. 6 1974) au evidențiat că vîrsta lor medie este de 47 ani. În ceea ce privește profilul activității anterioare, 26,9% dintre ei au lucrat în producție (mai mulți decît în țări capitaliste, ca Anglia, Franța sau R.F.G.) și numai 4,6% în funcții economice (mai puțini decît în țările respective). Două treimi din directorii de întreprinderi din U.R.S.S. au studii superioare; dintre aceștia 85% au absolvit o facultate cu profil tehnic (pondere mai mare decît în orice țară capitalistă din Europa), 13% — o facultate economică, iar 2% posedă o diplomă în științe umanistice (mult mai puțini decît în țările capitaliste, incluse — pentru comparație — în anchetă).

Fuga de New York

DUPĂ CUM relatează Agenția France Presse, în New York există aproximativ 4 milioane mp de birouri nefolosite, ceea ce reprezintă 18% din suprafețele construite în acest scop. Cel mai grav afectat de această criză este „World Trade Center”, destinat să cuprindă sediile celor mai mari întreprinderi din Statele Unite. La patru ani după darea sa în folosință, această construcție, formată din două corpuri înalte de 400 metri, n-a fost închiriat decît în proporție de trei sferturi. În plus, întrucît lucrările de construcție, evaluate la înce-

put la 650 milioane de dolari, au atins în final 900 milioane de dolari, recuperarea investiției are un handicap suplimentar de 10 milioane de dolari pe an.

Începînd cu anul 1969, numeroase întreprinderi nemulțumite de funcționarea serviciilor publice și de creșterea continuă a chiriilor la New York, și-au mutat sediul la Washington sau în alte orașe. Promotorii noilor „zgîrie nori” mizează, totuși, pe demolarea vechilor imobile — 50.000 mp pe an la New York — pentru a-și putea asigura ocuparea imenselor clădiri din oțel și sticlă.

„Petrolul în clocot”

SUB ACEST TITLU revista „Newsweek” (25 februarie 1975) publică o hartă a tercnurilor din platformele continentale ale Statelor Unite ale Americii cu rezerve po-

sibile de petrol. După cum se menționează în articol pentru ca S.U.A. să-și cîștige independența în materie de energie este necesar să pună în exploatare vastele zăcăminte de țitei și gaze naturale ce se presupune că se află de-a lungul coastelor Atlanticului, Pacificului și ale Alaskai. Posibilitatea deschiderii acestor noi „robinețe” de petrol a dat însă loc unei dispute în special în jurul problemei cine deține dreptul de proprietate asupra acestor zăcăminte, statele federate riverane sau guvernul federal, și de aici cum să se împartă avantajele rezultate. În același timp, se pune accentul și pe latura ecologică, de protecție a apelor mărilor și de prevenire a riscurilor decurgînd din poluarea lor cu țitei. zăcămintele aflîndu-se la o depărtare de 30 pînă la 200 mile de țarm și la peste 300 m sub apă.

Singapore: politică de atragere a investițiilor

SINGAPORE — stat de dimensiuni moderate (suprafață 581 kmp; populația — circa 2,5 mil. locuitori) — cunoaște o intensă activitate economică și financiară datorită și poziției sale la încrucișare: unor importante căi comerciale între trei continente: Asia, Africa și Europa. Urmarind să dezvolte — alături de tradiționala activitate comercială — și industria guvernul statului Singapore desfășoară o politică de atragere a capitalurilor străine. După cum arată recent revista „L'Usine Nouvelle”, la mijlocul anului 1973 volumul global al investițiilor străine reprezentă 4,8 miliarde franci, capitalurile provenit din S.U.A. avînd o pondere de 37%, din Anglia — 15%, din Olanda — 14% ș.a.m.d.

Rezervele obligatorii ale băncilor

Doina Retevoescu, București — Rezervele obligatorii constituie un instrument foarte des folosit de către autoritățile din diversele țări capitaliste în vederea reglementării lichidității pieței monetare și a nivelului dobânzilor. La determinarea rezervelor obligatorii se poate avea în vedere întregul pasiv al băncilor sau numai valoarea depozitelor. De asemenea, se pot avea în vedere numai unele categorii de depozite sau numai creșterea acestora după o anumită dată etc. Rezervele obligatorii pot fi fixate în procent uniform pentru întreg sistemul bancar sau într-un procent diferit ținând seama de mărimea diverselor bănci, de situația lor juridică etc. Rezervele pot fi constituite din fondurile lichide ale băncilor sau din alte valori deținute în portofoliul lor și ele pot rămâne la bănci dar fără drept de a fi utilizate sau pot fi depozitate la banca centrală. Fondurile constituite drept rezerve obligatorii de către instituțiile de credit, de obicei, nu sînt purtătoare de dobîndă.

Această măsură — aplicată pentru prima dată în Italia, în anul 1926 — a fost folosită inițial cu scopul de a apăra parțial depozitele efectuate de clienții la bănci de riscul insolvențabilității acestora. Acest lucru se justifică prin faptul că investirea unei părți din fondurile administrate de către bănci în valori cum ar fi titlurile de stat și depozite la banca centrală contribuie la limitarea riscului pierderii acestor fonduri. Începînd din anul 1930, introducerea și modificarea procentului rezervelor obligatorii sînt folosite ca un instrument destul de eficient de către autoritățile monetare pentru a controla crearea și distribuirea creditului de către băncile comerciale etc.

Sporirea procentului rezervelor obligatorii are drept consecință o reducere a posibilităților sistemului bancar de a acorda credite, în vreme ce o reducere a procentului rezervelor obligatorii va acționa în sens invers.

În practica bancară impunerea și modificarea procentului rezervelor obligatorii sînt considerate ca o măsură alternativă operațiilor de „open market” (vezi „Viața economică” nr. 15/1974) sub aspectul reglementării lichidității sistemului bancar și implicit a nivelului dobânzilor.

Cu toate acestea, influența celor două măsuri asupra lichidității sistemului bancar este diferită. Astfel, în timp ce rezervele obligatorii interesează toate băncile din țara respectivă, operațiile de „open market” influențează fiecare bancă în mod diferit în funcție de valoarea titlurilor de stat pe care aceasta le păstrează în portofoliul său sau de măsura în care clienții uneia sau altele dintre bănci recurg la fondurile păstrate în conturi deschise la acestea, pentru a achiziționa hirtii de valoare. De asemenea, în timp ce rezervele obligatorii sînt în majoritatea cazurilor nepurtătoare de dobînzii, titlurile tranzacționate pe piața deschisă sînt întotdeauna purtătoare de dobînzii. Între cele două instrumente mai există și alte deosebiri.

T. G.

** Operații pe piața deschisă: vânzarea sau cumpărarea de hirtii de valoare de către banca centrală la bursa de valori în alt loc în care se confruntă cererea și oferta.*

succede celei, mai restrinse, de la Yaounde, s-a hotărît crearea unor organisme instituționale, printre care un Consiliu ministerial, un Consiliu al ambasadorilor și o Adunare consultativă parlamentară.

Avioane

Răzvan Olinescu, Satu-Mare. — 1) În luna ianuarie a.c. producția de petrol a Iranului a fost cu 10 la sută mai mică decît în decembrie 1974; 2) Iranul a cumpărat în luna februarie a.c. șase din cele 19 avioane Boeing 747 ale companiei Trans World Airlines (T.W.A.); pentru echivalentul sumei de 490 milioane de franci. T.W.A. trece în ultima vreme printr-o serie de dificultăți financiare, pentru depășirea cărora a încheiat un acord cu cealaltă mare companie aeriană americană, Pan American, prin care cele două societăți renunță să se mai concureze pe anumite rute. Astfel, Pan American a preluat de la T.W.A. cursele de pe rutele spre și dinspre Frankfurt pe Main și cîteva orașe din Asia, renunțînd în schimb în favoarea T.W.A. la cursele de pe rutele spre și dinspre Paris, Barcelona, Casablanca și Nisa. Un asemenea acord ar fi intrat, fără îndoială, cu un an-doi în urmă, sub incidența legislației americane antitrust. Dar, după cum se vede, în actualele condiții, considerentele de raționalitate au prevalat. 3) Actualul secretar de stat american Henry Kissinger a intrat la Universitatea Harvard în 1947, la vîrsta de 24 de ani, și a absolvit-o în anul 1950. După cum a mărturisit recent unui ziarist, după absolvirea Universității Harvard, Henry Kissinger era pe punctul de a începe să studieze medicina, pentru a deveni psihiatru. A condus seminarii și a predat la Harvard între 1948 și 1955 și apoi din 1957, cînd și-a reluat postul de director executiv al Seminarilor internaționale de la Harvard, pînă în 1969, cînd a intrat în guvern. După cum relatează publicația engleză **Observer Magazine**, printre personalitățile care în decursul anilor au urmat la Harvard seminariile sale se numără actualul președinte al Franței, Valéry Giscard d'Estaing, pe atunci (în 1954) în vîrstă de 28 de ani și lucrînd la Ministerul Finanțelor, actualul ministru de externe israelian Yigal Allon, ministrul vest-german al cooperării economice Erhard Eppler și fostul premier belgian Leo Tindemans, fostul ministru norvegian

al afacerilor externe Knut Frydenlund și alții.

Natalitate

Z. Hagivreta, Beius — 1) Față de situația din 1973 prezentată în nr. 4/1975 privind numărul copiilor născuți vii la 1 000 locuitori în Cehoslovacia (18,8), datele pe 1974 indică o nouă creștere, la aproape 20 la mie, această țară ocupînd în prezent unul din primele locuri din Europa la acest indicator. Ca urmare a acțiunilor întreprinse de stat pentru încurajarea natalității, în 1974 s-au născut în Cehoslovacia 290 000 copii, cu 60 000 mai mulți decît în anul anterior. Un spor important, de la 15 la 18 născuți vii la 1 000 locuitori, s-a înregistrat anul trecut și în Ungaria, tendință care — menținută grație măsurilor adoptate în ultimii ani — va contribui într-o primă etapă la asigurarea reproducției simple a populației, iar mai tîrziu la o creștere lentă a numărului locuitorilor și îmbunătățirea structurii pe vîrste a populației, scrie **Népszabadság**.

2) În țara noastră în 1973 s-au înregistrat 18,2 născuți vii la 1 000 locuitori (16,4 la mie în mediul urban și 19,5 în mediul rural). Nivelul maxim pe țară s-a înregistrat în 1973 în județul Vaslui (24,9 născuți vii la 1 000 locuitori).

A.I.E.

N. Scutelnicu, Turnu-Măgurele. — Despre Agenția Internațională pentru Energie (A.I.E.) ca formă de asociere a țărilor capitaliste dezvoltate consumatoare de petrol am scris în nr. 3/1975. De atunci la A.I.E. a mai aderat și Noua Zeelandă. Norvegia, care s-a retras din A.I.E., participă totuși la lucrările Comitetului director al Agenției în calitate de observator.

Copyright

Smaranda Ciocărlan, A.S.E., București — 1) Prin copyright se înțelege dreptul exclusiv, garantat prin lege — pentru o perioadă definită de timp (de exemplu, în S.U.A., pentru 28 de ani, cu posibilitatea reînnoirii pentru încă 28 de ani) — autorului, editorului sau distribuitorului unei opere literare, muzicale sau artistice de a publica, a vinde, a difuza, a ecraniza, a înregistra etc., această operă sau o parte din ea. Persoana sau firma respectivă este liberă să autorizeze reproducerea operii respective sau a unei părți din ea, even-

tual contra unei plăți. 2) Congresul economiștilor de limbă franceză are loc anual, începînd din 1926, la inițiativa unor profesori francezi, belgieni și elvețieni. Publicarea referatelor este încredințată în mod tradițional editurii franceze Cujas.

Statistici

cinematografice

Liviu Mureșan, Buftea — 1) Este foarte greu de stabilit o ierarhie a țărilor după numărul cineaștilor, datorită marilor diferențe de la o țară la alta privind mărimea și structura populației. De aceea, în statistică se calculează un alt indicator și anume spectacole vizionate în medie de un locuitor pe an. Astfel, dacă în Olanda, Japonia sau Egipt revin în medie anual numai 2 spectacole pe locuitor, în Belgia, Suedia, R.F.G. revin 3, în Franța, Anglia sau Polonia — 4, în Italia — 11, în Bulgaria — 13, în Grecia — 15, iar în U.R.S.S. — 19 spectacole. În țara noastră media respectivă este de 9,7, corespunzînd în 1973 unui total de 177,4 milioane spectatori. În 1948 totalul spectatorilor fuseseră în țara noastră de 41,7 milioane, în 1965 de 204,7 milioane, iar în 1970 de 198,7 milioane. Această evoluție — foarte răspîndită în lumea contemporană — este explicată în literatura economică în primul rînd prin pătrunderea și extinderea rapidă a televiziunii, la care se prezintă săptămînal un număr important de filme. 2) Primul film sonor a fost proiectat la 6 iulie 1923 la New York. 3) Drept anul de naștere al televiziunii este considerat 1926, dar răspîndirea ei pe plan mondial a avut loc în ultimele decenii.

Consiliul Nordic

Vincențiu Mares, Oradea — Consiliul Nordic este un organism politic consultativ fondat în anul 1952, compus din membri ai parlamentelor și reprezentanții ai guvernelor din Danemarca, Norvegia, Suedia, Islanda și (din 1956) Finlanda, cu alte cuvinte din țările scandinave. Consultările privesc probleme de interes comun ale țărilor respective. Crearea liniilor aeriene scandinave (S.A.S.) este un rezultat al cooperării în Consiliul Nordic.

ERATA. În nr. 10 din 7.III.1975 la pag. 10, în „Comentariu la un grafic”, col. 1, în rîndurile 2 și 6 de jos se va citi miliarde în loc de milioane.

Convenția

de la Lomé

Prof. Emil Brătescu, Constanța — Sub această denumire generică sînt cunoscute acordurile semnate, la sfîrșitul lunii februarie a.c., în capitala Republicii Togo, între Piața Comună vest-europeană (C.E.E.) și 46 de state în curs de dezvoltare din Africa, zona Caraibilor și Pacific (A.C.P.) Acordurile cuprind sferile cooperării economice și financiare, înlesnind liberul acces — fără obli-

gația reciprocității — în statele C.E.E. a 99,2% din produsele exportate de țările în curs de dezvoltare semnatare ale Convenției și stabilind un ajutor financiar către acestea din urmă în valoare de patru miliarde dolari pînă în anul 1980. Merită a fi relevat faptul că statele A.C.P. au obținut includerea în textul acordurilor a unei serii de prevederi care le protejează împotriva „prăbușirii” prețurilor la materiile prime care reprezintă principalele lor produse de export. Pentru a se asigura viabilitatea acestei Convenții, care

Viitorul — domeniu al inițiativei istorice

(Urmare din pag. 4)

fei pentru că am exclude din ea voința colectivă care face din ea un instrument de acțiune reală. Politica convertește în programe de acțiune sugestiile științei și expresia voinței publice în vederea soluționării problemelor economice și sociale cu care sîntem confrunțați într-un anumit domeniu de activitate.

Revenim astfel din nou — dar pe alt plan — la aceeași relație esențială între cercetarea științifică a viitorilor posibili și inițiativa istorică care făurește un anumit viitor concret prin politica desfășurată de forțele sociale ale progresului. În condițiile societății românești activitatea de prognoză, întreaga „tehnologie” de explorare a perspectivelor societății pe termen lung sînt instrumente pentru elaborarea politicii de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și trecerii treptate la comunism. Faptul că societatea socialistă românească este astăzi alcătuită din clase și categorii sociale care acționează în strînsă colaborare și unitate și sînt animate de interese supreme comune constituie un factor de certitudine pentru împlinirea acestei politici. Aceasta înseamnă în limbajul cercetării viitorului că e necesar să părăsim linia dreaptă a extrapolărilor simple și să trecem la evaluarea schimbărilor de direcție cerute de găsirea și promovarea noului, a creației sociale. Practica istorică arată că investiția e posibilă nu numai în tehnică, dar și în relații sociale.

Idealurile socialismului și comunismului pătrund în conștiința înaintată a oamenilor muncii pe măsură ce se lărgeste aria creației sociale, introducînd modalități, forme, practici inedite.

Faptul că viitorul cincinal al dezvoltării noastre economice și sociale este considerat a fi cincinalul revoluției științifice și tehnice constituie o angajare deschisă a poporului nostru pentru nou, angajare care nu trebuie limitată doar la domeniul tehnicii și trebuie să cuprindă și sfera raporturilor sociale. Propriul nostru viitor nu înseamnă lu-

mea de astăzi în alte dimensiuni, ci o lume nouă, rezultată din noile mutații tehnice și sociale care se produc sub ochii noștri.

De aceea, în conducerea proceselor sociale și economice esențialul este de a ghîdi și acționa în perspectivă, și de a subordona activitatea curentă obiectivelor fixate pe termen lung. Viitorul nu trebuie construit luînd ca model prezentul, ci prezentul trebuie să fie supus influenței viitorului dorit.

Reacția viitorului ales asupra prezentului are loc în țara noastră în primul rînd prin programul Partidului Comunist Român care jalonează drumul spre comunism. În temeiul programului se elaborează prognozele privind dezvoltarea României în următoarele decenii și planurile pe termen lung chemate să dea viață prognozelor. Conducerii curente îi revin în acest cadru obligații de mare importanță în toate domeniile de activitate. În domeniul economic eforturile actuale trebuie concentrate în direcția valorificării potențialului material și uman al societății noastre în condițiile unei eficiențe ridicate, pentru a închide canalele risipei. În acest context nu e posibil să admitem soluții mediocre, pierderi materiale, doar pentru că ele se produc momentan, iar în perspectivă vom ajunge la o soluționare mai bună.

Alegerea unor tehnologii, stabilirea destinației noilor investiții, pregătirea forței de muncă sînt probleme care rezolvate mediocru dau consecințe negative pe termen lung, greu de contracarat. De aici marea responsabilitate a fiecărui om al muncii pentru felul în care se achită de obligațiile ce îi revin astăzi.

Trebuie să acționăm astfel încît societatea românească de mîine, pe care o construim efectiv prin voința și munca noastră, să corespundă dezideratelor, nevoilor poporului nostru. Succesul acțiunii noastre depinde de calitatea activității fiecărui cetățean al țării, de inițiativa și voința pe care o vom manifesta fiecare la locul nostru de muncă pentru a îndeplini obligațiile ce ne revin prin aplicarea în viață a Programului Partidului Comunist Român a Directivelor privind dezvoltarea economică și socială a țării în perspectiva următoarelor decenii.

revista economica

editată de

CONSILIUL SUPREM
AL DEZVOLTĂRII ECONOMICE
ȘI SOCIALE

Institutul Central de Cercetări
Economice

Nr. 11 din 14 martie 1975

- Legămînt de-a scrie-n faptă al Partidului Program (dr. **Maria D. Popescu**) 1
- Viitorul — domeniu al inițiativei istorice (prof. dr. **Sergiu Tamaș**) 3

ECONOMIE NAȚIONALĂ

- Specializarea în industrie. (prof. dr. **Șerban Orăscu**) 5
- Electrofiltrele prin „filtrul” eficienței economice sau cum pot fi recuperate din „praf” milioane de lei (**V. Boescu**) 8
- Factorii de creștere a potențialului productiv al pămîntului în condițiile intensificării producției agricole. Fondul funciar (dr. ing. **Nicolae Brașoveanu**) 10

CONDUCERE ● ORGANIZARE

- Direcții de perfecționare a pregătirii cadrelor (Interviu cu **M. Anastasescu**, director adjunct Academia „Ștefan Gheorghiu”) 12
- Cum conducem : Succesul proiectelor de organizare și conducere 13

TEORII ● IDEI

- Cu privire la natura actualei crize a economiei capitaliste (prof. dr. **T. Postolache**) 15
- Școli ● curente ● economiști : Programarea nonliniară și aportul economiei la dezvoltarea gîndirii matematice (**M. Horovitz**) 18
- Convorbiri economice cu dr. **A. H. Boerma**, director general al F.A.O. 20

ECONOMIE MONDIALĂ

- În actualitate : Țările O.P.E.C. : Declarația celor trei solidarități (**N. Ionescu**) 21
- UNCTAD : Bilanț preliminar la jumătatea Deceniului dezvoltării (**Gh. Dumitru, C. Vasiliade**) 22
- Din țările socialiste. Eficiența utilizării repetate a materiilor prime în U.R.S.S. 25
- Tendințe ● conjuncturi 26
- Instabilitatea monetară în Occident — se caută remedii (dr. **Costin Kirițescu**) 28

COLEGIUL DE REDACȚIE :

Virgiliu Angheliescu (secretar general de redacție), Stere Gioga, Ioniță Olteanu (redactor șef adjunct), Maria D. Popescu, Ilie Șalapa (redactor șef).

Prezentarea grafică : arh. Ion Popa

Redacția și administrația : Calea Dorobanților nr. 11—25, București 22, Sectorul 1, telefon 12 13 69
Cont I.S.I.A.P. nr. 64.03.01.53 B.N.R.S.R. — filiala sect. 1 București
Tiparul : Combinatul poligrafic „Casa Științei”

AGENȚIA PUBLICOM

invită specialiștii români să viziteze

MEDICINA '75

expoziție internațională de instalații, aparatură, instrumente și produse medicale.

Participă firme din :

AUSTRIA
DANEMARCA
ELVEȚIA
FRANȚA
R. D. GERMANĂ

R. F. GERMANIA
ITALIA
IUGOSLAVIA
OLANDA

Expoziția va fi deschisă la Sala Palatului R. S. România zilnic între orele 10—16, de la 18 la 22 martie 1975.

Specialiștii firmelor expozante vor sta la dispoziția vizitatorilor cu material documentar și informații.

C. I. P. C. I.

**CENTRALA INDUSTRIEI PIELĂRIEI,
CAUCIUCULUI ȘI ÎNCĂLȚĂMINTEI**

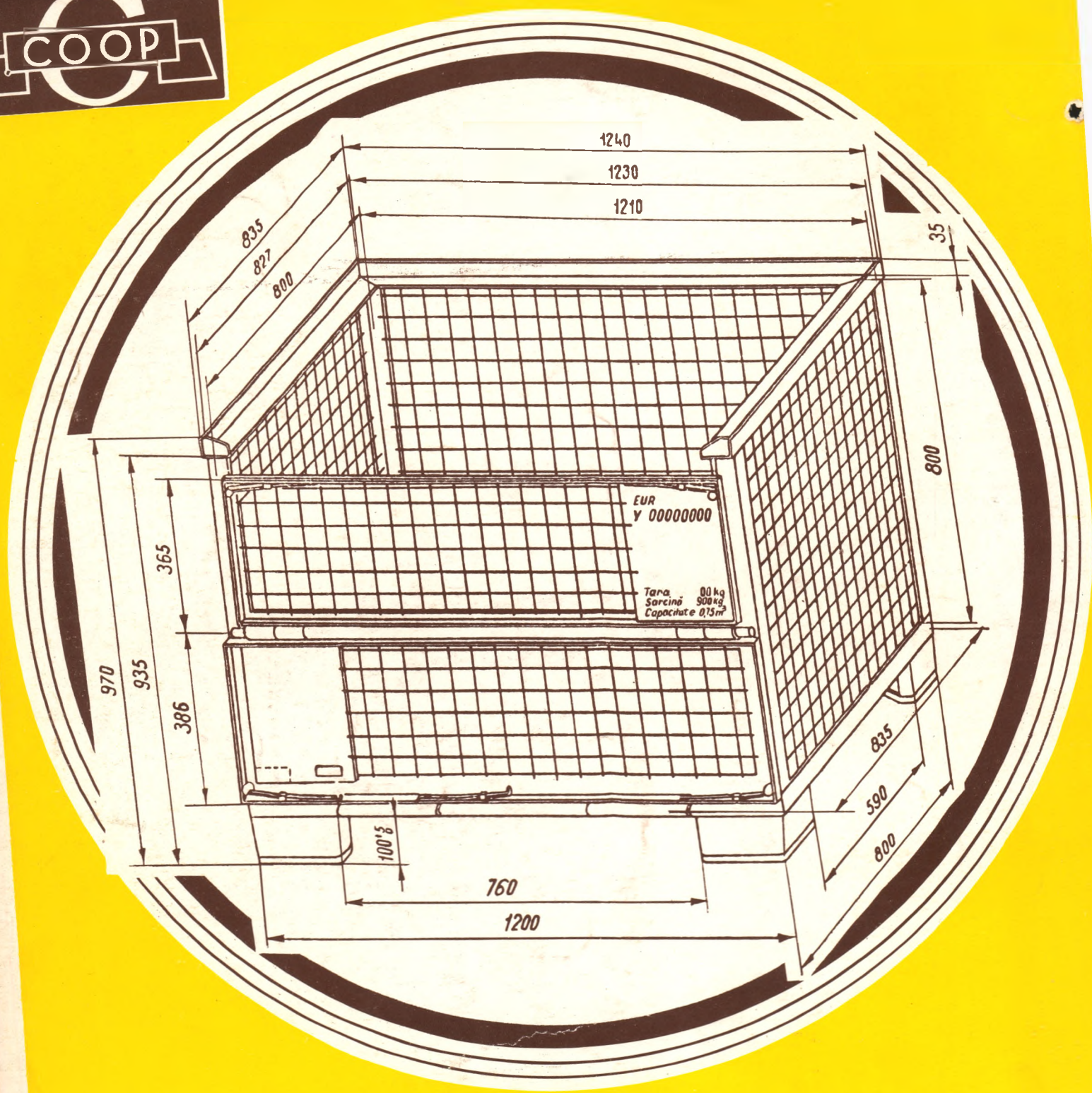
Splaiul Unirii nr. 96, sectorul 5, București, România

Telefon 41 18 30; telex 523

PRODUCE ȘI LIVREAZĂ:

- CONFECTII DIN PIELE, cu moliciune accentuată
 - ÎNCĂLȚĂMINTE DIN PIELE
 - ÎNCĂLȚĂMINTE DIN PIELE SINTETICĂ
 - ÎNCĂLȚĂMINTE DIN TEXTILE CU TALPĂ DIN CAUCIUC LEVICEL ȘI MICROPOROS
 - MAROCHINĂRIE DIN PIELE ȘI INLOCUITORI DE PIELE
 - ARTICOLE DE SPORT ȘI PLAJA — DIN PIELE, INLOCUITORI DE PIELE TEXTILE CAUCIUCATE
 - JUCĂRII DIN MASE PLASTICE
 - ARTICOLE DE VOIAJ DIN MASE PLASTICE
 - ARTICOLE DE UZ CASNIC DIN MASE PLASTICE
 - NASTURI DIN MASE PLASTICE...
 - CIZME INJECTATE DIN P.V.C., PENTRU FEMEI ȘI BARBAȚI, ÎNTR-O GAMĂ VARIATĂ DE CULORI ȘI MODELE
 - ARTICOLE DIN CAUCIUC: ÎNCĂLȚĂMINTE PENTRU SPORT, PLAJĂ, DE PROTECTIE, PENTRU LUCRU, ÎN MEDIU RURAL, MEDIU URBAN, DE INTERIOR — ÎN CONTEXTURI NOI
- CALITATE MULT SPORITĂ A PRODUSELOR PRIN APLICAREA DE TEHNOLOGII NOI ÎN SECTORUL TABĂCĂRIE, ÎN SECTORUL ÎNCĂLȚĂMINTEI, ÎN ACELA AL CAUCIUCULUI, AL PRELUCRĂRII MASELOR PLASTICE.

Întreprinderea de utilaje — București,

Întreprinderea de producție-prestări Roman,

Întreprinderea de producție-prestări Oradea,

Str. Chiristigii nr. 8 — 10 sectorul III

jud. Neamț, Piața 23 August nr. 1

jud. Bihor, Piața Cazarmii nr. 17

UNITĂȚI ALE COOPERĂȚIEI DE CONSUM

produce și livrează la comandă BOX-PALETE metalice,

tip european, cu patru intrări 800 X 1200 mm. STAS 8635 / 70